

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

AVRUPA'DA İSLAMOFOBİ: FRANSA ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Anette PERV ABACI

Ankara - 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

AVRUPA'DA İSLAMOFOBİ: FRANSA ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Anette PERV ABACI

Tez Danışmanı:
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ERDEM

Ankara - 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

Anette PERV ABACI

AVRUPA'DA İSLAMOFOBİ:FRANSA ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ERDEM

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınav Tarihi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (...../...../2.....)

Anette PERV ABACI

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının yazım sürecinde değerli fikirleri ve deneyimi ile bana yardımcı olan tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Gökhan Erdem'e, ayrıca bu tezin yazımında bana manevi desteğini esirgemeyen sevgili eşim Özgür Abacı'ya teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

GİRİŞ	1
I. BÖLÜM İSLAMOFOBİ	6
A) İslamofobi Nedir ve Nasıl Açıklanır	6
1- İslamofobi Kavramının Öncüleri	12
a) Oryantalizm ve İslam	13
b) Kültürel Irkçılık	13
c) Anti-Semitizm ve İslamofobi	14
d) Yabancı Düşmanlığı	14
2- İslamofobinin Ortaya Çıkışı	17
3- Batı ve Müslümanlar	20
4 - Farklı Olmak - Oryantalist Görüş	22
a) İslamofobinin Temel Nedeni: Fark	22
b) İslamofobi - Uydurulmuş Korku?	24
II. BÖLÜM İSLAM VE FRANSA	27
A) Fransa'nın İslamı	27
1. Tarihte ve Günümüzde İstatistiklerle Fransa'daki Müslüman Varlığı	27
2. Fransız Devleti'nde Öz Algılama: Topluluklar, Çok Kültürlü Olmak ve Laiklik	30
B) Fransa'da İslamofobinin Güç kazanması	37
1- Charlie Hebdo Saldırısı	37
2- Charlie Hebdo saldırısına İslamofobik tepkiler ve politikacıların yorumları	39
3- Charlie Hebdo olayları sonrasında Fransa'daki terör saldırıları:	41
4- IŞİD'in Fransa'daki etkisi	45
C) İslamofobi Endüstrisi - Müslümanlara Yönelik Saldırıları: Nefret Suçları	47
1- Rakamlarla İslamofobi - Fransa	48
2- Diğer Avrupa Ülkelerinde Rakamlarla İslamofobi	50
D) Kurumlara Karşı İslamofobik Nefret Saldırıları	52
E) İslamofobiyi Sürdüren Ana Kaynak	55
1. İslamofobinin Yakıtı - Medya Ve Müslüman Karşıtı Davranış	55
F) İslamofobinin Görünür Bir Biçimi Olarak Türbanofobi	62
G) Fransa'da İslamofobiyi Önleme, Azaltma ve Ortadan Kaldırma Yaklaşımları	76
1- Devletlere Göre Önlemler (Entegrasyon Politikaları) ve İslamofobi'yi Azaltma	
Önerileri	77
a) Müslüman Kadınların Entegrasyonu	77
b) Ülkeyi birleştirmek - Fransa'nın İslamı	78
c) Sosyal bütünleşme	79
d) Sivil toplum kuruluşları	80

e) Medya	81
SONUÇ	84
KAYNAKÇA.....	89
I. KİTAPLAR.....	89
II. MAKALELER.....	92
III. İNTERNET KAYNAKLARI.....	98
a) Gazeteler	98
IV. DİĞER	104
ÖZET	115
ABSTRACT	117

GİRİŞ

“Fransa, bölünmez, laik, demokratik sosyal bir Cumhuriyettir. Köken, ırk veya din ayrımı yapmaksızın, tüm vatandaşların yasa önünde eşitliğini garanti eder. Her inanca saygılıdır. İdari yapısı yerinden yönetim esasına dayanır. Kadınlar ve erkeklerin seçimle gelinen görev ve mevkilerin yanı sıra mesleki konumlara ve sosyal sorumluluklara eşit şekilde erişebilmeleri, kanunla teşvik edilir.” Yukarıda geçen cümleler 1958 yılında kabul edilen Fransız Anayasası’na ait 1. maddesine aittir.

Günümüzün çok kültürlü toplumlarında, bazı Müslümanlar artan göç, dini ve etnik aidiyetleri nedeniyle istismara, saldırıya uğramakta, taciz edilmekte ve öldürülmektedir. Müslümanlara yönelik saldırılar, özellikle Avrupa'nın en büyük Müslüman nüfusuna sahip olan Fransa'da göze çarpmaktadır.¹ Fransa'daki Ulusal İnsan Hakları Komisyonu, kısa bir süre önce, ülkede yalnızca 2015 yılında 429 vakada Müslümanların tehdit ve saldırıya maruz kaldığını, bu rakamın önceki yıla göre yüzde 223 oranında belirgin bir şekilde arttığını bildirmiştir.²

İslamofobi birçok farklı yönden ve açıklamalardan oluşan karmaşık bir tanımdır. Bu farklı yönler ve açıklamalar, Batı'nın Doğu ile yüz yüze geldiği bir perspektiften bakıldığında anlaşılmaktadır (Doğu Dünyası'na karşı Batı Dünyası). Doğu, *diğer* olarak

¹ World Population Review, *France Population*, <https://worldpopulationreview.com/countries/france-population/>, Son erişim tarihi: 24.12.2019

² Annie Glasser, 6 Mayıs 2016, *New French Report Shows Rise in Attacks on Muslims, Sustained Targeting of Jews*, <https://www.humanrightsfirst.org/blog/new-french-report-shows-rise-attacks-muslims-sustained-targeting-jews>, Son erişim tarihi 18.03.2020

görülmekte ve toplumda nasıl ayrıldığı, çoğunluğun standartlarına göre şekillenen normlar tarafından etkilenmekte ve tanımlanmaktadır.

İslamofobinin geçmişten gelen bir mirası vardır. Bu mirasa doğrudan bakıldığında, söz konusu mirasın, günümüzde, zorluklar ve karmaşıklıklar yarattığı görülmektedir. Gayrimüslim varlığının, Müslüman varlığı ile birlikte bulunduğu ortamlarda, bu hiyerarşik yapının karmaşıklığı daha da belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Müslümanlar ile ilgili medyada yer alan karikatürler ve basmakalıp bilgiler, gayrimüslimler tarafından İslam hakkındaki gerçekler olarak algılanmaktadır. Bu durum, Müslümanlara karşı suçların artmasının yanı sıra, Müslümanları sosyal hayattan dışlamanın ve Müslümanlara karşı ayrımcılığın da artmasında rol oynamaktadır.

Fransa'da İslamofobi, Müslümanlara ve Müslüman olarak algılanan insanlara yönelik mekansal, sosyal ve sembolik ayrımlar bağlamında gerçekleşmektedir Tarihsel olarak, Arap ve Müslüman karşıtı ırkçılık, Fransızların koloni kurmak için 1830'da Cezayir'i fethi ile başlamıştır. II. Dünya Savaşı'nın neden olduğu büyük yıkımın ardından ülkeyi yeniden inşa etmek için Fransız devleti, 1950'lerde Kuzey Afrika'dan gelen işçilerin merkeze göç etmesini sağlamış ve bu durum Müslüman nüfusun barbar ve gerici olarak nitelendirilmesiyle sonuçlanmıştır.

Müslüman Arap nüfusu, önce gecekondu mahallelerinde ve ardından uzak banliyölerde yaşamaya itilerek, sosyal olarak dışlanmaya, polis şiddetine, günlük saldırılara ve sembolik değerler üzerinden aşağılanmalara maruz kalmıştır. Bugün aynı şekilde Fransız Müslümanlar, toplumun en yoksul kesimlerinde, şiddet ve uyuşturucu trafiğinin yoğun olduğu mahallelerde yaşamlarını sürdürmektedirler. Müslümanlar arasında suç oranı hayli yüksektir ve çok sayıda Müslüman hapishanelerde tutuklu ve hükümlü ola-

rak ceza çekmektedirler. Genel bir ifadeyle, Fransa Müslümanları tarihsel eğilimlere dayanan sosyal, mekansal ve sembolik ayrımlarla karşı karşıyadır.

Fransız Anayasası, Fransız değerlerinin çekirdeğini oluşturur ve ülkenin vatandaşlık hakları ve katılımı ile ilgili uyumunu sağlar. Bu ulusal belge, Fransız Cumhuriyeti'ndeki tüm bireylerin, sahip olabilecekleri herhangi bir ırksal, etnik veya dini durumun onaylanmasında, Fransız kimliğine saygı göstermesini emreder. Göçmenlerin Fransız Cumhuriyetçi modeline uymaları beklenmektedir; zira Fransız uyumluluk sistemi, yeni gelenlerin ulusun kültürel münasebetine karışmak için kendi benzersiz kimliklerini bir kenara atmalarına yardımcı olmak için yaratılmıştır. Fransız Anayasası'nın temel dayanağı, dinin ve toplumun ayrılmasına olan vurgusudur ve Fransa'nın yeni gelenlerden beklediği de budur.

Günümüzde Fransa, yabancı düşmanlığı, İslamofobi ve kökten dinci terör saldırıları gibi olgularla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle son yıllarda yaşanan olaylardan sonra, Fransız toplumu kırılganlaşmıştır. Farklı olan her şey bir tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır. Toplumda her zaman birini suçlamaya ve sorumluları bulmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, Fransa'nın yakın zamanda geçirdiği her saldırıdan sonra, genellikle Müslümanlar suçlanmaktadır. Özellikle Müslüman kadınlar, kıyafetleri - türban, tesettür veya Müslümanlara özgü başka bir kıyafet nedeniyle kolay bir hedefdir. 11 Eylül'de ve son yılların Fransa'daki saldırılarını takiben, bu giyim tarzı, radikal İslam'la ilişkili bir sembol ve/veya Müslüman kadınlara yapılan baskının bir sembolü haline gelmiştir. Fransa'daki İslamofobi, İslami giyim tarzıyla da yakından ilişkilidir.

Fransa, İslamofobiyi azaltmanın ve ortadan kaldırmanın bir yolunu bulmalıdır. Maalesef bu konuda mevcut yasalar yetersiz kalmaktadır, günümüzde yasal çerçeve doğrudan İslamofobiyle ilgilenmemektedir. Bu nedenle, daha fazla işbirliğine ihtiyaç

duyulduğundan ve güçlendirilmiş entegrasyonun dikkate alınması gerektiğinden, İslamofobiye karşı stratejiler üretilmeli ve uygulanmalıdır.

Bu tezde, İslamofobi ve özellikle Fransa'daki İslamofobi -ne olduğu, nereden geldiği, zorlukları ve etkileri- hakkında örneklere dayanan bir tarihsel çalışma biçiminde ele alınmıştır. İslamofobi'yi ortaya çıkaran etkenler ele alınmış, son dönemdeki ulusal ve uluslararası gelişmelerin Fransa'da İslamofobi'ye etkileri analiz edilmeye çalışılmıştır. Fransa'daki çeşitli alanlardaki İslamofobi örnekleri ele alınarak, bunların hangi bağlamda ortaya çıktıkları ve nasıl etkilerde bulundukları üzerinde durulmuştur.

Tezin I. bölümü, çalışmanın zaman örgüsü, İslamofobi'nin teorik yönleri ve tarihesiyle başlamaktadır. Daha sonrasında İslamofobinin ne olduğu, ne zaman başladığı, nasıl geliştiği ve bugünün Fransa'sında ne durumda olduğu incelenmektedir.

II. bölüm ise, Fransa'daki İslam anlayışı, medyada ve toplumda İslamofobi ile ilgili karşılaşılan örnekler ile devam etmektedir. Bu bölümde, Fransa'daki İslam'ın köklerine inerek günümüzde nasıl algılandığına ve hem İslam hem de Fransız değerlerinin nasıl bir arada var olduğuna dair genel bir bakış sunulmaya çalışılmıştır Dahası, İslamofobi topluma yayıldıkça, buna neden olan olayların neler olduğu, bu olayların Fransız Müslümanları'nı nasıl etkilediği, İslamofobiyi teşvik eden kaynaklar ve son olarak Fransa'da İslamofobi'nin nasıl ortadan kaldırılacağı ile ilgili bazı saptamaları ihtiva etmektedir. Fransız toplumundaki örnek bulgular incelendiğinde; Fransa'nın ayrımcılık sorunları, entegrasyon çabaları ve İslamofobi'ye karşı stratejilerle karşı karşıya olduğu da ayrıca görülecektir. Tezde, Fransa'daki İslamofobi olgusunun Fransa'daki Müslümanlar üzerindeki etkileri de genel anlamda ele alınmaktadır.

Tez ikinci kaynaklara dayalı literatür taramasına dayalı bir araştırma yöntemine dayanmaktadır. Fransızca, İngilizce ve Türkçe kaynaklar kullanılarak tezin teorik ve olgusal yanları güçlendirilmeye çalışılmıştır.

I. BÖLÜM İSLAMOFOBİ

A) İslamofobi Nedir ve Nasıl Açıklanır

İslamofobi, kamuoyundaki tartışmalarda oldukça yeni bir kavramdır ve bu nedenle çeşitli özellikleri birleştirdiği için araştırma için verimli bir nitelik taşımaktadır. Bir açıdan, İslamofobi eski bir kavram için yeni bir kelimedir. En azından 1970'lerin sonlarında yayınlanan Edward Said'in Oryantalizm kitabında geçen fikirlerde, genellikle "Batı'nın İslam'ı uzun zamandır olumsuz imgeler, tutumlar ve basmakalıp yargılarla ilişkilendirdiği kabul edilmiştir."³

Oxford İngilizce Sözlüğü'nde, İslamofobi: "İslam'ın yoğun bir şekilde hoşlanılmadığı veya korkulduğu, özellikle siyasi bir güç olarak; Müslümanlara yönelik düşmanlık veya önyargı" olarak tanımlanmaktadır.⁴Berkeley Üniversitesi İslamofobi Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi ise daha detaylı bir tanımı şu şekilde yapmıştır:

*"İslamofobi, Avrupa merkezli ve oryantalist küresel güç yapısı tarafından teşvik edilen suni korku veya önyargılardır. Varsayılan veya gerçek bir Müslüman tehdidine karşı ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel ilişkilerdeki mevcut eşitsizliklerin korunmasını ve yayılmasını hedeflerken, Müslüman veya farklı hedef toplumların "medeni rehabilitasyon"unu gerçekleştirmek amacıyla şiddet kullanımını makul göstermektedir."*⁵

³ Said, E. W., ***Orientalism***, New York, NY: Pantheon, 1978, s. 58-75.

⁴ Lexico, ***Islamophobia***, Oxford English Dictionary, <https://www.lexico.com/definition/islamophobia>, Son erişim tarihi: 21.10.2019

⁵ Kanika Walia, Md Sajid Khan, Whalia, Md Nazmü İslam, ***Islam, Terrorism, Hate Crimes and Western Politics: Islamophobia in the Context of Globalization and the Media***, 30 Nisan 2019, https://insamer.com/en/terrorism-hate-crimes-and-western-politics-islamophobia-in-the-context-of-globalization-and-the-media_2142.html, Son erişim tarihi: 28.02.2020

Türkiye'nin Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Daimi Temsilcisi Büyükelçi Ömür Orhun - 2011 yılında İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) tarafından yayınlandı- ise İslamofobi şü şekilde tanımlamaktadır:

*“İslamofobi, Müslümanlara ve İslam'a asılsız korku, güvensizlik ve nefretle motive edilen çağdaş bir ırkçılık ve yabancı düşmanlığı biçimidir. İslamofobi, müslümanlara ve İslam'a karşı hoşgörüsüzlük, ayrımcılık ve olumsuz kamuoyu söylemiyle kendini gösterir. Klasik ırkçılık ve yabancı düşmanlığından farklı olan İslamofobi, esas olarak İslam'ın ve takipçilerinin radikalleşmesine dayanmaktadır.”*⁶

Bütün bu tanımların yanında düzenli olarak yayınlanan Avrupa İslamofobi Raporu (*European Islamophobia Report*) içerisinde İslamofobi şü şekilde tanımlanmaktadır: *“İslamofobi hakkında konuşurken, Müslüman karşıtı ırkçılığı kastediyoruz. Anti-Semitizm Araştırmaları'nın da gösterdiği gibi, bir kelimenin etimolojik bileşenleri tam anlamını veya nasıl kullanıldığını göstermez. İslamofobi Araştırmalarında da durum böyledir. İslamofobi, kamusal alanda olduğu gibi akademik çevrelerde de bilinen bir terim haline gelmiştir. Müslümanların veya İslam dininin eleştirisi ille de İslamofobik değildir. İslamofobi, gerçek veya icat edilmiş bir günah keçisi tanımlayarak ve bu günah keçisini inşa edilmiş bir “biz” tanımından hariç tutarak güçlerini ele geçirmeyi, dengelemeyi ve genişletmeyi amaçlayan baskın bir grup insanla ilgilidir. İslamofobi, olumsuz olarak atfedilen ve tüm Müslümanlar için genelleştirilmiş statik bir "Müslüman" kimlik oluşturarak çalışır. Aynı zamanda, İslamofobik imgeler akışkandır ve farklı bağlamlarda farklılık gösterir, çünkü İslamofobi, İslamofobi hakkında bize Müslümanlardan/İslam'dan bahsettiğinden daha fazlasını anlatır”*⁷

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

İslamofobi kelimesi, 20. yüzyıl boyunca zaman zaman ortaya çıkmıştır. 1997 yılına kadar, ayrıntılı bir tanım yapılmadan sadece önemli bir anlamla kullanılmıştır. Ulaşılabilen en eski kullanım kelimenin Fransızca olarak ortaya çıktığı görüldüğü 1918 yılına dayanmaktadır. Ancak 1997'de İngiliz düşünce kuruluşu *Runnymede Vakfı*⁸, İslamofobi tartışmasında büyük bir etkisi olan İslamofobi başlıklı bir rapor yayınladı. Rapor, İslamofobi yaklaşımını benimsemekte ve bunu İngiliz toplumunda büyük bir sorun olarak görmektedir. Runnymede Vakfı'nın İslamofobi tanımı şöyledir: “*İslamofobi terimi, İslam'a yönelik temelsiz bir düşmanlığa atıfta bulunuyor. Aynı zamanda bu tür düşmanlığın Müslüman bireylere ve topluluklara karşı haksız ayrımcılığa ve Müslümanların ana akım siyasi ve sosyal ilişkilerden dışlanmasının pratik sonuçlarını da ifade ediyor.*”⁹

Runnymede Vakfı, kavramın ideal olmadığını, ancak yabancı düşmanlığı ve ırkçılık gibi benzer kavramlarla birleştiği için tercih edildiğini öne sürmektedir. Yayımlanan raporda “*İslamofobik varsayımlar çeşitlilik ve diyalog olmadan, İslam'ın tek bir monolitik sistem olduğuna dayandırılıyor*”¹⁰ denilmiştir. Bu tanım ele alındığında, İslamofobi, İslam'ı özcü bir yaklaşımdan gören ve İslam'ı zamanla değişmeyen ve diğer dinlerle ilgili ortak değerleri olmayan bir din yapan bakış açısının ürünüdür.

İslamofobinin kökeni tartışmalıdır. Nasr¹¹ ve Grosfoguel'e¹² göre İslamofobi yeni bir kavram olmasına rağmen, kavramın kendisi yüzyıllar öncesine dayanan bir

⁸ Britanya'daki İngiliz Müslümanlar ve İslamofobi komisyonu olan Runnymede Vakfı, etnik köken, din vb. çok kültürlülüğün farklı yönleriyle çalışıyor.

⁹ The Runnymede Trust, *Islamophobia: A Challenge For Us All*, Runnymede Trust, London, 1997, s. 4.

¹⁰ Ibid, s. 1.

¹¹ Hossein Nasr, *Entrenched Stereotypes, “İslamofobiyle Yüzleşme”* konulu seminerde sunulan yazı, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nde liderlik ve iki yönlü entegrasyon diyalogunun önemini vurgulamaktadır. New York, 2004.

¹² Ramon Grosfoguel & Eric Mielants *The Long-Durée Entanglement Between Islamophobia and Racism in the Modern/Colonial Capitalist/Patriarchal World System*, **Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge**, Vol. 5, Issue 1 Othering İslam, 2006, s. 1-12.

fenomendir. Bazı yazarlar İslamofobiyi açıkça tanımlamaksızın, ona yeni anlamlar eklemektedir¹³ Örneğin, Matt Bunzl, *"İslamofobi, Avrupa medeniyetinin geleceğini koruma amaçlı güncel bir fenomendir"*¹⁴ derken, diğer akademisyenler ise belirsiz, sığ veya genel tanımları kullanmaktadırlar.

Bu tanımlarda Geisser¹⁵ "dini referansın reddi" konusunu tartışmaya açarak, İslamofobi tanımına "*Biz ve Onlar arasında indirgenemez bir kimlik işareti olarak Müslümanlık dini*" açıklamasını getirmektedir. Gottschalk ve Greenberg¹⁶ ise, İslamofobiyi "*İslam'a ve Müslüman kültürlerine karşı sosyal kaygı*" olarak tanımlamaktadır. Werbner¹⁷ için ise bu tanım "*bir çeşit ayrımcılık ırkçılığı*" dır.

İslamofobi, belirli bir deneyimler dizisi tarafından takip edilen sosyal kaygı veya psikolojik travma olarak sınıflandırılır. Bu yüzden en basit anlamıyla, İslamofobi, İslam ve Müslümanlara karşı duyulan korkudur. Ayrımcılığa, düşmanlığa ve nefrete yol açan bir tür korkudur.¹⁸

Roald ve Ouis ise İslamofobi kavramı ile ilgili şunları söylemektedir,

Bu terim kısmen 'İslam'a ve onun destekçilerine, Müslümanlarına ve ayrıca bu korkudan kaynaklanan İslam'a ve Müslümanlara karşı bir kampanyaya karşı bir ko-

¹³ Erik Bleich, *What Is Islamophobia and How Much Is There? Theorizing and Measuring an Emerging Comparative Concept*, American Behavioral Scientist, Referred to Bunzl, 2007; Cole, 2009; Halliday, 1999; Kaplan, 2006; MacMaster, 2003; Poynting ve Mason, 2007), 2011, s. 1583

¹⁴ Matti Bunzl, *Between Anti-Semitism and Islamophobia: Some Thoughts on the New Europe*, American Ethnologist, Vol. 32.No 4.(s. 499-508), 2005,s. 506

¹⁵ Vincent Geisser, *La nouvelle islamophobie* Paris, France: La Découverte, 2003, s. 10

¹⁶ Gottschalk, P., & Greenberg, G., *Islamophobia: Making Muslims the enemy*, Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2008, s. 5

¹⁷ Werbner, P., *Islamophobia: Incitement to religious hatred—Legislating for a new fear?*, Anthropology Today, Vol. 21, No. 1, Policy and Islam , 2005, s. 8

¹⁸ Nathan Lean, *The Islamophobia Industry, How the right manufactures fear of muslims*, London, Pluto Press, 2012, s. 13.

*rkuyu veya bir fobiye ifade eder. İslamofobinin ifadeleri, çoğunluğun azınlık hakkındaki vizyonu üzerine kuruludur.*¹⁹

Imhoff ve Recker'in fikirlerine dayanarak, İslamofobi hakkında sürekli olarak iki belirgin eleştiri inşa edilmiştir: Bunlardan ilki "İslamofobinin, göçmenlere (özellikle Müslüman ülkelerden gelenler) karşı geliştirilen, onları tarif eden bir önyargı ve ayrımcılık olgusu şeklinde ortaya çıkan gereksiz bir neolojizm olduğudur. Diğer ise, daha uzlaşmaz bir şekilde, İslamofobiye İslami uygulamaların ve dogmaların haklı eleştirisini susturmayı amaçlayan söylemsel bir silah olarak eleştirmektedir.²⁰ Bu eleştirilerin her ikisinde de doğruluk payı olmasına rağmen bu fikirlerin gerçeklik dereceleri birbirlerine eşit değildir.

İslamofobi yaygın olarak kullanılan bir terminolojidir ama gerçekten ne anlama geldiği çok az anlaşılmıştır. Runnymede Vakfı'nın raporunda, "İslamofobi" teriminin ilk kez 1991 yılında bir Amerikan gazetesinin muhabiri tarafından kullanıldığı iddia edildi. "İslamofobi", CBMI tarafından "İslam'a yönelik temelsiz bir düşmanlık" olarak tanımlanmıştır. Daha sonra, sekiz olası İslamofobik düşünce yapısı önerisi geliştirilmiştir: 1) İslam, yekpare bir blok olarak görülür, değişmez ve statik ve tepkisizdir. 2) İslam, ayrı ve 'diğer' olarak görülür. Diğer kültürlerle ortak değerleri yoktur, onlardan etkilenmez ve onları etkilemez. 3) İslam, Batı'dan aşağı olarak görülür. Barbar, irrasyonel, ilkel ve cinsiyetçi olarak görülür. 4) İslam, şiddet içeren, saldırgan, tehditkar ve terörizm ve "medeniyetler çatışması"nı destekleyen bir şey olarak görülür. 5) İslam, politik bir ideoloji olarak görülür ve politik veya askeri avantaj için kullanılır. 6) İslam'ın Batı eleştirisi doğrudan reddedilir. 7) İslam'a yönelik düşmanlık, Müslümanlara yönelik

¹⁹ Pernilla Ouis & Anne Sofie Roald, *Muslim i Sverige*, Stockholm, Wahlström & Wikstrand, 2003, s.26-27.

²⁰ Roland Imhoff - Julia Recker, *Differentiating Islamophobia: Introducing a new scale to measure Islamophobia and secular Islam critique*, *Political Psychology*, Vol. 33, No. 6, 2012, s. 812.

ayırıcı uygulamaları ve Müslümanların ana akım toplumdan dışlanmasını haklı göstermek için kullanılır. 8) Müslüman karşıtı düşmanlık, doğal ya da normal olarak görülür.²¹ Öte yandan, Anne Sofie Roald (İslamoloji Doktoru) ve Pernilla Ouis (İnsan Ekolojisi Doktoru), kavramın 1990'ların sonlarına kadar kullanılmadığını, ancak yalnızca tarihi bir mirasıyla değil, etiketi ile kullanılmadığını iddia etmektedirler.²² İslamofobi etiketi aslında “genel bir hoşgörüsüzlük” olarak kabul edilmedi: Kavram 2001 yılında gerçekleştirilen “Stockholm Uluslararası Hoşgörüsüzlükle Mücadele Forumu”na²³ kadar yabancı düşmanlığı ve anti-semitizm terimlerinden ibaretti. Jonas Otterbeck ve Pieter Bevelander İslamofobinin, ırkçılık, anti-semitizm ve yabancı düşmanlığı gibi kavramlarla paralellliğini gösterdi.

Runnymede Vakfı'nın raporunun yayınlanmasından sonra ve özellikle 2001 yılından beri, İslamofobi kavramı İngiltere, Fransa ve ABD'deki medya, vatandaşlar ve sivil toplum örgütleri tarafından düzenli olarak kullanılmaktadır.²⁴ Şu ana kadar İslamofobi ile ilgili bahsedilen tüm açıklamalara katılmamak elde değildir, ancak İslamofobi bence en iyi şekilde anlatan tanım Büyükelçi Ömür Orhun'a aittir:

“İslamofobi, Müslümanlara ve İslam'a asılsız korku, güvensizlik ve nefretle motive edilen çağdaş bir ırkçılık ve yabancı düşmanlığı biçimidir. İslamofobi, müslümanlara ve İslam'a karşı hoşgörüsüzlük, ayrımcılık ve olumsuz kamuoyu söylemiyle kendini gös-

²¹ Ayhan Kaya, *Islamophobia as a form of governmentality: unbearable weightiness of the politics of fear*, Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations 1/11, Malmö, 2011, s. 7.

²² Pernilla Ouis & Anne Sofie Roald, *Muslim i Sverige*, Stockholm, Wahlström & Wikstrand, 2003, s. 28.

²³ Ibid, s. 33.

²⁴ Lee, S. A., Gibbons, J. A., Thompson, J. M., & Timani, H. S. (2009). *The Islamophobia Scale: Instrument development and initial validation*, International Journal for the Psychology of Religion, Vol:19, No:2, s. 92-105.

Zúquete, J. P. (2008). *The European extreme-right and Islam: New directions?* Journal of Political Ideologies, Vol.13, No. 3 s. 321-344.

terir. Klasik ırkçılık ve yabancı düşmanlığından farklı olan İslamofobi, esas olarak İslam'ın ve takipçilerinin radikalleşmesine dayanmaktadır. ”

Tüm araştırmalar ve terminoloji gösteriyor ki İslamofobi korku duygusunun ortaya çıkması üzerine kurgulanmıştır. Korku duygusu, toplumda değişimler ve bilgi eksiklikleri olduğunda ortaya çıkar. Herhangi bir konu, yabancı ve bilinmeyen olarak tanımlanırsa, o zaman olumsuz, güvensiz ya da kafa karıştırıcı düşünceler toplumun zihnini doldurur ve içgüdüsel olarak toplum bilinci o konuya karşı uzak durma eğilimi gösterir. Diğer bir yandan ise, insanlar bilgi sahibi olmadıkları konularda önlerine sunulan hazır bilgiye inanırlar. İslamofobi tam da bu şekilde yayılmaktadır. Medya ve kamuoyu söylemleri, İslam ve Müslümanlar'a karşı bir itici güç oluşturmaktadır. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, İslamofobinin basmakalıp fikirler ve önyargılarla çok ilgili olduğu ileri sürülebilir.

1- İslamofobi Kavramının Öncüleri

İslamofobi kavramını daha iyi anlamak için, oryantalizm, ırkçılık, anti-semitizm ve yabancı düşmanlığı gibi bir takım benzer kavramları incelenmelidir. Kavramların her biri, farklı insanların İslamofobinin anlamını nasıl yorumladığı konusundaki anlayışımızı geliştirebilir. İslamofobi teriminin yaygın olarak kullanılması, görece yeni bir fenomen olmasına rağmen, bu terimi kullananlar, diğer ayrımcılık tartışmaları ve basmakalıp düşüncelerden esinlenmişlerdir. Bu alandaki ana fikirlerden bazıları aşağıda sunulmuştur.²⁵

²⁵ The Living History Forum. *Islamophobia English Summary*, s. 6.

a) Oryantalizm ve İslam

İslamofobi kavramı ile oryantalizmin eleştirisi, yani Batı dünyasının ilk önce kurgusal bir coğrafi alan - Doğu'yu yaratma şeklinin ve ardından bu kurgusal yaratma hakkında bilgi üretme şeklinin eleştirisi arasında da bağlantılar vardır. Oryantalizm eleştirisinde ana unsurlardan biri, İslam'ın “Batı’da” kalıplaşmış, olumsuz bir biçimde tasvir edilme şeklinin tartışılmasıdır. Eleştiri, aydınlanma düşüncesinin bütünüyle nesnelliği sorusu üzerine teorik olarak gelişmiş bir çağrı üzerine kuruludur. Bu bağlamda, argüman, İslam hakkında bilginin, “Batı” daki politik, sosyal ve ekonomik çıkarlara dayanarak yaşadığı veya teolojik İslam'dan gelen sürekli dürtülere dayandığı şeklindedir. Böylece, Batı tarafından formüle edilen bu bilgi kendiliğinden ve her şeyden önce üretilir ve bu bilgi, uzmanların ve gazetecilerin İslam hakkında açıklamalar yaparken ilk olarak kullandığı ve yeniden ürettiği bilgidir.²⁶

b) Kültürel Irkçılık

İrkçilik ve yabancı düşmanlığı üzerine yapılan araştırmalar bağlamında, kültürel ırkçılığı baskın ırkçılık biçimi olarak gören pek çok kişi vardır. Kültürel ırkçılar, farklı içsel değerlere sahip kültürleri farklı olarak algırlar. Yaygın olarak adlandırılan “Batı kültürü” bu değer ölçeğinde en üst sırada yer alırken, İslam çok daha düşük bir konumda yer almaktadır. Farklı ve aşağılık olanlar çoğu zaman ortak bir zihniyet, kültür ya da din sonucu sahip oldukları düşünülen özelliklerle ilişkilendirilir. Kültürel ırkçılık kültürü (ya da dini) ırkın işlevsel eşdeğerine dönüştürür. Bu alanda çalışan bazı araştır-

²⁶ Ibid.

macılar, bir süre için “kültür” veya “ırk” yerine “din” in ırkçı görüşlerin formülasyonu ile ilgili en önemli kategoriye oluşturacağını savunmaktadırlar.²⁷

c) Anti-Semitizm ve İslamofobi

“İrk” ve “yabancı” öz tanımlanmış bir içeriğe sahip olmasa da, hem Yahudilik hem de İslam somut olgulardır. Yahudilik ve Yahudilerde olduğu gibi, Müslümanları bir nüfus olarak eleştirmeyi, Müslümanları İslam'ın takipçileri için teolojik bir etiket olarak ve İslam'ı bir din sistemi olarak ayırt etmek zor olabilir. Ayrıca İslam'ın nesnelleştirilmesi, Müslümanların bir tür etnik grup olarak algılanması ve kültürlerin açıkça tanımlanmış olması ve içsel olarak homojen olması, görgüsüz ve cahil ile kötü niyetli ve İslamofobik arasında ayırım yapmamızı kolaylaştırmaz. Anti-semitizm ve İslamofobinin (bazen iç içe olmasına rağmen) farklı geçmişleri vardır, ancak aynı düşünce tarzına dayandığı görülebilir. İslamofobi teriminin kullanımı anti-semitizm teriminin kullanılış şekli ile benzerlikler gösterir.²⁸

d) Yabancı Düşmanlığı

Yabancı düşmanlığı evrensel insan koşulunun bir parçası olarak görülür ve insan düşüncesinin temel yapılarına dayandığı düşünülür. Bir grubun kendi kendini idealleştiren bir görüntüye sahip olması ve belirli bir yerde güç pozisyonunu işgal etmesi yaygındır. Ayrıca, bu tür gruplar, grubun sahip olduğu değerlerin açık ve soruya açık

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

olduğunu hissetme eğilimindedir. Ayrıca yeni gelenlerin, ekonomik olarak yetersiz grupların veya "diğerleri" olarak tanımlanabilecek diğer grupların olumsuz bir görüntüsünü oluşturur. Bu görüntüler gerçek hayatta bulunabilir ancak seçim ilkeleri her zaman bu 5 örneği onaylama eğilimi gösteren örnekler, onları onaylama eğilimi göstermeyenlerden daha ağır basar. Güç ilişkilerinin daha ileri analizleri, tahakküme maruz kalanların aynı zamanda güçsüz gruplar ve hakim grupları içeren bir basma kalıp "diğeri" inşa ettiğini vurgular.²⁹

Sonuç olarak, ırkçılığın, oryantalizmin ve anti-semitizm'in kültürel ırkçılık üzerine odaklandığı, çok kültürcülüğün grup odaklı olduğu, oryantalist tartışmalarda İslam ve Müslümanların klişeleşmiş betimlemelerinin gösterilmesi ve yabancı düşmanlığının tartışılması üzerine yapılan vurguya ilişkin fikirler, yabancı olanı dışlamak için genel bir eğilimin varlığıyla birlikte, oldukça benzersiz bir şey üretir. "İslamofobi"nin olası terimlerinin tümü, kelimenin farklı kullanımlarında kullanılmamaktadır. İslamofobi teriminin tanımlarının veya kullanımlarının çoğunda, yukarıda adı geçen unsurların birçoğunu ayırt etmek çoğu zaman mümkündür. İslamofobinin ifadeleri, ırkçılık, antisemitizm ve yabancı düşmanlığı ile bir dereceye kadar farklılık gösteren, kendine özgü bir geleneğe sahiptir. İslamofobi etrafındaki tartışma bazı yönlerden, onu çevreleyen oryantalizmden farklıdır. İlki, en yaygın olarak Müslümanlara yönelik ayrımcılığa atıfta bulunurken, ikincisi, daha çok Müslümanlar ve İslam hakkında bilginin nasıl inşa edildiğinin eleştirisine odaklanır.³⁰

Avrupa Konseyi 2005'te yayınlanan "İslamofobi ve Gençler Üzerindeki Sonuçları" kararında, İslamofobiyi, "İslam'a, Müslümanlara ve bunlara ilişkin mese-

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

lelere yönelik bir bakış açısı korkusu ya da önyargılı bakış açısı” olarak tanımladı. Günlük ırkçılık ve ayrımcılık biçimlerinin daha şiddetli biçimlerle şekillenmesine bakılmaksızın, İslamofobi insan haklarının ihlali ve sosyal entegrasyon tehdididir. ³¹

Edward Said’in tekrar ifadesiyle Semati, İslamofobinin ne olduğunu açıkça şöyle ifade etmektedir:

“İslamofobi, (küresel) toplumsal düzenin hastalıklarını İslam'a atfederek açıklamaya çalışan kültürel-ideolojik bir bakış açısıdır. Ortadoğu kültürlerini, tarihlerini, politikalarını, toplumlarını ve Ortadoğu kültürlerini tek bir yapıya sokan bir düşünce tarzıdır. Birleşmiş ve olumsuz İslam anlayışı, diğerinin 'geri kalmışlığının' özleşmiş bir İslam yoluyla sağlandığı bir ideolojidir, bir ırkçılık biçimi olarak, kültürünü 'farklı' olarak nitelendirdiği halkların özcücü bir görüşüdür. Ebedi, sabit ve değişmez moda: Bu, ötekinin “geri kalmışlığının” özelleştirilmiş bir İslam aracılığıyla tesis edildiği bir ideolojidir. Irkçılığın bir biçimi olarak, kültürü ebedi, sabit ve değişmez bir biçimde “farklı” olarak gören halkların özcü bir görüşüdür. Siyasi eylemleri ve politik şiddeti jeopolitik hesaplamalar, güdüler ve aktörler çerçevesinden değil, dinçerçevesinden açıklayan (uluslararası) siyaseti kavramsallaştırmanın bir yoludur. İslamofobi “İslam” ı, modernite, medeniyet ve daha da önemlisi Avrupalı-Amerikanlık ile bağdaşmayan bir dünya anlayışı olarak ortaya koymaktadır. İslamofobi bir yandan fark yaratır ("öteki") ve diğer yandan farkı siler ("hepsi" hepsi "aynı" dır) ”³²

³¹ Ingrid Ramberg, *Islamophobia and Its Consequences on Young People*, European Youth Centre Budapest 1–6 June, 2004, s. 25.

³² Mehdi Semati, *Islamophobia, Culture and Race in the Age of Empire*, *Cultural Studies*, Vol.24. No.2, 2010, s. 266-277.

2- İslamofobinin Ortaya Çıkışı

İslamofobinin siyasal İslam'a uluslararası ilginin arttığı 1989-2003 yılları arasında ortaya çıkmaya başladığına inanılmaktadır. Cezayir, İran, İsrail/Filistin, New York, Irak ve Afganistan'da gerçekleşen olaylar, İslam ve Müslümanlar hakkındaki korku ve kaygıları beslemeye neden oldu.³³

İslamofobi, İslam adına yapılan radikal siyasi saldırılarla (Londra'daki metro ve otobüs bombalamaları, Hollanda'da Theo van Gogh'un öldürülmesi³⁴, Madrid'in Atocha İstasyonu'nda³⁵ 191 kişiyi öldüren tren bombalamaları) yükseldi.

İslamofobi 11 Eylül olaylarından sonra aniden ortaya çıkan bir şey değildir. 11 Eylül olaylarının öncesine dayanan tarihi kökleri mevcuttur. İslamofobinin yükselişi, Batı'da, özellikle 20. yüzyılda yaşanan, İran Devrimi, rehin alma, zorla alıkoyma ve 1980'lerde ve 1990'larda yaşanan diğer terör eylemlerine dayanmaktadır. 11 Eylül olayları, Avrupa'da yaşanan bu saldırıların ardından gerçekleşmişti.

11 Eylül 2001 saldırısı, Madrid ve Londra'daki gibi Avrupa'daki diğer saldırılar İslamofobinin büyümesini besledi. Çoğu zaman İslam, radikalizmin ve terörizmin sebebi olarak görüldü. İslam ve İslam dünyası hakkındaki düşünceler, kriz zamanlarından sonra ortaya çıkan basmakalıp görüntüler, korku ve ayrımcılık ile şekillendi.³⁶ “İslamofobi, Müslüman göçmen topluluklarının bütünleşmesi ve 11 Eylül'den sonra yoğunlaş-

³³ Joan Wallach Scott, *The Politics of the Veil*, Oxford-Princeton, Princeton University Press, 2007, s. 35.

³⁴ Ibid., s. 37.

³⁵ The Associated Press, *A history of terror attacks in Europe*, 5 Haziran 2017, <https://www.theglobeandmail.com/news/world/a-history-of-terror-attacks-in-europe/article22356144/>, Son erişim tarihi: 05.06.2019

³⁶ Nathan Lean, *The Islamophobia Industry, How the right manufactures fear of muslims*, London, Pluto Press, 2012, s. 13.

masıyla kamusal alanda ortaya çıkan modern ve seküler bir İslam karşıtı söylem ve pratiktir”³⁷.

Roald, Louis ve Bunzl'a göre Müslümanlar ve gayrimüslimler arasındaki ilişki hep gergindi ancak özellikle 11 Eylül'de Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırılardan sonra bu gerginlik hayli arttı.³⁸

İslam ile Batı arasında bir medeniyetler çatışması hayaleti 11 Eylül'den sonra sık sık göze çarpmaktadır. 11 Eylül 2001'de radikal İslamcı bir grup olan El-Kaide Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı Amerikan halkının İslam algısını kalıcı olarak değiştirecek saldırılar gerçekleştirdi. El-Kaide militanları dört uçağı kaçırarak, Amerikan hedeflerine intihar saldırıları düzenlediler ve bunu İslam adına yaptıklarını belirttiler. Saldırıların sırasında 3.000'den fazla insan öldü ve olay Amerikan tarihinin en ölümcül terör saldırısı olarak kayıtlara geçti. Kendilerini İslam yanlısı olarak tanımlayan kişiler tarafından ve kökten dincilik uğruna gerçekleştirilen bu yıkıcı saldırılar, toplumun bilincinde İslam'ın terörist faaliyetlerle ilişkilendirilmesi ile sonuçlandı.³⁹

11 Eylül sonrası iklimde, Müslümanlar hiç olmadığı kadar kısıtlandılar. İslam şiddet içeren ve geriye dönük bir din ve kültür olarak görüldü. Müslüman erkekler radikalizmin ve terörizmin sembolü olarak algılanmaktadır. Örtülü Müslüman kadınlar kamuya açık alanlardan tamamen dışlanarak halk güvenliği için tehdit ve tehlike olarak görüldü. Bu tarz basmakalıp düşünceler Müslüman kadınları kamusal alanın dışına itti.

11 Eylül'den sonra birçok insan saldırılar için suçlayacak birini aradı. Birini suçlama ve öfkeyi bir yere yönlendirme ihtiyacı Müslümanları ve Arap kökenli insanları

³⁷ Jocelyne et al Cesari, *Securitization and Religious Divides in Europe: Muslims in Western Europe after 9/11*, Report Submitted to the Changing Landscape of Citizenship and Security 6th PCRD of European Commission, Paris, 2006.

³⁸ Ouis & Roald, *Muslim i Sverige*, s. 26 ve Bunzl, *Between Anti-Semitism and Islamophobia: Some Thoughts on the New Europe*, s. 30.

³⁹ Setareh Motamedi, *Proliferating a Culture of Fear: Islam in a Post 9/11 America*, 2017, s. 5

hedef haline getirdi. Saldırlardan sonraki ilk 10 günde Arap ve Müslüman topluma yönelik 600'e yakın olay olduğu bildirildi. Chicago'da bir camiyi çevreleyen ve polis tarafından geri gönderilinceye kadar gitmeyi reddeden beş yüz kişi bulunmaktaydı.

İslami cemaatler ve diğer topluluklar 11 Eylül'den bu yana artan saldırıların hedefi haline geldiler. Bu bağlamda ülkelerin genel nüfuslarında yaşanan korku birçok Avrupa Birliği'ne üye ülkede de önyargıları, saldırıları ve taciz eylemlerini daha da artırmıştır.⁴⁰

Fransa örnek alındığında; 11 Eylül'den sonra toplum içerisindeki gerginlikte artış olmasına rağmen, Fransız basını sözlü taciz ve hakaret olaylarına gündemi içerisinde yer vermemeye başladı. Bültenlerde fiziksel saldırılardan, negatif söylemli grafitilere kadar değişen bir yelpazede yapılan yayınların sayıları radikal bir şekilde azaldı. Oysa ki raporlar, Müslümanlara ve Arap kökenli olanlara, özellikle de başörtüsü takan kadınlara, sakallı erkeklere ve Kuzey Afrikalılara karşı toplumda gelişen şüphelerin ve önyargıların bir hayli arttığını göstermektedir. Tüm bunlar yaşanırken, sadece Fransız Milliyetçi Partisi, 'sakallı adamları' Müslüman ve düşman olarak tanımlayan tek taraf oldu. Bu bağlamda, Fransa ve Cezayir arasında oynanan futbol maçı, kamusal olarak Müslüman entegrasyonu ile ilgili endişelerin gündeme geldiği bir olaydı ve maçın hemen sonrasında, bu olayı takip eden tartışmaların Fransa'da ulusal anlamda sonuçları oldu. Birçok banliyöde gençlerin "İslamlaştırılması" ve sosyal dışlanma ile ilgili konular hakkında söylenen kaygıların yanı sıra, Fransız entegrasyon modeli ve ulusal kimliği de tartışmaya dahil edildi. İslamofobik genellemelerin sıklığı gözlemlense de, Fransız medyası bu dönemi çoğunlukla ılımlı olarak atlattı.⁴¹

⁴⁰ Nathan Lean, *The Islamophobia Industry, How the right manufactures fear of muslims*, London, Pluto Press, 2012, s. 13.

⁴¹ Allen, Nielsen, *Summary Report on Summary Report on y Report on Islamophobia Islamophobia in the EU after 11 September 2001*, European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia, s. 18

Fransız gazetesi *Le Monde* 12 Eylül 2001'de “hepimiz Amerikalıyız” başlığını kullandı. Dünyanın dört bir yanındaki insanlar, 11 Eylül terör saldırılarının herkese yapılmış bir saldırı olarak gördüler ve 11 Eylül mağdurları ve onların aileleri için üzüntü duyduklarını ve bunun yanında mağdurların ve ailelerin yanında olduklarını gösterdiler.⁴²

3- Batı ve Müslümanlar

Nüfuslarındaki artışla birlikte Müslümanlar Batı toplumlarında sürekli olarak kendi yaşam tarzlarını inşa ettiler. Müslüman camilerini, restoranlarını, okullarını ve hatta mezarlıklarını inşa ettiler. Azınlık ve misafir olarak kabul edilirken, artık toplum içinde kalıcı bir rolleri vardı. Öte yandan Müslümanlar dinleri ve yaşam biçimleri konusunda oldukça muhafazakardırlar ve bunun bir sonucu olarak Batı kültürüyle bütünleşememekte ve Batı kültürüne entegre olmakta zorlanmaktadır. Moten bu durumu şu şekilde özetlemektedir; “*Müslümanlar laik toplumlara asimilasyona direniyorlar ve İslami kimliklerini ve uygulamalarını kaybetmeden bütünleşmek istiyorlar*”.⁴³

Avrupa'da sürekli artan Müslüman nüfusu, Avrupa'da, Avrupa'nın İslamileştirmesi konusunda korkuya sebep olmaktadır. Açıkcası Avrupalılar, Avrupa'nın laik kimliğini kaybedeceğinden korkmaktadır ve onların gözünde Müslümanlar yerli nüfusa karşı güç kazanan ve medeniyetin geleceğini tehdit eden demografik bir koalisyon olarak görülmektedir.⁴⁴

Müslüman göçmenlerin Avrupa'ya entegre edilmesi konusu, birkaç yıl boyunca Avrupa demokrasilerinin gündeminde yer aldı, ancak bu sorun sivil entegrasyon ve

⁴² *Reaction to 9/11*, <https://www.history.com/topics/21st-century/reaction-to-9-11>, Son Ulaşım Tarihi:

⁴³ Moten, Abdul Rashid, *Understanding and Ameliorating Islamophobia*, International Journal of Philosophy of Culture and Axiology, Vol:9, No:1, 2012, s. 162

⁴⁴ Ibid. s. 162

özellikle dini kimlik problemi üzerinde yoğunlaştı. Batı'da bulunan Müslüman üçüncü ve ikinci kuşaklarla birlikte politik seferberlikten bahsedilebilecektir. Fransa özelinde konuşulduğunda, odak kamusal alanda giyilen kıyafetler konusunda, helal yiyeceklerde, camilerde vb. İslami semboller üzerine yoğunlaştı. Fransa'da, 1989'da başörtüsü meselesi gündeme geldi ve bugüne kadar bu konu ilgi odağı oldu. Bu semboller sürekli olarak artış gösterdiği için, Fransa'da kamusal alanı düzenleyen ilke ve normlarla karşı karşıya geldiler. Bu karşı karşıya geliş beraberinde farklı tartışmaları da getirdi. Başörtüsü, cami ve minare gibi İslami semboller, Batı değerlerinin, artan bir şekilde, reddi olarak görülmektedir. Son zamanlarda Batı'ya yönelik doğrudan bir tehdit olarak görülmektedir. Halk bu sembolleri aşırıcılık ve terörizmle ilişkilendirmektedir. Bazen bu durum daha ileriye gidip, Müslüman toplulukların varlığı, ulusal kimliği karşı bir tehdit olarak görülmektedir.⁴⁵

Bu süreçte İslami işaretler kontrol edilir ve sınırlandırılmaya başlandı. Amaç onları Batı siyasi kültürlerine uyacak şekilde ayarlamaktı. Nisan 2011'de, Fransız Hükümeti peçe giymeyi yasakladı. Bu hamle 2010 yılında Fransız yasama organı tarafından onaylandı. Diğer ülkeler de benzer düzenlemeler yaptı. Örneğin Belçika, 2011 ve 2012'de Fransız yolunu izledi.⁴⁶

Kültürel mücadele sadece Batı'dan değil, aynı zamanda Müslümanlardan da gelmektedir. Örnek olarak "bikiniye karşı burka" muhalefeti gösterilebilir. Hem İslamofobi yanlılarının hem de Müslüman kökten dincilerin çoğu zaman kullandığı konular siyaset, yaşam tarzı ve kadın bedeniyle ilgilidir. Bir yandan, çoğu Batılı için burka, özgürlük ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin nihai olarak reddedilmesini sembolize ederken, öte yandan köktenciler için çarşaf, bir kadının saygınlığını ve aile değerlerine

⁴⁵ OSCE, *Hate Crime Reporting, France*, <https://hatecrime.osce.org/france>, Son erişim tarihi: 15.05.2019

⁴⁶ Jocelyne Cesari, *Why the West fears Islam. An exploration of Muslims in Liberal Democracies*, 2013, s. 14.

bağlılığını sembolize eder ve bikini kadın bedeninin nesnelleştirilmesi olarak görülür. Her ne kadar bu görüşler aşırı görüşler olsa da İslam üzerine yapılan tartışmaların çoğunu kapsamaktadırlar.⁴⁷

4 - Farklı Olmak - Oryantalist Görüş

a) İslamofobinin Temel Nedeni: Fark

İslamofobi, Müslümanların bize ("üstün") ait olmadığı ve bir "diğerini" çağrıştırdığı zaman daha net olarak anlaşılabilir. "Yabancılar" olarak Müslümanlar, geldikleri ülke ile aynı değerleri veya kültürü paylaşmayan insanlar olarak görülmüştür. Tüm yabancılar/göçmenler yanlarında farklı davranışlar ve alışkanlıklar getirir ancak Müslümanların alışkanlıkları diğerlerinden daha tehlikeli görülmektedir. Edward W. Said bu ilişkiyi şöyle açıklamaktadır:

*Oryantalist düşüncenin genel temeli, dünyayı iki eşit parçaya bölen yaratıcı ve henüz büyük ölçüde kutuplaşmış bir coğrafyadır; Doğu ve Batı olarak da adlandırılan "bizim" dünyası olarak da bilinen "farklı" olan daha büyük ... Elbette, bunun için pek çok dini, psikolojik ve politik sebep var, ancak bütün bu nedenler Batı'nın ilgilendiği ölçüde İslam'ın sadece zorlu bir rakibi değil aynı zamanda geç gelen bir mücadeleyi temsil ettiği yönünden de geliyor.*⁴⁸

⁴⁷ Ibid., s. 14.

⁴⁸ Edward W. Said, *Covering Islam – How the media and the experts determine how we see the rest of the world*, Vintage, 1997, s. 4-5.

Son zamanlarda, Batı'ya karşı Doğu görüntüsü, İslamofobinin "yeni" bir kavram olarak ortaya çıkışıyla, görünür bir hal aldı. Zaten İslamofobinin bu karşılaşma altında yatan tarihsel yönleri bulunmaktadır. Said bunu Orta Çağ'dan ve Avrupa'daki Rönesans'ın bir kısmından beri, "İslam'ın şeytani bir kötülüğün, küfürün ve gizliliğin dini olduğuna inanılıyor" diye açıklamaktadır.⁴⁹

Bu durum Doğu ve İslam'ın, Batı ve Hristiyanlık ile yüzlerce yıldır süregelen olan zıtlığını göstermektedir. Otterbeck ve Bevelander bunu şu sözlerle gündeme getirmiştir: *"Bugün İslam, genellikle 1940'larda daha farklı ve uzak bir şeyi işaret eden bir tür yan sahnenin - egzotik bir çerçevenin - bir fanatiklik, terörizm ve ataerkil sembolüdür"*

Otterbeck ve Bevelander ayrıca eski zamanlardan kalma metinlerin, elitlerin (ya da baskın söylemlerin) İslam'ı ve Müslümanları nasıl yazdıklarını ve öngördüklerini gösteren başka bir örnekler de ortaya koymuştur. Elitlerin gücünün Müslümanları nasıl etkileyebileceğinin güzel bir örneği Fransa'da görülebilir. 2004 yılında Fransız Hükümeti başörtüsü ve takke gibi dini sembolleri yasaklamıştı. Joan W. Scott, bu yasağın devlet çıkarları - ki bu normu kabul etmeyen insanları dışarıda bırakır- ile sömürgeci bir mirasa sahip olduğunu hatta bu normun kendisinin bile çarpık olduğunu göstermektedir.⁵⁰ Scott şöyle söylüyor:

*"Başörtüsü ya da peçe yasaklamak sembolik bir şey; bazı Avrupa ülkeleri için bu, tüm Müslüman nüfuslarının ulusal bütünlük ve uyum için bir tehdit olduğunu ilan ederek İslam'a karşı durmanın bir yolu."*⁵¹

⁴⁹ Ibis., s. 5.

⁵⁰ Linda Edvardsson, *Islamophobia — Features of Islamophobia and Strategies against it*, 2008, s. 11-12.

⁵¹ Joan Wallach Scott, *The Politics of the Veil*, Oxford-Princeton, Princeton University Press, 2007, s. 3.

Müslümanlar, kültürleri ve dinleri, demokrasi ve insan hakları kavramları ile uyumlu olmayan monolitik bir grup olarak gösterilmektedir. Bilgi ve hoşgörüsüzlük olmadan, Müslümanlara karşı nefret suçu artacak ve onları toplumdan izole etmek için bir zorlama söz konusu olacaktır. Sadece, toplum ve devlet ayrımcılığı karşı adım atmak için harekete geçerse, Müslümanlara yönelik nefret suçları azalacaktır.⁵² Bu nedenle, sözde seçkinler, farklılıklara dayanarak "diğerini" dışlarlar. Dolayısıyla dışlama, entegre olmaktan daha kolaydır. Göçmenlerin, göç ettikleri ülkelerin kültürüne uyum sağlamak istemeyeceklerine inanmaktadırlar.

b) İslamofobi - Uydurulmuş Korku?

Korkunun bazı durumlarda hayat kurtarıcı bir duygu olduğu söylenir.⁵³ Gerçekten de korkularımız nadiren anlık tehlikelerle ilgilidir.⁵⁴ Korku, kim oldukları ya da nereden geldikleri önemli olmaksızın, tüm insanların hissettiği ortak bir insani duygudur. İslam dininden korkmak aslında cehaletten doğan bir şeydir, fakat hakikat, korkularımızla kurduğumuz düşüncelerle hiçbir şekilde ilgisi olmayan bir şey olabilir. Orta Doğulu bir kişi ailesiyle birlikte bir restorana gittiğinde, büyük olasılıkla o yeri bombalamak için orada değildirler, tıpkı diğer herkes gibi yemek yemek için orada bulunmaktadırlar. Buna rağmen, onlara hizmet verilmek istenmez veya hizmet veriliyorsa bile Orta Doğulu olmayan birine nazaran çok daha kötü şartlarda hizmet verilir. Düşününki, Orta Doğulu bir kişi uçağa bindiğinde, diğer yolcular korkar ve tek düşündükleri bu Orta Doğulu yolcunun varlığıdır. Bu durumda toplumsal bir dürtü

⁵² OSCE, *Hate Crime Reporting, France*, <https://hatecrime.osce.org/france>, Son erişim tarihi: 15.05.2019

⁵³ Sarah Joseph, *Living in a Culture of Fear: A Muslim Perspective*, European Judaism, Vol.4. Issue:1, 2008, s. 62-98.

⁵⁴ Ibid., s. 62-98

yaratarak önce bir kaç kişinin sonrasında ise bütün kalan yolcuların dikkati o kişiye odaklanabilir.⁵⁵ Bu bağlamda, Müslümanlara karşı, kamusal alanda, yaşanan korkunun ve endişenin tamamen uydurulmuş bir fenomen olduğu tartışılmalıdır.

Colin Firth tarafından 2009 yılında yayınlanan “*A Single Man*” filminde İngiliz profesör kahramanı George Falconer, şöyle bir korkudan bahseteydi:

Sonuçta korku, bizim düşmanımızdır. Korku dünyamızı ele geçiriyor. Korku toplumumuzda bir manipülasyon aracı olarak kullanılıyor. Politikacılar politikaları nasıl yürüttüklerini ve Madison Avenue'nin bize ihtiyacımız olmayan şeyleri nasıl sattığını anlatıyor. Bunu düşün. Saldıracağımıza dair korku, her köşesinde gizlenen komünistlerin olmasından korkma, yaşam tarzımıza inanmayan küçük bir Karayip ülkesinin bizim için tehdit oluşturmamasından korkuyor. Kara kültürün dünyayı ele geçirebileceğinden korkun. Elvis Presley'in kalçasından korkma. Belki de bu gerçek bir korku. Kötü nefesimizin arkadaşlıklarımızı mahvedebileceğinden korkuyor... Yaşlanmaktan ve yalnız kalmaktan korkuyor.”⁵⁶

Tezin ilk bölümünde günümüz Fransa'sında İslamofobinin anlamını, nereden geldiğini, ne zaman geliştiğini ve ne durumda olduğunu ele alındı. Laik Fransa'yı ve bu siyasi değerın çok kültürlü Fransız Cumhuriyeti için ne anlama geldiğini de açıklanmaya çalışıldı. Fransa, Avrupa'nın en büyük Müslüman topluluğuna ev sahipliği yaptığı için, bu son derece laik ülkede Müslümanların mücadeleleri ve farklılıkları ortaya konulmaya çalışıldı.

Bu değerlendirmelerden sonra tezin II.bölümünde İslam ve Fransa ilişkilerine daha derinden bakılmaya çalışılacaktır. II. bölüm, hem İslam hem de Fransız değerlerinin

⁵⁵ McLamb B, *Is the Fear of Islam Rational?*, Journal of Political Sciences & Public J Affairs, 2016, Vol:4, No:1.

⁵⁶ Nathan Lean, *The Islamophobia Industry, How the right manufactures fear of muslims*, London, Pluto Press, 2012, s. 14.

nasıl bir arada var olduğu ile ilgili genel bir bakış sunmaktadır. İslamofobi kavramı topluma yayıldıkça, bu olayların Fransız Müslümanları nasıl etkilediği, İslamofobiyi teşvik eden kaynaklar ve son olarak Fransa'da İslamofobi'nin nasıl ortadan kaldırılacağı ile gibi hususlar ele alınacaktır.

II. BÖLÜM

İSLAM VE FRANSA

A) Fransa'nın İslamı

1. Tarihte ve Günümüzde İstatistiklerle Fransa'daki Müslüman Varlığı

1830'da Cezayir'i fethi, Fransa'nın Müslüman ülkelerdeki sömürge varlığının başlangıcıdır. Batı Afrika ve Fransız Ekvatorial Afrikası'nın sömürgeleştirilmesi, Tunus Fas ve Cezayir'deki sürekli Fransız varlığı üç bölüm halinde düzenlenmiştir ve Orta Doğu'nun (Suriye ve Lübnan'daki heyetler) Müslüman ülkeleri Fransız yönetimi altına neredeyse bir yüzyıl içinde alınmıştır. Böylece Orta Doğu, Sahra Altı Afrika, Kuzey Afrika ve Hint Okyanusu'nda milyonlarca Müslüman Fransız yönetimi altına girdi. Ancak Fransa anavatanındaki Müslümanların varlığı 20. yüzyılın başlarında başladı. O zamanlar, Müslümanlar birkaç bin kişilik küçük bir gruptu. I. Dünya Savaşı sırasında, Fransa “sömürge birliklerini” harekete geçirdi: 600.000 erkek, (ayrıca Faslı Goumiers ve Senegalli avcılar) ve Cezayir'in 20 ila 40 yaş arasındaki erkek nüfusunun neredeyse üçte biri. Birçok Müslüman askeri birliklerin dışında, Sömürge Çalışma Örgütü Servisi tarafından yürütülen fabrikalarda da çalıştı. Fransız Devleti 1917 yılında oturma izni

yasası oluşturdu ve iki savaş arası dönemde Kuzey Afrika'dan gelen göç ile ekonomisini destekledi. Ayrıca Sosyal ve İdari İşler Bakanlığı'na bağlı bir Kuzey Afrika Tugayları kuruldu. Halk Cephesi (sol görüşlü bir ittifak), Kuzey Afrikalılara, kimlik kartı ve özel vizeleri olması durumunda, Fransız topraklarında hareket özgürlüğü hakkı verdi.⁵⁷

II. Dünya Savaşı'ndan sonra işçilere tekrar ihtiyaç duyuldu. İşverenler 1960'larda göçmen iş emeği aramaya için teşvik edildi. Yeniden yapılanmaya başlanması için Müslüman dünyasının bazı yerlerinden insanlara ihtiyaç duyuluyordu. Fransız Müslümanların çoğunluğu savaş sonrasında bölgedeki Fransız fabrikalarında ve şantiyelerinde çalışmaya başlayan bu göçmen dalgasından gelmektedir. Bu aynı zamanda göçmenlerin neden Fransız endüstrisi ile tarihi bağları olan en büyük beş coğrafi bölgede toplandıklarını açıklar: 1. Büyük Paris, 2. Nüfusun büyük bir kısmının Mağrip kökenli olduğu Marsilya ve Akdeniz kıyı şeridi; 3. Lyon ve Rhone Vadisi; 4. Lille, Roubaix Kuzey'deki madencilik alanı; 5. Alsace, Moselle ve doğunun önemli bir Türk topluluğuna sahip maden alanı.⁵⁸

Yukarıda belirtilen Fransa'daki Müslüman göçü gelecekteki göçün gidişatına yön vermiştir. En büyük etnik grup olan Araplar, Avrupalı Müslümanların yaklaşık yüzde 45'ini oluşturmaktadır, ardından Türkler ve Güney Asya kökenli Müslümanlar gelmektedir.

Fransız Müslümanların çoğu Kuzey Afrika kökenlidir:% 38'i Cezayir kökenli,% 25'i Fas, % 8'i Türk ve% 9'u Sahra altı ülkelerindendir.⁵⁹ Şu anda Fransa'da yaklaşık 5,7 milyon Müslüman vardır.⁶⁰

⁵⁷ Antoine Jardin, *French Islam is possible*, Institut Montagne, Report , 2016, s. 10.

⁵⁸ Ibid., s.10.

⁵⁹ Ibid., s.10.

⁶⁰ Conrad Hackett, *5 facts about the Muslim population in Europe*, 29.11. 2017, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/11/29/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>, Son erişim tarihi: 11.19.2019

Yaklaşık yüzde 60'ının Fransız uyruğuna sahip olduğu düşünülüyor ve Fransa'nın Avrupa'daki en büyük Müslüman topluluğuna sahip olmasının nedeni budur.⁶¹ Avrupa'daki Pew Araştırmasına göre, Fransız nüfusunun% 8,8'i Müslüman ve Avrupa'daki en yüksek oranı oluşturuyor . Göç, dönüşüm ve yüksek nüfus artış oranları nedeniyle Fransa'daki Müslüman nüfusun büyümesini sürdürmesini bekliyor. Müslüman nüfusun hızlı büyümesi nedeniyle, göç Fransa'da önemli bir siyasi sorun haline gelmiştir ve bu muhtemelen daha da ilerlemeye devam edecektir.⁶²

Fransa'daki Müslümanların portresi, aralarındaki çeşitlilik ve fikir ayrılıklarıyla en iyi karakterize olanıdır. Institute Montagne'den bir yazar olan Hakim El Karoui, anket sonuçlarına göre üç grup tanımlamaktadır:

- **Sessiz çoğunluk**, yanıt verenlerin% 46'sını oluşturan büyük bir grup. İnanç sistemleri onların Fransız toplumuna adapte olmalarına izin verir ve bu da dinlerinin belirli yönleri sayesinde gelişir;
- **Muhafazakarlar**, örneklemin% 25'ini oluşturuyorlar ve siyasi ve ideolojik mücadelenin merkezinde yer alıyorlar;
- **Otoriterler**, toplam örneklemin% 28'ini oluşturan son grubu oluşturmaktadır. Çoğunlukla genç, düşük vasıflı ve yüksek işsizlikle karşı karşıyalar; büyük şehirlerin işçi sınıfı banliyölerinde yaşıyorlar. Bu grup artık muhafazakarlıkla

⁶¹ Raymond Taras, *Islamophobia never stands still : race, religion, and culture*, Vol: 36, Issue: 3 Racialization and Religion: Race, culture and difference in the study of Antisemitism and Islamophobia, 2013, s. 140.

⁶² World Population Review, *France Population*, <https://worldpopulationreview.com/countries/france-population/>, Son erişim tarihi: 24.12.2019

değil, İslam'ı Fransız toplumunun geri kalanına karşı bir isyan biçimi olarak benimsesi ile tanımlanıyor.⁶³

2. Fransız Devleti'nde Öz Algılama: Topluluklar, Çok Kültürlü Olmak ve Laiklik

Delanty⁶⁴'nin görüşüne göre, mono kültürizm paradigmatik modeli bir Fransız cumhuriyetçi geleneğidir. 'Çok kültürlülük' daha sonra özel alanla sınırlandırılmıştır. Scott⁶⁵, Amerika'daki komünizm anlayışının, Fransa'daki komüniteryanizmden farklı olduğunu savunuyor Scott, komünalizm olarak tercüme ettiği Fransa'daki *communautarisme*'in, ABD'de aynı anlama gelmediğini savunmaktadır. ABD'de her ne kadar belli kimliklere ve grup organizasyonlarına izin verilse bile, Fransızca'da kavram, Amerikan kavramının saçma bir şekilde kavramsallaştırıldığını ve kavramın bir grup kimliğinin, bir millet kimliği üzerine çıkmasını, Fransız değerlerine uymadığını iddia eder.⁶⁶

Fransız olmak, o zaman, herhangi bir toplumsal tezahür ya da farklılık hissinden bağımsız, soyut bir birey olmaktır. Bir insanın kendisini bir Fransız vatandaşı olarak ifade edebilmesi için kendisini Fransız toplumuna ve değerlerine entegre etmiş olması gerekir. Bu soyut birey, yalnızca Fransız cumhuriyetçiliğinin idealini temsil etmekle kalmaz, aynı zamanda devlet tarafsızlığı ve dolayısıyla din gibi bölücü görüşlerin ihla-

⁶³ Hakim EL Karoui, *A French Islam is possible*, Institute Montagne, September 2016, <https://www.institutmontaigne.org/en/publications/french-islam-possible>

⁶⁴ Gerard Delanty, *Community*. London and New York, 2. Baskı (düzeltilmiş), Routledge, 2010, s. 73.

⁶⁵ Joan Wallach Scott, *The Politics of the Veil*, Oxford-Princeton, Princeton University Press, 2007 s. 3.

⁶⁶ Ramon Grosfoguel & Eric Mielants *The Long-Durée Entanglement Between Islamophobia and Racism in the Modern/Colonial Capitalist/Patriarchal World System*, Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge, Vol. 5, Issue 1 Othering İslam, 2006, s. 1-12.

line karşı eşitlik fikrini de temsil eder. Grosfoguel ve Mielants, bu bireyin, üst sınıflara mensup beyaz ve erkek (*communautarisme masculin blanc*) olduğunu iddia ediyor.⁶⁷

Fransız Cumhuriyetçi modelinde, biçimsel eşitlik sistemi, kurumsallaşmış ve normalleştirilmiş bir “*communautarisme masculin blanc*” ile çalışır.

*"Eğer ırklarından, cinsiyetlerinden, cinsel yönelimlerinden dolayı azınlık olan gruplar ayrımcılığa karşı protesto yaparlarsa, gücü ellerinde bulunduran "communautaristes masculin blanc" tarafından sanki gücü ellerinde bulunduran elitler bir kişiyi ırksal, cinsiyet ve cinsel yönelimlerinden bağımsız bir şekilde "evrensel eşitlik" ilkesi çerçevesinde yargıyormuş gibi "communautaristes" gibi davranmakla suçlar. Fransa'daki beyaz üstünlük, "ırksal olarak kör bir toplum" efsanesi içinde işliyor. "İrksal-kör ırkçılık" Fransa'da ayrımcı "communautarisme masculin blanc" görünmez kılan noktaya kadar kurumsallaştırılmış ve normalleştirilmiştir."*⁶⁸

Yukarıda tartışıldığı gibi, Fransa resmî olarak 1800'lerin sonlarında göçü koordine etmeye başlarken Fransız Hükümeti aslında etnik azınlık statüsünü kabul etmez ve sakinlerinin etnik kökenini takip etmez. Bunun yerine, Fransa resmî olarak vatandaşları için “ulusal” ve “yabancı” (sadece Fransa vatandaşlığı olmadan doğmuş bir kişi olan *étranger*) olmak üzere sadece iki sınıflandırma sunar.⁶⁹

Fransa'da, İslam sorunlu bir konu olarak kabul edilir. İslam hakları için savaşanlar, İslamofilileri (genel olarak İslam medeniyetine hayranlık duyanlar, İslami değerlere

⁶⁷ Ibid., s. 1-12.

⁶⁸ Elyamine Settoul, *Ramon Grosfoguel : « Le communautarisme en France est surtout un communautarisme blanc »*, 26 Aralık 2006, <https://oumma.com/ramon-grosfoguel-le-communautarisme-en-france-est-surtout-un-communautarisme-blanc/>, Son erişim tarihi: 17.09.2019

⁶⁹ Rayna Bailey, *Immigration and migration*, New York: Facts On File, 2008, s. 69.

hiçbir eleştiride bulunmadan saygı gösterilmesini savunanlar) İslamofobik içerikleri sansürlendikleri zaman eleştirmezler.⁷⁰

Nathan Lean'e göre, *"Laiklik ve modernite, din ve gelenek ile eşittir. Hem tarih hem de ilke olarak, laiklik modernitenin bir işareti, demokrasiye açılış, akıl ve bilimin batıl inanç, zihniyet ve sorgulanmamış inanç zaferi olarak görülüyor."*⁷¹

Laikliğin Fransız kimliğinin merkezi bir özelliği olduğu bilinmektedir. Fransız monarşisinin 1789'da yıkılmasından sonra, Fransa dini devletten ayırma kararı aldı. Monarşinin, Katolik Kilisesi'nde yolsuzluk yaşandığında, laiklik kurumu aracılığıyla kilise ile devlet arasında tam bir ayrılık sürdürme hareketi gerçekleşti. Birinci Cumhuriyet'in inşasıyla, laiklik Fransa'nın temsili bir yönü olmaya devam etti.⁷²

Tara Golshan'ın *Vox*'ta yazdığı gibi, *"Bu laiklik yaklaşımının Fransa'nın daha homojen bir Hristiyan ülkesi olduğu zaman uygulanması oldukça kolaydı, ancak bugün Fransa'nın etnik açıdan ve dini açıdan daha farklı olduğu ve bu inancın modern yorumunun Fransa'daki Müslümanlara ve diğer dini azınlık cemaatlere karşı orantısız bir şekilde hedeflendiği kanıtlandı."*⁷³

Yukarıda da belirtildiği gibi, Fransa, Avrupa'nın en büyük Müslüman nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır.⁷⁴ Bununla birlikte, laiklik ve dini özgürlük hakkındaki Fransız yasaları, Fransız Müslümanların, hem kültürel bir fikir hem de 1905'ten beri kilise ile devlet arasındaki ayrımı destekleyen bir kanunu olan inançlarının belirli yönlerini uygu-

⁷⁰ İrfan Kaya Ülger & Maribel Benitez, *Islamophobia in France, from racism to 'neo-populism'*, LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi (VIII-I), 2016, s. 52.

⁷¹ Nathan Lean, *The Islamophobia Industry, How the right manufactures fear of muslims*, London, Pluto Press, 2012, s. 95.

⁷² Kiley Bickford, *Nationalism in the French Revolution of 1789*, The University of Main, 2014, s. 61.

⁷³ Annabelle Timsit, *A Gap ad with a girl in a hijab shows how differently the US and France view personal liberty*, 24 Ağustos 2018, <https://qz.com/1354629/a-gap-ad-showing-a-girl-in-a-hijab-is-infuriating-french-politicians/>, Son Erişim tarihi: 08.01.2020

⁷⁴ Tarihte ve Günümüzde - İstatistiklerle Fransa'daki Müslüman Varlığı bölümün'de

lamalarını desteklememektedir.⁷⁵ Laiklelik Katolik Kilisesi ve din adamlarının gücünü sınırlandırmak için yapılmış, ancak bugünlerde (İslami) dini kimliği tamamen birbirinden ayırma ve kamusal alanlardan kaldırmaya dönüşmüştür.⁷⁶ Laiklik Fransız kimliğini anlamak açısından önemlidir, çünkü Fransa'nın sivil dini olarak kabul edilebilir ve Fransız yönetimi ve toplumu üzerinde büyük etkisi vardır. Fransız vatandaşlığı modeli, Fransız olmanın yasal şartlarını yazar.

Fransa'nın laikliğini koruyan yasal belgesi, 1905 tarihli Kilise'nin ve Devlet yasalarının ayrılmasıdır.⁷⁷ Kilise ve devleti birbirinden ayıran 1905 tarihli Ayırma Yasası, hükümetin yeni cami, kilise, sinagog veya tapınak inşa etmek için dini grupları doğrudan finanse etmediğini belirtmektedir. Bununla birlikte, hükümet uygun fiyatlara sahip kişilere borç garantisi verebilir veya mülkü kiralayabilir. Buna ek olarak, ibadet yerlerini mülk vergisinden muaf tutmaktadır. Ayrıca, hükümet dini bağlantısı olan kültürel organizasyonları destekleyebilir. Yerel yönetimlerin dini anıtların inşası için maddi destek sağlamalarına da izin verilmektedir.⁷⁸

Laiklik, 1946 Anayasası ile Fransız Hukuku'nda netleştirildi. Madde 1, "Hiçbir kimse kökenleri, görüşleri veya inançları nedeniyle işinde veya istihdamında önyargı göremez."⁷⁹

13. Madde de "Ulus, çocuklara ve yetişkinlere öğretime, mesleki eğitime ve kültüre eşit erişimi garanti etmektedir. Her seviyede ücretsiz, halk ve laik eğitim

⁷⁵ Audie Cornish, *French Law 'Laïcité' Restricts Muslim Religious Expression*, 4 Mart 2015, <https://www.npr.org/2015/03/04/390757722/french-law-laicite-restricts-muslim-religious-expression>, Son erişim tarihi: 26.11.2019

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Michel Troper, *French Secularism, or Laïcité*, Cardozo Law Review, Volume:21, 1999, s. 1276.

⁷⁸ US Department of State, *International Religious Freedom Report, France*, <https://www.state.gov/international-religious-freedom-reports/>, Son erişim tarihi: 09.01.2020

⁷⁹ Conseil Constitutionnel, 4 Ekim 1958.

sağlanması devletin görevidir.”⁸⁰ 1958'den itibaren mevcut Fransız anayasası, Giriş Bölümünün 1. Maddesinde, “Fransa bölünmez, seküler, demokratik ve sosyaldır. Yasa önünde köken, ırk veya din ayrımı yapmadan tüm vatandaşlar için eşitlik sağlar. Bütün inançlara saygı gösterir.”⁸¹

Batı'nın en büyük Müslüman azınlığına ev sahipliği yapan Fransa, diğer Batı ülkelerine ayrımcı yasalar benimsemesi ve okullar, işyerleri ve üniversiteler gibi halka açık yerlerde başörtüsü takan Müslüman kadınlara yasaklar getirmesi, iyi bir İslamofobi laboratuvarı olduğunu gösterdi. Sömürgeci Fransız seçkinleri, yıllardır Müslüman sorununu medyayla üretiyor, Fransız Müslüman topluluğunu "ulus içindeki yabancı bir kurum" ve Adalet sistemi İslamofobik saldırılara uygun yaptırımları uygulamıyor. Her yıl saldırı sayısı artmaktadır. Fiziksel saldırılar gibi, ayrımcılık gibi "sessiz" saldırıların sayısı artıyor. Buna rağmen, devlet İslamofobi konusunda çaba göstermek ve Fransız Cumhuriyeti'nin "Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik" iddiasını yaşatmak için somut adımlar atmadı.⁸²

Keaton⁸³, Fransa'da ve konut, istihdam, eğitim, sosyal hizmetler ve ceza adalet sistemi gibi temel sosyal yapılarda ayrımcılık yapıldığını savunmaktadır. Fransa'da farklı etnik gruplar yaşamaktadır ve bu da farklı kültürlere ve değerlerin varlığına işaret etmektedir. Fransız kimliğini korumak Fransa devletinin görevidir. Azınlık Hakları Grubu (2011), Fransa'nın konumunu insan hakları perspektifinden kısaca tanımlamaktadır:

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Ibid.

⁸² Yasser Louati, *Islamophobia in France, National report 2016*, European Islamophobia Report, s.188, <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2017/03/France.pdf>, Son erişim tarihi:17.03.2020

⁸³ Tricia Danielle Keaton, *Muslim Girls and the Other France: Race, Identity Politics, and Social Exclusion*, Indiana University Press, 2006, s. 8.

“Ülke, Azınlıklar Sözleşmesi'ni (FCNM) imzalamamış 46 Avrupa Konseyi üyesinden sadece bir tanesi ve Azınlık ve Bölge Dilleri Sözleşmesini de onaylamadı. Birleşmiş Milletler (BM), Fransa'da azınlık bulunmadığını söyleyerek azınlıkların hakları hakkında bir makale yayınladı. Azınlıkların haklarıyla ilgili olarak Fransa, Avrupa'daki en zayıf kayıtlardan birine sahip olmaya devam ediyor.”

Fransız Müslümanlar yüksek işsizlik oranlarına sahip ve tam zamanlı, uzun süreli istihdam bulmakta zorlanıyorlar.⁸⁴ Göçmenlerin işsizlik oranı %22 idi. Bir bütün olarak ülkede göçmen işsizlik oranları %13 ile yerli işçilerin en az iki katı gibi görünüyor.⁸⁵

2015'teki son araştırmalardan biri, işverenlerin Yahudi ve Katolik adaylardan ziyade Müslüman olan iş başvurusunda bulunma ihtimallerinin çok daha düşük olduğunu gösteriyor. Ayrıca erkeklerle kadınlara göre daha az iletişim kurulmaktadır. Müslüman erkeklerin sadece yüzde 5'i iş görüşmesi için çağrı almıştır. İlginç olan, "laik" olduklarını söyleyen bu adamların daha az ayrımcılığa maruz kalmasıdır. Örnek olarak, 19 Aralık tarihli, Versay İdare Mahkemesi'nin (*Yvelines*) vermiş olduğu karara baktığımızda, Saint-Denis Hastanesi'nde (Paris'in Kuzeyi) staj yapmak isteyen birinin sırf sakalı nedeniyle kabul edilmediği görülmektedir. Alınan karar, sakalı olan kişinin, laik yasayı ve kamu hizmetinin tarafsızlığını ihlal ettiğini bildirmektedir.⁸⁶ Irkçılık ve İslamofobiye Karşı Koordinasyon (CRI) örgütü, Fransa genelinde birçok benzer ayrımcılık olayı raporlamıştır. Örneğin, La Rochelle'de (Fransa'nın Atlantik Kıyısı), bir

⁸⁴ Laila Lalami, *Why we must resist simple explanations of the Charlie Hebdo massacre*, 10 Ocak 2015, <https://www.thenation.com/article/archive/why-we-must-resist-simple-explanations-charlie-hebdo-massacre/>, Son erişim tarihi: 03.04.2019

⁸⁵ Ehsan Shaghasemi, Arzu Merali & Saled R. Ameli alıntıl原因 Cesari, *France and the Hated Society: Muslim Experiences*, 2012, s. 42.

⁸⁶ JURİCAF, *France, Cour administrative d'appel de Versailles, 4ème chambre*, 19Aralık 2017

adamin iş sözleşmesi, “dini aşırılığın bir işareti” olarak kabul edilen bir sakalı olduğu için haftalarca süren istifa baskısı sonucu işvereni tarafından sona erdirilmiştir.⁸⁷

Bununla birlikte, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) verileri, kökenleri Müslümanların çoğunlukta yaşadığı ülkeler olan bireylerin eğitim başarısının daha az olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, kökenleri Müslümanların çoğunlukta yaşadığı ülkelere dayanan bireylerin % 56'sı, geniş nüfustaki % 46'ya kıyasla ortaöğretim veya daha altına sahiptir.⁸⁸

Anlaşılacağı üzere Fransa'daki Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında net sosyo-ekonomik sınıf farklılıkları vardır. Fransa'daki Hristiyan haneler, Müslümanlardan çok daha yüksek bir ücret dilimi alıyorlar. Çalışmalar, Fransa'daki bir Müslüman hanenin benzer bir Hristiyan hanesinde kazanılandan her ay ortalama 400 Avro daha az kazandığını göstermiştir.⁸⁹

Fransa'da, "bölünmez cumhuriyet" ‘tüm vatandaşların eşit derecede Fransız olduğu şeklinde resmi yanılığ göz önüne alındığında, uygun yasal ayrımcılıkla mücadele önlemlerinin olmaması belki de o kadar şaşırtıcı değildir. Etnik azınlık olmadığı için ırk ayrımcılığının da olmaması mantıklıdır.⁹⁰ 23 Ekim 2007'de Fransa Parlamentosu, DNA testini onaylayan bir göçmenlik yasasını kabul etti. Bu tasarı ile hükümet tarafından etnik istatistiklerin toplanmasına izin verildi. Başvuranların Fransızca ve Fransız değerleri üzerine yapılan

⁸⁷ Enes Bayraklı & Farid Hafez, *European Islamophobia Report 2017*, s. 23, <http://www.islamophobia-europe.com/wp-content/uploads/2018/04/France.pdf>, Son erişim tarihi: 28.12.2019

⁸⁸ Ehsan Shaghasemi, Arzu Merali & Saied R. Ameli alıntıl原因 Cesari, *France and the Hated Society: Muslim Experiences*, 2010, s. 42.

⁸⁹ Claire L. Adida, David D. Laitin & Marie-Anne Valfort, *Identifying barriers to Muslim integration in France*, Proceedings of the National Academy of Sciences, 2010, s.6.

⁹⁰ Liz Fekete, Integration, *Islamophobia and civil rights in Europe*, Institute of Race Relations, s. 79

sınavları geçmeleri gerekiyordu.⁹¹ Ancak, Fransa'da etnik köken veya ırkla ilgili istatistik toplamak yasa dışı olduğundan, etnik veya ırk ayrımcılığına ilişkin araştırma neredeyse mevcut değildir.⁹²

B) Fransa'da İslamofobinin Güç kazanması

1- Charlie Hebdo Saldırısı

2015 yılı sadece Fransa'yı değil tüm dünyayı şok eden ve dünya çapında hissedilen iki saldırıya sahne oldu. İlk olarak, 7 Ocak'ta Charlie Hebdo terörist saldırısı ve sonrasında 13 Kasım'da Paris ve Saint Denis terörist saldırıları gerçekleşti. Bu korkunç saldırılar, Avrupa'nın en büyük Müslüman topluluğuna sahip bir ülkede hali hazırda geniş olan İslamofobik duyguyu gün geçtikçe besledi

Ocak 2015'teki Charlie Hebdo saldırısı ise Fransa'nın 11 Eylül'ü oldu.

1970 yılında Charlie Hebdo bir karikatür dergisi olarak kuruldu. Charles de Gaulle'un ölümüyle dalga geçmek için yasaklanan Hara-Kiri Hebdo dergisinin sona ermesinden sonra yaratıldı. Dergi, adını Charlie Brown çizgi romanından ve Hebdo'nun Fransızca'da 'haftalık' anlamına gelen *hebdomadaire* kelimesinin kısaltmasından aldı.⁹³

⁹¹ Jocelyne Cesari, *Why the West fears Islam. An exploration of Muslims in Liberal Democracies*, 2013, s. 11.

⁹² Liz Fekete, Integration, *Islamophobia and civil rights in Europe*, Institute of Race Relations, s. 79

⁹³ Megan Gibson, *The Provocative History of French Weekly Newspaper Charlie Hebdo*, 7 Ocak 2015, <https://time.com/3657256/charlie-hebdo-paris-attack/>, Son erişim tarihi: 14.01.2020

Derginin amacı yüksek profil, ünlü kişiler, politikacılar ve dindar insanlarla alay etmekte ve sert bir mizah anlayışı sergilemekteydi.⁹⁴

2006'da, Charlie Hebdo, ilk olarak Danimarka dergisi Jyllands-Posten'de çıkan Hz. Muhammed'in karikatürlerini yeniden yayımladı. Karikatürün Jyllands-Posten'deki yayını, tüm dünyadaki Müslümanların protestolarına neden oldu. Ayrıca karikatürist Kurt Westgaard 2010'da saldırıya uğradı.⁹⁵

Protestolara ve halkın verdiği tepkilere rağmen, Charlie Hebdo görüşlerini ve açısını korudu ve Hz. Muhammed'in karikatürlerini dergilerinde yayınlamaya devam etti. Muhammed'in karikatürleri 2011'de tekrar yayınlandı ve daha sonra Charlie Hebdo'nun ofisi bombalandı.⁹⁶ Dergi halktan destek almasına rağmen, Hz. Muhammed karikatürlerini sürekli olarak yayınlamasından dolayı İslamofobinin artmasına sebep olduğu gerekçesiyle eleştirildi.⁹⁷

Daha önce de bahsedildiği gibi, 7 Ocak 2015'te AK-47 tipi piyade tüfekleri taşıyan iki adam Charlie Hebdo'nun ofisine girdi ve bina içinde ateş etmeye başladı. Bu saldırı sonucunda on iki kişi öldü ve on bir kişi yaralandı. Kamera kayıtları incelendiğinde, saldırganların "Allahu Ekber" ve "peygamberin intikamını aldık" dedikleri öğrenildi.⁹⁸ Saldırının sorumluluğunu Yemen'deki El Kaide ve IŞİD militanları üstlendi. Kasım 2015'te ise IŞİD, Paris'teki silahlı saldırıların ve intihar saldırısının sorumlu-

⁹⁴ Philippe Marlière, *Charlie Hebdo – more anti-Islamic than anti-clerical*, 19 Eylül 2012, <https://www.theguardian.com/world/2012/sep/19/analysis-charlie-hebdo-cartoons>, Son erişim tarihi: 22.02.2020

⁹⁵ Jason Abbruzzese, *What is Charlie Hebdo? Behind the covers of the French satirical magazine targeted in deadly attack*, 7 Ocak 2015, <https://mashable.com/2015/01/07/charlie-hebdo-magazine/>, Son erişim tarihi: 16.03.2020

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Megan Gibson, *The Provocative History of French Weekly Newspaper Charlie Hebdo*, 7 Ocak 2015, <https://time.com/3657256/charlie-hebdo-paris-attack/>, Son erişim tarihi: 14.01.2020

⁹⁸ Le Monde, 'Charlie Hebdo » visé par une attaque terroriste, deuil national décrété', 7 Ocak 2015, https://www.lemonde.fr/societe/article/2015/01/07/attaque-au-siege-de-charlie-hebdo_4550630_3224.html, Son erişim tarihi: 17.03.2020

luğunu üstlendi.⁹⁹ IŞİD ve Fransa'daki etkisi hakkında daha fazla bilgi ilerleyen paragraflarda karşınıza çıkacaktır.

Saldırıdan sonra, saldırganların arkadaşı Amedy Coulibaly tarafından başka birçok saldırı daha düzenlendi. Bu saldırılar sonucunda bir polis memur öldürüldü ve saldırgan daha sonra Paris'te polis tarafından vurulmadan önce bir dükkanda rehin olarak tuttuğu 4 kişiyi daha öldürdü.¹⁰⁰ Saldırılara katılan tüm erkekler, saldırıların Yemen'deki El-Kaide'deki radikal İslamcı hareket adına gerçekleştirildiğini iddia etti.¹⁰¹

2- Charlie Hebdo saldırısına İslamofobik tepkiler ve politikacıların yorumları

Öncelikle toplum, İslamofobi salgınının yarattığı korku ve öfke ile yapılan saldırıya hem geleneksel haber medyası hem de sosyal medyada aracılığı ile tepki gösterdi. Politikacılar, saldırının arkasında, daha büyük, uluslararası Müslüman toplulukların sembolize edildiğine dikkat çekiyorlardı. Eski Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, “medeni erkeklerden barbarlığa karşı savaşmalarını istiyorum” derken, aşırı sağcı politikacı ve muhalefet lideri Marine Le Pen, “Gerçekle yüzleşmek için cesarete

⁹⁹ Engy Abdelkader, *A Comparative Analysis of European Islamophobia: France, UK, Germany, Netherlands, and Sweden*, 2017, <https://escholarship.org/content/qt870099f4/qt870099f4.pdf>, Son erişim tarihi: 02.09.2020, s. 81.

¹⁰⁰ Eva Polonska-Kimunguyi & Marie Gillespie, *Terrorism discourse on French international broadcasting: France 24 and the case of Charlie Hebdo attacks in Paris*, Vol:31, Issue: 5, 23 Eylül 2016, s. 568-583.

¹⁰¹ Aljazeera, *Al-Qaeda in Yemen claims Charlie Hebdo attack*, 14 Ocak 2015; <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2015/01/al-qaeda-yemen-charlie-hebdo-paris-attacks-201511410323361511.html>, Son erişim tarihi: 09.03.2020
Washington Post, 14 Ocak 2015, *Al-Qaeda in Yemen claims responsibility for 'vengeance' attack on Paris newspaper*, https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/al-qaeda-in-yemen-claims-responsibility-for-vengeance-attack-on-paris-newspaper/2015/01/14/1d83604c-9bef-11e4-bcfb-059ec7a93ddc_story.html, Son erişim tarihi: 09.03.2020

sahip olmalıyız; terörizm sadece İslami köktencilüğün bir aracıdır. Terörizmin arkasında, ülkemizde, şehirlerimizde gelişen bir ideoloji vardır.” Değerlendirmesinde bulunmaktaydı.

Tüm bunlar yaşanırken, Avrupa Birliği’ne üye ülkelerden liderler, Charlie Hebdo saldırısını kınadılar ve Fransa ile sempati ve dayanışmalarını gösterdiler. Avrupa Birliği’nin Göç ve İçişleri Komiseri Dimitris Avramopoulos yaptığı basın açıklamasında, “*Avrupa, demokrasiden nefret edenler karşısında, değerlerini ve özgürlüklerini - ifade ve basın özgürlüğü dahil - yaşam tarzımızı reddedenlere karşı savunmak için birleştirilmelidir;*” söylemini dile getirdi. Ayrıca, Charlie Hebdo saldırısı gibi olayların AB ve geleceği için bir meydan okuma olduğunu, AB üye ülkelerinin terörizmi finanse eden, kara para aklamayı sona erdirmek, radikalleşmeyi önlemek ve seyahat edenlerin verilerini toplamak için bir sistem kurmak adına için işbirliği ve koordinasyon içinde olmaları gerektiğini öne sürdü. Sözlerini ise şu slogan ile tamamladı: “*Charlie n’est pas mort. L’Europe est Charlie*”. (Charlie ölmedi, Charlie Avrupa’dır)

Gazeteciler, karikatüristler ve blog yazarlarının yanı sıra Fransa’daki ve dünyadaki kabalıklar, Charlie Hebdo ile dayanışma gösterdiler ve ifade özgürlüğünü savunan makaleler ve karikatürler yayınladılar. Birçoğu kendilerini Fransızca “*Je Suis Charlie*” (Ben Charlie’yim) akımı ile özdeşleştirdi.¹⁰²

François Holland ise, “bu teröristlerin, bu fanatiklerin İslam diniyle hiçbir ilgisi olmadığını” gündeme getirdi.¹⁰³

¹⁰² Pamir Sahill, *Charlie Hebdo Attack: An Analysis of Consequences and the Role of Political Islam in the EU, October 2017*, https://www.researchgate.net/publication/320323183_Charlie_Hebdo_Attack-An_Analysis_of_Consequences_and_the_Role_of_Political_Islam_in_the_EU, son erişim tarihi: 02.09.2020

¹⁰³ Joshue Muravchik, *Muslims and Terror: The Real Story An honest reckoning of Islamic opinion and Islamic violence*, Commentary, 139(3), Mart 2015, s. 37.

Ne yazık ki, Holland'ın yorumları saldırganların Müslüman olduğu gerçeğinin karşısında gölgede kaldı. Fransa Müslüman Din Konseyi, saldırıdan sonra (7 ile 20 Ocak 2015 arasında) Müslüman karşıtı davranışların kaydedildiğini belirtti. 2014 yılında toplam 133 olay yaşandı. (Al Jazeera, 2015). Saldırıları, Fransa'nın Müslüman nüfusuna karşı gerçekleştirildi. Camilere ve sahibi Müslüman olan işyerlerine saldırıldı.

Charlie Hebdo'nun saldırısından sonra, haber sitelerindeki yorum bölümü İslam karşıtı yorumlarla doluydu. Örneğin, bir Facebook yazısında yorum yapan, “Ben korkmuyorum ama İslam'ın Ebola gibi olduğunu düşünüyorum, en iyi tedavi ortadan kaldırmaktır” demektedir.¹⁰⁴

Fransa'nın girdiği en büyük şok, Kasım 2015'te gerçekleşen terörist saldırıların ardından, İslam Devleti'nin cihatçıların ulusal stadyumda, Paris kafeleri ve Bataclan konser salonunda Fransa-Almanya futbol maçı dışına saldırı tüfeği ve patlayıcılarla saldırmasıyla gerçekleşti. 130 kişi öldü, 350'den fazla kişi yaralandı.

3- Charlie Hebdo olayları sonrasında Fransa'daki terör saldırıları:

Charlie Hebdo saldırısından sonra, durumun ciddiyetini ve gelecek yılların ne göstereceğini daha iyi anlamak için detaylara inmenin önemli olduğunu düşünülmektedir. Charlie Hebdo saldırısının ardından 2015 yılında gerçekleşen bazı saldırılara göz atarak yaşananlar daha iyi anlaşılabilir.

¹⁰⁴ Bianca J. Smith & Shahram Akbarzadeh, *The Representation of Islam and Muslims in the Media*, School of Political and Social Inquiry, Monash University, Kasım 2005

3 Şubat tarihinde, elinde bıçak tutan bir adam, Nice'deki bir Yahudi toplum merkezini koruyan üç askere saldırdı. 30 yaşındaki saldırgan Moussa Coulibaly tutuklandı. Gözaltında, Fransa, polis, ordu ve Yahudilere duyduğu nefreti dile getirdi.

19 Nisan'da, Cezayirli bir BT öğrencisi olan Sid Ahmed Ghlam, arabasında vurularak öldürülen bir kadının cinayeti ve Villejuif Paris banliyösünde bir kiliseye saldırı planlaması şüphesiyle tutuklandı. Savcılar, El Kaide ve IŞİD/DAEŞ hakkında evinde belgeler bulduklarını ve Suriye'de bir kiliseye düzenlenen saldırı konusunda şüpheli bir cihatçı ile temas halinde olduklarını belirttiler.

26 Haziran'da, 35 yaşındaki Fransız Yassin Salhi, Fransa'nın güneyindeki Saint-Quentin-Fallavier'deki bir gaz tesisinin içinde öldürdüğü patronun kesik başı ve iki İslami bayrakla görüntülendi. Salhi, fabrikayı havaya uçurmaya çalışırken yakalandı ve tutuklandı. Daha sonra hapisane hücrelerinde intihar etti.

21 Ağustos'da, Amsterdam'dan Paris'e giden yüksek hızlı bir trende, yolcular, kendilerine atış açan saldırgan ile mücadele ederek yaşanabilecek bir faciayı önlediler. Saldırgan bir AK-47 tipi piyade tüfeği, otomatik tabanca ve maket bıçağı kuşanmıştı. Silah saldırganın, radikal İslam ile olan bağlantılarından dolayı istihbarat servisleri tarafından bilinen 25 yaşındaki Fas vatandaşı Ayoub El-Khazzani olduğu açıklandı.

13 Kasım'da, Fransa, tarihindeki en kötü terör saldırısıyla karşılaştı. Tüfek ve patlayıcı kuşanmış, IŞİD üyesi cihatçı teröristler, ulusal stadyumda oynanan Fransa-Almanya maçından sonra, koordineli bir saldırı gerçekleştirdi. Bu saldırı sonucunda 130 kişi hayatını kaybetti ve 350'den fazla kişi yaralandı.¹⁰⁵

2016 yılında saldırılar devam etti.13 Haziran'da, 25 yaşındaki Larossi Abballa bir bıçakla, bir polis memurunu ve ortağını Paris'in batısındaki Magnanville'deki ev-

¹⁰⁵ Sud Ouest, *Les attentats meurtriers en France depuis janvier 2015*, 23.03.2018, <https://www.sudouest.fr/2018/03/23/les-attentats-meurtriers-en-france-depuis-janvier-2015-4308140-6093.php>, Son erişim tarihi: 20.03.2020

lerinde, küçük oğullarının önünde öldürdü. Aballa, bir polis SWAT ekibi tarafından öldürüldü. Bu saldırıları sosyal medya üzerinden IŞİD üstlendi.

14 Temmuz'da, Fransa'nın Nice kentinde, Promenade des Anglais'te Bastille Günü kutlamaları için toplanan büyük bir kalabalığın üzerine Tunuslu bir saldırgan kamyonetini sürdü. Saldırı sonucunda 86 kişi hayatını kaybetti ve 400'den fazla kişi yaralandı. 31 şöforün Mohamed Lahouaieh Bouhel olduğu öğrenildi. Saldırgan güvenlik güçleri tarafından vurularak öldürüldü. Saldırısı IŞİD üstlendi.

26 Temmuz'da, Fransa'nın batısında Saint-Etienne-du-Rouvray kasabasında, iki genç 85 yaşındaki rahibin boğazını kesti. Her ikisi de 19 yaşında olan Babel Malik Petitjean ve Adel Kermiche güvenlik güçleri tarafından öldürüldü. Saldırısı IŞİD üstlendi. Gençleri bir video ile IŞİD'e bağlılık sözü verdiği görüldü.¹⁰⁶

Charlie Hebdo saldırısından 2 yıl sonra, 2017 yılında da, saldırılar durmadı. 20 Nisan'da, 39 yaşındaki, eski mahkum Karim Cheurfi, Paris'in Champs-Elysees caddesinde bir polis görevlisini öldürdü ve 2 kişiyi yaraladı. Saldırgan güvenlik görevlileri tarafından öldürüldü ve üzerinde bulunan bir not ile IŞİD üyesi olduğu öğrenildi. 1 Ekim'de, 29 yaşındaki bir Tunus vatandaşı, Marsilya'nın güneyindeki ana tren istasyonunda "Allahu Ekber" diye bağırarak iki genç kadını öldürdü. Ahmed Hanachi olduğu öğrenilen saldırgan, devriyedeki askerler tarafından öldürüldü. Saldırısı IŞİD üstlenmiştir.¹⁰⁷

2015 yılından yaşanan saldırılardan sonra devlet destekli İslamofobik şiddet arttı ve yaşanan saldırılara karşı bir sorumlu "diğeri" arandı. Zaten kırılgan olan Fransız toplumu, saldırılar ile daha da kutuplaşmıştır. Terörist saldırılarla birlikte yaygın ırkçılık ve parçalanmış bir sosyoekonomik model, Müslüman azınlığa karşı düşmanlığı

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Ibid.

beslemiştir. Ulusal Demografik Çalışmalar Enstitüsü (INED) yaptığı araştırmada her ne kadar göçmenler entegre olmaya çalışsa bile onların bir kenara atıldığını ve Müslüman entegrasyonunun "tek yönlü bir sokak" olduğunu gösterdi. Müslümanlara karşı olan nefret özellikle çarşafli kadınların sahil kasabalarındaki plajlara girme yasağı tartışmaları sırasında oldukça yükseldi. ¹⁰⁸

Fransız İslamofobisi entelektüel ve elitist boyutlarıyla karakterize edilebilir.¹⁰⁹ Devlet okullarında İslami örtü yasağı hakkında yapılan tartışmalar (Stasi'nin dini işaretler giyme komisyonu) bir anlamda toplumda yatan İslamofobinin canlanmasına sebep olmuştur. Kanaat önderleri (editörler, filozoflar, gazeteciler, güvenlik uzmanları vb.) dinleri eleştirme avantajını kullanarak, İslamofobinin yayılmasına hizmet etmişlerdir. İslamofobi, Fransız seçkinlerinin de katkısı ile toplumdaki çeşitli sosyal gruplar arasında meşru kılınmış ve yaygınlaşmıştır. İslamofobik tezin liberalleşmesine ve önemsizleştirilmesine ön ayak olmuşlardır. ¹¹⁰

Filozof Pierre Tévanian, Fransız İslamofobisinin temel olarak 'kültürel ırkçılık' olduğunu söylemiştir. İslâm dinin, belirli bir maneviyat biçimi olarak görülmediği, daha ziyade Batı uygarlığımıza tehdit oluşturan “toplayıcı bir kültür” olduğu anlamına geliyor: “Gerçeklerle yüzleşmek gerek. Fransa'da "kültürel ırkçılık" var. Özellikle sömürgeleştirilmiş insanların soyundan gelenleri hedef alıyor ve bu insanlar İslam dünyasından geldikleri için onlara karşı bir önyargı var. Bu tür bir ırkçılık "eğitimli" gruplar içinde diğer tüm sosyala gruplarda olduğu kadar canlı.”¹¹¹

¹⁰⁸ Yasser Louati, *Islamophobia in France, National report 2016*, European Islamophobia Report, s.186, <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2017/03/France.pdf>, Son erişim tarihi:17.03.2020.

¹⁰⁹ Vincent Geisser, *Islamophobie médiatique: les journalistes et les intellectuels en question?*, La nouvelle islamophobie, La Découverte. 2003, s. 24-25.

¹¹⁰ Vincent Geisser, *Islamophobia: a French Specificity in Europe?* Human Architecture: Journal of the Sociology of Self Knowledge: Vol: 8, No: 2, Article 6, 2010, s . 44.

¹¹¹ Ibid. s. 44.

4- IŞİD'in Fransa'daki etkisi

Önceki kısımlarda da görüldüğü gibi, Charlie Hebdo'dan sonra meydana gelen neredeyse tüm terör saldırıları IŞİD ile ilgiliydi, bu nedenle IŞİD'in 2015'te Fransa'ya neden saldırdığını, bu durumun onlara ne kazanç sağladığı ve Fransız toplumunu nasıl etkilediğini anlamak önemlidir.

IŞİD neden Fransa'ya saldırdı? IŞİD'in neden Fransa'yı hedef aldığına dair pek çok görüş bulunmaktadır. Örneğin Fransız Cumhurbaşkanı François Hollande, 2012 ile 2017 yılları arasında saldırının "Fransa'nın, dünyanın her yerinde savunduğu değerlere karşı" olduğunu belirtti. Bazıları IŞİD'in medeniyeti ve demokrasiyi yok etmeye çalıştığını savunuyor ve Fransa'nın demokratik değerleri ve özgürlüğü en iyi temsil eden ülke olabileceğini iddia ediyor. Bazıları, saldırıların Ortadoğu'daki Fransız dış politikasıyla bir ilgisi olduğunu sorguluyor.

IŞİD, Paris saldırılarının Fransa'da kendi savaşçılara karşı yürüttüğü kampanyaya ve İslam'ın peygamberine yönelik hakaretlere bir yanıt olduğunu iddia etti. Bu argüman, Ocak 2015'te Charlie Hebdo ofislerine ve Koşer süpermarketine saldıran 'yalnız kurtlar' tarafından da dile getirildi. IŞİD, Fransa'nın her zaman ana hedeflerinden biri olarak kalacağını belirtmiştir.¹¹²

İslam Devleti'nin suçları ve aşıladığı korku Fransız yaşamını derinden etkiledi. Fransız toplumunda 2015 ve 2016 yıllarında İslami terör saldırıları, halk üzerinde travmatik so-

¹¹² Diego Muro, *Why did ISIS target France?*, Barcelona Center for International Affairs, November 2015, Son erişim tarihi: 02.09.2020

nuçlara sebebiyet verdi. Her gün, Fransa ile kusurlu bir şekilde bütünleşmiş Müslüman azınlık arasında var olan korku ve şüphe, İslamofobiye neden olmaya devam etmektedir.

Ekim 2019'da IFOP tarafından *Journal du Dimanche*'de yayınlanan bir ankette, katılımcıların yüzde 61'i, Şubat 2019'a göre yüzde 8'lik bir artışla İslam'ın "Fransız toplumunun değerleriyle uyumsuz" olduğunu söyledi. Her platformda övülen Fransız laiklik anlayışı, büyük ölçüde İslam yüzünden "tehlike altında" vurgusu yapıldı.¹¹³

Araştırmacı Diego Muro'ya göre IŞİD'in ana kurbanları Müslüman devletler ve vatandaşlar oldu. Batı'nın demokratik değerlerini yok etmek, hiç bir zaman bir IŞİD hedefi olmadı ve Fransa'nın hedef alınmasının nedeni daha çok Suriye'deki dış politikasıyla ilgiliydi. Ancak Fransa, IŞİD ile savaş halinde olduğunu ilan ettiği için, çatışmanın din veya medeniyet çizgisinde algılanma tehlikesi ortaya çıktı. IŞİD'i, destekçileri çekmek ve asker toplama tabanını yeniden canlandırmak için "Hristiyan haçlılar" ile "Müslüman şehitler" imajını yaymak adına çevrimiçi propaganda makinesini kullanmaktan daha fazla memnun edecek başka bir şey yoktu. IŞİD terörizmiyle mücadele geniş tabanlara yayıldıkça, hem Fransa hem de AB'nin teröre verdikleri tepkinin, terör eylemlerini azaltırken bir yandan da demokrasiyi koruyan seviyede şekillenmesi gerekmektedir.¹¹⁴

¹¹³ Adam Nossiter, *How ISIS changed France*, The New York Times, 31.10.2019, son erişim tarihi: 02.08.2020

¹¹⁴ Diego Muro, *Why did ISIS target France?*, Barcelona Center for International Affairs, November 2015, Son erişim tarihi: 02.08.2020

C) İslamofobi Endüstrisi - Müslümanlara Yönelik Saldırıları:

Nefret Suçları

İslamofobi endüstrisi, korkunun toplum üzerindeki yıkıcı etkileri bilinen ve onu üretmeye ve sömürmeye istekli olarak görülen, büyüyen bir girişimdir. Çok fazla insan veya büyük gruplar olması gerekmez. Küçük gruplar geniş erişimleri ve Müslüman karşıtı programlarını, bu konuya karşı hassas olan insanlara daha çok yayabilirler.

Faktörler - laiklik ve Selefizm- sembolik entegrasyon açığının nedenlerinden ziyade etkiler olarak yorumlanabilir.

İslamofobiye Karşı Komite (CCIF)¹¹⁵, İslamofobik diyalogdaki yükseliş ile Müslümanlara ve İslam'a yapılan saldırılar arasında bir bağlantı kurmaktadır. CCIF'in raporlarında, 2003'ten bu yana Fransa'daki İslamofobik olaylar bir hız treni gibiydi. CCIF, hükümetin sosyal ve siyasal politikaları ile bağlantılı olarak Müslümanlara ve İslam'a karşı gerçekleşen eylemlerin de sayısının arttığını gözlemledi. Mesela 2004'te dini sembollerin yasaklanmasına dair yasa çıkarıldığında İslamofobik olayların sayısı da yükseldi.¹¹⁶

Örnek olarak, 20 Temmuz 2004'te, Strazburg'un Türk toplumunun ibadet merkezi olan Cronenbourg Camisi, ırkçı graffiti, gamalı haç ve SS harfleri çizimleri ile tahrip edildi.¹¹⁷ 22 Ağustos'ta, Alsace Bölgesinde Müslüman İnanç Bölge Konseyi Başkanı Albdelhaq Nabaoui, ölüm tehdidi aldı (bu iki ay içinde aldığı ikinci tehditti). 9 Eylül'de, bir başka ırkçı graffiti Besancon'da Strazburg'a yakın bir camiye, 'Kimliğimizi

¹¹⁵ Le Collectif Contre l'Islamophobie en France, 2011.

¹¹⁶ Ehsan Shaghasemi, Arzu Merali & Saied R. Ameli *France and the Hated Society: Muslim Experiences*, 2012, s. 43.

¹¹⁷ Liz Fekete, *Anti-Muslim Racism and the European Security State*, Race & Class, Vol: 46. Issue: 1, Temmuz 2004

kaybetmekten ziyade ölmeyi tercih ederiz” ve “dışarı çık” cümleleri yazıldı.¹¹⁸ 13 Haziran 2004'de neo-Nazi sembolleri, gece Strazburg mezarlığında Müslüman mezar taşlarına boyandı.¹¹⁹

Jacques Chirac, Nicolas Sarkozy ve Jean-Pierre Chevenement gibi politikacılar, Müslümanların "çok eşlilik" ve "tembellik" eğilimleri gösterdiğini belirten ve İslamofobik söylemi güçlendiren açıklamalarda bulundular. 2016 yılında Fransız Hükümeti dini tartışmaları (özellikle İslam'a dair olanlar) şeffaflık içinde yürütme adına Fransa İslami Vakfı'nı kurdu. Vakıf, Chevenement tarafından yönetildi. Chevenement, Müslümanların "dinin görünürlüğünde daha kapalı olmak" zorunda olduklarını öne sürdü. Ayrıca "helal besinler" yerine "vegan" olmanın daha iyi olduğunu söyledi.¹²⁰

1- Rakamlarla İslamofobi - Fransa

Müslümanlar, Avrupa'da yükselen aşırı sağın ilk kurbanları arasında yer almaktadır. ABD Dışişleri Bakanlığı'na göre, 2013 yılında, kolluk kuvvetleri Fransa'da bir önceki yıla göre %11,3 daha yüksek olan 226 Müslüman karşıtı nefret suçu kaydetti.¹²¹

2014'te 133'ü Müslümanlara yönelik nefret suçları bildirilmişse, 2015'te 400'den fazla olay yaşandı. Fransız Ulusal İnsan Hakları Komisyonu (CNCDH), bunun Müslüman karşıtı nefret suçlarında %223 oranında bir artış gösterdiğini belirtti.¹²²

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Irfan Kaya Ülger & Maribel Benitez , *Islamophobia in France, from racism to ‘neo-populism’*, LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi (VIII-I), 2016, 2016, s.52

¹²¹ US Department of State, International Religious Freedom Report, France, <https://www.state.gov/international-religious-freedom-reports/>, Son erişim tarihi: 09.01.2020

¹²² Euro-Islam, *New French Report Shows Rise in Attacks on Muslims, Sustained Targeting of Jews amid Rising Tolerance (report)*, 6 Mayıs 2016, <https://more.bham.ac.uk/euro-islam/2016/05/06/new-french-report-shows-rise-in-attacks-on-muslims-sustained-targeting-of-jews-amid-rising-tolerance-report/>

Sözü edilen dinci terör saldırılarından sonra Müslümanlara yönelik saldırılar daha da büyüdü. Bu, Kasım 2015'te Paris'teki saldırılardan sonra göze çarpıyor. Paris saldırılarından bir hafta sonra, Müslüman karşıtı nefret suçları arttı. Fransa'da, 2015 yılının ilk altı ayında, 30'u sözlü saldırganlık, 32'si CCIF'e bildirilen fiziksel saldırganlık olarak 87 İslamofobik söylem vakası vardı. Sözlü ve fiziksel düşmanlık, 2014 yılının aynı dönemine göre %500 ve %100 artış gösterdi.¹²³

2017 yılında:

1. 121 İslamofobik olay bildirildi.
2. 19 Müslüman ibadet yeri hükümet tarafından kapatıldı;
3. 749 kişi ev hapsine alındı;
4. 4.500'den fazla polis baskını gerçekleştirildi ve hükümet gözetimi altındaki kişilerin listesi 25.000'e ulaştı.
5. Terörle Mücadele Önleme Veritabanına (FSPRT) 17.393 kişi kaydedildi.¹²⁴

Fransa'daki *Collectif Contre L'Islamophobia* (Fransa'daki İslamofobi Organizasyonu) 'ya göre, İslamofobik saldırılar 2018'de 2017'ye göre %52 oranında arttı. ¹²⁵ Daha detaylı olarak bakıldığında, 2018'de 2017'ye nazaran 446'ya karşı 676 İslamofobik saldırı belgelenmiştir. Bu 676 olay arasında 20'si fiziksel saldırı (% 3), 568'i ayrım-

¹²³ Dermana Şeta, *Forgotten women: The impact of Islamophobia on Muslim women*, European Network against racism, European Network Against Racism, 2016, s. 28.

¹²⁴ Enes Bayraklı & Farid Hafez, *The State of Islamophobia in Europe*, 2017, s. 29, <http://www.islamophobiaeurope.com/executive-summary/2017-2/>, Son erişim tarihi: 03.03.2020

¹²⁵ Hugh Fitzgerald, *Muslims In France Complain Of Widespread "Islamophobia"*, 26 Mayıs 2019, https://www.newenglishreview.org/blog_direct_link.cfm?blog_id=68402, Son erişim tarihi: 15.11.2019

cılık (% 84) ve 88'i nefret söylemi (% 13) içeriyordu.¹²⁶ 2019'un ilk dört ayında ise, 300 saldırı olduğu bildirildi.¹²⁷

2- Diğer Avrupa Ülkelerinde Rakamlarla İslamofobi

Avusturya'da, İslamofobi ve Müslüman Karşıtı Irkçılık Belgeleme Ofisi, 2018 raporunda Müslümanlara karşı yapılan ırkçı eylemlerin yaklaşık %74 oranında arttığını bildirdi.¹²⁸

Birleşik Krallık'ta hükümet organları 2017-18 yıllarında dine özgü vakaların şaşırtıcı bir şekilde %40 oranında arttığını belgeledi (2015 ve 2016 yıllarında açıklanan rakamların tam iki katı). İbadet yerlerine yönelik vandalizm örnekleri de aynı dönemde önemli (%50) bir artış kaydetti.¹²⁹ Bu istatistiklere uzun dönemli bakıldığında ise, İngiltere ve Galler'de dini motifler taşıyan suç oranları 2011 ile 2018 yılları arasında %415 artış gösterdi. Din karşıtı olarak kışkırtılan 5,680 kayıtlı saldırının %52'si kendilerini Müslüman olarak tanımlayan insanları içeriyordu. İktidardaki Muhafazakâr Parti'nin seçmenlerinin neredeyse yarısı, İslam'ın İngiliz yaşam tarzı ile uyumsuz olduğuna inanmaktadır.¹³⁰

Hollanda'da Ayrımcılıkla Mücadele Ajansları (ADV'ler), polise bildirilen toplam 151 dini ayrımcılık olayının % 91'inin Müslümanlarla bağlantılı olduğunu açıklarken, üçte ikisi direkt olarak Müslümanlara yönelik olan 304 dini ayrımcılık olayı

¹²⁶ SETAV, *European Islamophobia report 2018, Islamophobia in numbers*, <https://setav.org/en/assets/uploads/2019/09/EIR2018Infographics.pdf>, Son erişim tarihi: 26.02.2020

¹²⁷ Hugh Fitzgerald, Muslims In France Complain Of Widespread "Islamophobia", 26 Mayıs 2019, https://www.newenglishreview.org/blog_direct_link.cfm?blog_id=68402, Son erişim tarihi: 15.11.2019

¹²⁸ SETAV, *European Islamophobia report 2018, Islamophobia in numbers*, <https://setav.org/en/assets/uploads/2019/09/EIR2018Infographics.pdf>, Son erişim tarihi: 26.02.2020

¹²⁹ Enes Bayraklı & Farid Hafez, European Islamophobia Report, 2018, s. 12, https://setav.org/en/assets/uploads/2019/09/EIR_2018.pdf, Son erişim tarihi: 15.03.2020

¹³⁰ SETAV, *European Islamophobia report 2018, Islamophobia in numbers*, <https://setav.org/en/assets/uploads/2019/09/EIR2018Infographics.pdf>, Son erişim tarihi: 26.02.2020

raporlandı.¹³¹ 18 farklı camiden 55 katılımcının 21'i camilerinin arada sırada düşmanca saldırıların hedefi olduğunu belirtti. Toplamda, bu camiler 11 tehdit, domuz kafasının yerleştirilmesi (7 kez) ve camilere çizilen zalim yorumlar, semboller ve cami ziyaretçilerine karşı sözlü saldırılar (6 kez) olmak üzere 47 olayla karşılaştı. Ankete katılan 21 kişiden sadece dördü medyayla olay hakkında konuştu ve sadece 1'i olayı yerel ayrımcılıkla mücadele birimlerine bildirdi. Bildirilen ayrımcılığın %7'si direkt olarak dini ayrımcılıkla ilgiliydi.¹³²

Belçika'da ise, 2018 yılında, 70 İslamofobik vaka gerçekleşti. İslamofobi mağdurlarının %76'sı kadın, %24'ü erkekti. Bildirilen işyeri ayrımcılığının %84'ünün İslamofobiktir ve bildirilen İslamofobi vakalarının %29'u çevrimiçi olarak internet ortamında gerçekleştirilmiştir.¹³³

Doğu Avrupa ülkelerinden, Bosna'da 12, Bulgaristan'da ise 8 Müslüman karşıtı saldırı bildirildi.¹³⁴

Almanya'da 2018 yılındaki polis istatistiklerine göre Almanya doğumlu Müslümanlara 678 saldırı, camilere 40 saldırı, sığınma evlerine 173 saldırı, mültecilere 1.775 saldırı ve yardım çalışanlarına 95 saldırı düzenlendi.¹³⁵

İtalya'da, sosyal medyada nefret söylemine ilişkin bir rapora dayanarak, 2018 yılında (% 36.93, Mart - Mayıs) 2017 yılına kıyasla (% 32.45, Mayıs - Kasım) nefret tweet'lerinde bir artış oldu.¹³⁶

¹³¹ Enes Bayraklı & Farid Hafez, European Islamophobia Report, 2018, s. 12, https://setav.org/en/assets/uploads/2019/09/EIR_2018.pdf, Son erişim tarihi: 15.03.2020

¹³² Ibid.

¹³³ SETAV, *European Islamophobia report 2018, Islamophobia in numbers*, <https://setav.org/en/assets/uploads/2019/09/EIR2018Infographics.pdf>, Son erişim tarihi: 26.02.2020

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Ibid.

Norveç'te, 2016 yılında 97 vaka, 2017 yılında ise din temelli 20 resmî şikayet polise raporlarında yer aldı. Kaç tanesinin İslam dini ile ilgili olduğu belirtilmedi.¹³⁷

Finlandiya'da, 2017 yılında Finlandiya'da yaşayan yabancı vatandaşlar arasında Afganlar, etnik veya ulusal kökenlerin neden olduğu en fazla nefret suçuna rastladı. 2016 yılına kıyasla dine dayalı nefret suçları %58 arttı. En yaygın kurbanlar Müslümanlardı.¹³⁸

D) Kurumlara Karşı İslamofobik Nefret Saldırıları

Cami, İslam kültüründe çok önemli bir rol oynamaktadır. Camiler çok işlevlidir ve toplumda önemli bir yeri vardır. En önemli işlevlerinden ikisi sembolizm ve bir topluluk veya kardeşlik duygusu yaratmaktır. Ne yazık ki, son zamanlarda, Fransa'da cami inşaatların ve binalarına saldırılar artmış, sokak dualarına karşı olan tartışmalar başlamıştır.

Camilere yönelik saldırıların ve şiddete ek olarak, Fransa'daki Müslümanlar hükümet engellerine ve aynı zamanda cami inşa etmeye yönelik bir muhalefetle karşılaştılar. Ulusal tartışmalar arasında, bir Fransız Temyiz Mahkemesi, Haziran 2012'de Marsilya kentinde kapsamlı bir cami inşa edilmesine izin verilmesine karar verdi.

Bununla birlikte, bu karar Marsilya'nın yerel yönetim komitesinin verdiği bir kararla bozuldu ve caminin "çevredeki kentsel çevreye uymadığını"¹³⁹ iddia eden yerel halk ve işletmelerden gelen şikayetlerin ardından inşaatı durdurdu. Cami, kimseyi

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ France24, *Marseille mega-mosque gets go-ahead*, 19.06.2012, <https://www.france24.com/en/20120619-marseille-mega-mosque-gets-appeals-court-go-ahead>, Son erişim tarihi: 19.03.2020

tehlikeye sokmadan bir çözüm buldu ve müezzinin ezan okuması yerine, yanıp sönen mavi bir ışık kullanılmaya başlandı.

2015 yılı itibariyle, Fransa'da tescilli 2000'den fazla “mescit” mevcuttur ve gerçek cami olarak nitelendirilebilecek az sayıda bina vardır. Müslüman dini liderler Fransız yetkililerin, mevcut camilerde aşırı kalabalıklaşmaya ve kamuya açık sokaklara taşmaya neden olan yeni inşaat projeleri için başvuruları sıklıkla reddettiğini söylüyorlar.¹⁴⁰

Kasım 2015'teki terörist saldırıların ardından Fransız devleti, bilinçli olarak Müslümanları hedef alan ciddi bir terörle mücadele kampanyası başlattı. 14 Kasım'da ilan edilen olağanüstü hal, ev hapsi, sert polis baskınları ve camiler gibi özel alanları araştırmakla başladı. 2015 yılında Müslümanların ibadet ettiği yerler sürekli saldırıya uğradı. Camilere yapılan saldırıların ardından, hükümet radikal öğretilerin verildiği iddia edilen camileri kapattı ancak bu camilerin radikal öğretileri yaydığına dair bir kanıt bulunmamaktadır.¹⁴¹

Ocak ayında, Perpignan Camii'nin duvarlarına “*Get Out*” yazıldı. Sadece bir hafta sonra, yeni inşa edilen Frejus Camisi, caminin kapanmasını isteyen Ulusal Cephe Belediye Başkanı David Rachline'a karşı yasal mücadelesini sürdürdü. Tüm baskılara rağmen cami açıldı ve yasal savaş sona erdi.¹⁴²

¹⁴⁰ David Chazan, *Demand for More Mosques in France Raises Tension*, 06 Mart 2015, <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/11518106/Demand-for-more-mosques-in-France-raises-tension.html>, Son erişim tarihi: 18.03.2020

¹⁴¹ Yasser Louati, *Islamophobia in France, National report 2016*, European Islamophobia Report, s.188, <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2017/03/France.pdf>, Son erişim tarihi: 17.03.2020

¹⁴² Ibid. s. 188

Kasım 2015'te, Rhone Alpes Bölümünün valisi Michel Delpuech, açıklama olmadan Arbresle Camii'ni kapatmaya karar verdi. Gazetelerde, caminin "radikal Selefi vaizleri" tarafından sıkça kullanıldığı iddia edildi.¹⁴³

2015 Paris Saldırıları'ndan sonra Fransa'da 26 farklı camiye, farklı türde saldırılar gerçekleşti. Bazı camilere domuz kafaları bırakılırken, bazı camilere ateşli silahlar ve bombalarla saldırıldı. Fransız Ulusal Gözlemevi'ne göre toplam 60 kadar İslamofobik saldırı gerçekleştirildi.¹⁴⁴

2016 yılında, 14 Temmuz Bastille Günü saldırısı gerçekleştiğinde, hayatını kaybeden 86 kişinin üçte biri Müslümandı. Bu saldırıdan sonra, Müslüman topluluğu gittikçe daha fazla ırkçı saldırı ve ayrımcılık görüyordu.¹⁴⁵

17 Ekim 2017'de, Fransa'daki Fransız Terörle Mücadele Polisi, Fransız siyasetçilere ve Müslümanların ibadet yerlerine saldırı planladığından şüphelenilen 10 aşırı sağ militan tutukladı.¹⁴⁶

¹⁴³ Ibid. s. 189

¹⁴⁴ Jon Stone, *Firebombs and pigs heads thrown into mosques as anti-Muslim attacks increase after Paris shootings*, 14 Ocak 2015, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/firebombs-and-pigs-heads-thrown-into-mosques-as-anti-muslim-attacks-increase-after-paris-shootings-9977423.html>, Son erişim tarihi: 01.03.2020

¹⁴⁵ Yasser Louati, *Islamophobia in France, National report 2016, European Islamophobia Report*, s.189, <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2017/03/France.pdf>, Son erişim tarihi: 17.03.2020

¹⁴⁶ Enes Bayraklı & Farid Hafez, *The State of Islamophobia in Europe*, 2017, s. 22, <http://www.islamophobiaeurope.com/executive-summary/2017-2/>, Son erişim tarihi: 05.03.2020

E) İslamofobiği Sürdüren Ana Kaynak

1. İslamofobinin Yakıtı - Medya Ve Müslüman Karşıtı Davranış

Bugün kitle iletişim araçlarının evrimi oldukça cesaret vericidir (hem basılı hem de elektronik) ve toplumun farklı toplumsal katmanlarındaki eylemler bu sayede desteklenmektedir. Bu nedenle, kitle iletişim araçları genellikle bilgiyi iki yönden, yani medyadan topluma doğru değiştirmek veya bilgiyi kendi aralarında dönüştürmek için bir araç olarak kullanılır. Medya günümüzde topluluğumuzda insanları etkileme yeteneği ile önemli bir sosyal rol oynamaktadır.¹⁴⁷

İslam ve Müslümanların tasvip edilme şeklinin sürekli olarak değiştirilmesine yol açan "medyanın akışkan ve değişmekte olduğunu" hatırlamak önemlidir.¹⁴⁸

Ouis ve Roald, İslamofobinin sabit ya da yekpare bir şey olmadığını, sürekli olarak bulunduğu ülkeye göre değiştiğini ve hatta hiçbir ülkede aynı şekilde görülmediğini söylemektedir. Müslümanların medyada nasıl sunuldukları, içeriğe bağlıdır. Ayrıca farklı ayrımcılık şekillerinden ve önyargıların çeşitliliğinden de oluşabilir. Örnek olarak, medyanın Müslümanları nasıl gösterdiği çok ilkel ve İslamofobinin önde gelen özelliklerini ortaya çıkarabilir.¹⁴⁹

Medya günümüzde toplumların bir fikre inanmasında kesinlikle önemli bir rol oynar ve Batı'da İslamofobi'nin büyümesinde de önemli katkıları vardır. 2011 İslam Konferansı Örgütü raporuna göre, Batı medyası İslam ve Müslümanlara karşı bir propaganda kulesi görevi görmektedir. Medya organlarında İslam, insanlık ve terörizmin

¹⁴⁷ Ratna Istriyani and Yuliatun, *Media: causes and strategies to overcome islamophobia*, Qudus International Journal of Islamic Studies, Vol: 4, Issue: 2, Ağustos 2016, s. 202

¹⁴⁸ Ibid., s. 6.

¹⁴⁹ Pernilla Ouis & Anne Sofie Roald, *Muslim i Sverige*, Stockholm, Wahlström & Wikstrand, 2003, s. 39.

kaynağı için küresel bir tehdit olarak sunulmaktadır. Amerika'daki söyleşi ve televizyondaki eğlence programlarında bile İslamofobik yaklaşımlar ile ilgili mesajlar gözlemlenmektedir. Örneğin;

*“[...] Ertesi gün Fox & Friends'te sunuculardan Brian Kilmeade, “Bütün Müslümanlar terörist değil, tüm teröristler Müslüman” dedi. [...] Bir başka Amerikan TV şovu sunucusu Glenn Beck, tüm Müslümanların yüzde onunun terörist olduğunu düşündüğünü söyledi, Beck'in tahmini dünyadaki yaklaşık 157 milyon Müslümanın terörist olduğu anlamına gelmektedir”.*¹⁵⁰

İslamofobi'nin bugünkü haline gelmesinde medya, Müslümanlara ve İslam'a yönelik nefret, önyargı ve klişeleri genişletmek için daha geniş bir küreselleşme platformu olarak kullanılmaktadır. Ana akım medyanın çoğunluğu genellikle Müslümanların büyük kısmını bağınaz ve radikal olarak tanımlamaktadır. Örneğin Time dergisi, Müslüman askerlerin silah taşıırken dua ettikleri bir fotoğraf yayınladı. Resmin altına "Silahlar ve dua köktenci savaşta bir araya geliyor" notu düşüldü. Derginin söylemediği şey, bu askerlerin Afganistan'daki bir savaş alanında dua ediyor olmalarıdır. Durumun genel bir duygusu, öngörülemeyen bir saldırı durumunda askerlerin her zaman silahlı kalmak zorunda oldukları anlamına geliyordu.¹⁵¹

Fransa'da medya, dinin çarpıtılmış basma kalıplarını kullanarak toplumda dine karşı korkuyu yaymaktadır. Anlaşılan, Fransız medyasındaki İslamofobi, tamamen kullanılan sembollerin açıklanmasına dayanarak Fransız halkı arasında Müslüman karşıtı

¹⁵⁰ Observation of Islamic Cooperation, *Fourth OIC Observatory Report on Islamophobia, May 2010 to April 2011*, 2011, s. 23-24, http://www1.oic-oci.org/uploads/file/Islamphobia/2011/en/islamphobia_rep_May_2010_to_April_2011_en.pdf, Son Erişim tarihi: 17.03.2020

¹⁵¹ Kanika Walia, Md Sajid Khan, Whalia, Md Nazmü İslam, *Islam, Terrorism, Hate Crimes and Western Politics: Islamophobia in the Context of Globalization and the Media*, 30 Nisan 2019, https://insamer.com/en/terrorism-hate-crimes-and-western-politics-islamophobia-in-the-context-of-globalization-and-the-media_2142.html, Son erişim tarihi: 28.02.2020

bir tutum yaratıyor. İslam'a karşı sorumluluğu olmayanların bu sembolleri korkuları ve yanlış yorumlamaları için bir temel olarak algılaması beklenmektedir.¹⁵²

Fransız medyası her zaman tek bir konuyu göstermiştir. Bu 1980'lerin başında İran Devrimi, 1990'larda Cezayir İç Savaşı ve 2001'den sonra küresel terörizm olmuştur. Medyanın bu tavrı 2015'de de değişmemiştir. Charlie Hebdo saldırısının ardından hayatını kaybeden Müslüman polis memuru Ahmed Merabat'tan ya da Nice'de yaşanan Bastille Günü Saldırısı'nda hayatını kaybetmiş Müslümanlardan neredeyse hiç bahsedilmemiştir.¹⁵³

Medya, çoğumuzun her gün kullandığı ve karşılaştığı bir şeydir. Her sektörün kendini tanıtmayı gerektiği gibi medya da kendini tanıtmalıdır. Fransız Medyası, onlarca yıldır yükselen İslamofobi sorununun bir parçası olmuştur. Başarılı olmak için, reklamı yapılan ürünün başarılı olması gerekir. Daha fazla tıklama alan ve daha fazla insana ulaşan şey korku ve olumsuzluk yaratan bir şeydir. İslamofobi endüstrisi, Müslüman korkusunun nasıl yaratıldığına ve yayıldığına iyi bir örnektir.

Satış şekliniz ve ürününüzü kime sattığınız çok önemlidir. İzleyicilerinizi bulmak ve söyleyeceklerini dinletmek zor değildir. Ancak, onların da hissetmesini sağlayabiliyorsanız, onlar için de bir faydası varsa, o zaman izleyicileriniz kolayca yönetilebilir.

Negatif söylemlerin ve görüşlerin yayılması kolaydır. Özellikle insanlar kendilerinden olmayan, bir "diğeri" açıklayamaya veya tanımaya çalışırsa, bu söylem ve görüşlerin yayılması dah da kolaydır. Medya gibi insanların sıkça kullandığı kaynaklar, bu söylemleri daha kolay bir şekilde yayabilir. Medya İslam ve Müslümanlar hakkında

¹⁵² Sumon K Chakrabarti, *Media in France and the Politics of Integration*, 2009, s. 26, http://www.m-crg.ac.in/minority/studyvisit_Sumon.pdf, Son erişim tarihi: 12.01.2020

¹⁵³ Yasser Louati, *Islamophobia in France, National report 2016, European Islamophobia Report*, s.195, <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2017/03/France.pdf>, Son erişim tarihi:17.03.2020

sadece negatif söylemler geliştiriyor ve kullanıyorsa, toplumun İslam'dan ve Müslümanlardan korkması oldukça doğal olacaktır.

Medya kamuoyunu yansıtmak yerine şekillendirir. Özellikle medyanın bu kadar yaygın olduğu bir dönemde, insanlar özellikle internet üzerinden gördükleri her şeye inanmakta ve gördüklerini hakikat sanmaktadırlar. Bir kültür içindeki Müslüman karşıtı tutumu anlamak için en iyi yol, bu azınlık dini grubunun medyada nasıl temsil edildiğine bakmaktır.

İnsanların çoğu için, eğer medyada bir şey söylenmişse, sorgulanacak hiçbir şey kalmaz - bu tür hikayeler şüphesiz kabul edilir. Örneğin, gazeteler Müslümanlarla ilgili bir sorunumuz olduğunu söylüyorsa, bu Müslümanlarla ilgili bir sorunumuz olduğu anlamına gelir.

Medya artık hükümetler tarafından ilan edilen hegemonik hikayelere ve söylemlere meydan okumaya hizmet etmiyor. Gerçekte olduğu gibi, medya artık hükümetin dördüncü bir kolu ve bu hikayelerin normalleştirildiği ve evlerimize getirildiği bir sözcü gibi davranıyor. Fransa Ulusal Cephesi gibi siyasi partiler, daha fazla taraftar toplamak için tipik klişeler kullanıyor, bu aynı zamanda İslamofobinin partinin siyasi gündemini de oluşturduğu doğrular nitelikte.

Örneğin, Gap reklamlarında türban giyen bir kızı kullandıkları hakkında yazıyor.¹⁵⁴ Bununla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'nde, reklam sıcak bir şekilde karşılandı ve medyanın çok çeşitli temsil edilmesinin sıcak bir işareti gibi oldu. Ne yazık ki, Fransa'da yaklaşım çok farklıydı. ABD ve Fransa arasında, din ve kişisel özgürlük konusunda oldukça büyük bir fark var. Bu fark Fransa'da tartışmalara yol açtı. Gap markasının "okula dönüş" koleksiyonu, New York, Harlem bölgesindeki ilkokuldan

¹⁵⁴ Annabelle Timsit, *A Gap ad with a girl in a hijab shows how differently the US and France view personal liberty*, 24 Ağustos 2018, <https://qz.com/1354629/a-gap-ad-showing-a-girl-in-a-hijab-is-infuriating-french-politicians/>, Son Erişim tarihi: 08.01.2020

çeşitli çocukları göstermekteydi. Bu reklam sadece ABD ve Birleşik Krallık'ta serbest bırakıldı ancak Gap bu reklamın Fransa'da da serbest bırakılmasını istedi. Reklamı gösterme fikri, Fransız hükümeti üyelerini ayağa kaldırmıştır ve bu konuda çok fazla kuşku duyulmaktadır.

Fransız milletvekili ve bir merkez parti olan *La République en Marche*'in sözcüsü Aurore Berge sosyal medya hesabından, Gap'ın bu reklamı için şu yorumu yaptı: "Hiçbir şey küçük kızların başörtüsünü haklı çıkarmaz ya da çıkaramaz. Gap bu olayı "farklılık" adı altında ticari bir söyleme dönüştürdü." Diğer politikacılar da Berge bu konuda katıldı ve Gap markasını boykot etme çağrısında bulundu. *La République en Marche* milletvekili Anne-Christine Lang, bir daha asla Gap'a gitmeyeceğini söyledi. Bir diğer LREM Milletvekili, eğitim ve kültür işleri için ulusal komisyonu temsil eden Agnès Thill, "Bu reklam çocukluğa hakarettir ... Laik okullarımızda türban yok." Bir sağ parti olan Les Républicains sözcüsü Lydia Guirous da markayı "İslamcılık göndermesi" yapmakla suçladı. Guirous Perşembe günü Twitter'da yaptığı açıklamada, "*Küçük kızlara giydirilen başörtüsü ile eşitlik, özgürlük ve laiklik gibi değerlerimizin kötüye kullanılması ve ezilmesini kınıyorum.*"

Fransa'nın başörtüsü içindeki kızın imajına verdiği olumsuz tepki burada açıklanmalıdır. Fransız kamuoyunun verdiği bu tepkiyi anlamak için öncelikle, devletin peçe ve diğer dini kıyafetleri yasaklama tarihi bilinmelidir. Laiklik Fransız Devrimi'nden ve Fransız Cumhuriyeti ile Katolik Kilisesi arasındaki on yıllarca süren bağılıktan sonra, 1905'ten beri Fransız hukukunda ve politik pratikte korunmuştur. Modern Fransız Cumhuriyeti, dinin hükümetin bir daha asla yerini almamasını ve tüm çocukların dinin kısıtlanmasından bağımsız bir ulusal kimliğe sahip olmalarını sağlamak için okullarda ve diğer halka açık yerlerde dini tarafsızlık ilkesini uyguladı.

Ancak 2004'te Fransa parlamentosu, kamusal alanlarda “gösterişli” olduğu söylenen peçelerin ve diğer dini işaretlerin kullanımını sınırlayan bir yasa çıkardı. 2004 Laiklik Yasası, "Okullarda, kolejlerde ve devlet liselerinde, öğrencilerin görünüşte dini bağlılığı tezahür ettirdiği işaret veya kıyafet giymenin yasak olduğunu" belirtir. Sadece İslami sembolleri değil, Yahudilerin taktıkları kipa, büyük Hristiyan haçları ve Sih türbanları gibi tüm dini sembolleri içerir.

Fransa, Müslüman kadın giyiminde yasal bir sınır belirleyen tek Avrupa ülkesi değildir. Belçika, Avusturya, Almanya ve Danimarka, yüzleri İslami örtüleri örten tam ya da kısmi yasakları harekete geçirdi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Fransa'nın burka yasağını onayladı. Ayrıca kadınların kendilerini kamusal olarak örtmeleri için İslami görevlerin ataerkil ve cinsiyetçi olduğu da iddia edilmiştir. İslam, ülkeyi yöneten insanlar ve medya -ki medya halkın ana bilgi kaynağıdır- tarafından yorumlanır ki tam da bu yüzden İslamofobiyi yok etmek zordur. Son yıllarda, politik olarak ilham alan az sayıda İslamcı'nın radikal eylemlerinin, kelimenin tam anlamıyla tüm Müslüman cemaatlerinin yüzü olarak görüldüğü gösterilmiştir. Medya, kelimeleri kullanım biçimleri ve haberleri verme şekilleriyle, toplumdaki İslamofobiyi besler.¹⁵⁵

Medyanın, Müslümanları ve İslam'ı temsil ediş biçimi bir çok farklı etmene dayanıyor. Örneğin, basma kalıp fikirlerin politikada popülerliğinin artması medya tarafından bir araç olarak kullanılmaktadır. 7 Ocak 2015'de Charlie Hebdo'ya yapılan saldırının ardından, bazı resmî medya kaynakları ve politikacılar, İslamofobiyi yaymak adına saldırının faili olarak tüm Müslüman toplumunu suçluyorlardı. Bu genel olarak muhafazakar politikacılarda ve medyada görüldü. Politikacılar siyasi başarılar kazanmak adına toplumdaki korkuyu ve İslamofobiyi beslediler. *Front National*, siyasi an-

¹⁵⁵ Annabelle Timsit, *A Gap ad with a girl in a hijab shows how differently the US and France view personal liberty*, 24 Ağustos 2018, <https://qz.com/1354629/a-gap-ad-showing-a-girl-in-a-hijab-is-infuriating-french-politicians/>, Son Erişim tarihi: 08.01.2020

lamda öne çıkmak adına, saldırılardan sonra göçmenlik karşıtı konumlarını ön plana koydu. Ulusal Cephe üyesi David Rachline siyasi bir mitingde “Radikal köktenci İslam'ın bu yıldırım hızında yükselişi ile bu yaygın göç arasında bir bağlantı olup olmadığı merak etmeyebiliriz”. dedi.¹⁵⁶ Ayrıca Avrupa'da yaşayan Müslümanları hedef göstererek, "tüm teröristlerin Müslüman olduğunu" iddia ediyordu.¹⁵⁷ Ulusal Cephe'den gelen ve korkuya neden olan bu hamleler etki yarattı. Fransa'nın 2015'teki anketi, her on Fransız'dan dördünün Müslümanları Fransız ulusal kimliği için bir tehdit olarak değerlendirdiğini ortaya koydu.¹⁵⁸

2017 cumhurbaşkanlığı kampanyaları sırasında, uluslararası medya tarafından İslamofobi yanlış yorumlandı. Medyaya göre İslamofobi popülizm ile birlikte yükseliyordu. 2017 kampanyasının popülist hareketi tamamen İslamofobik duygularla kuruldu fakat Fransa'daki belirgin nefret suçları olaylarında kayda değer bir düşüş oldu. AGİT Nefret Suçu Raporlama verilerine göre, 2016'dan 2017'ye kadar Fransa'da nefret suçu olayları 1835'ten 1505'e düştü.¹⁵⁹

Popülist bir lider olarak görülen Marine le Pen, seçim kampanyası sırasında yaptığı Müslüman karşıtı açıklamalarla göçmenlik karşıtı olduğunu gösterdi.¹⁶⁰ Kampanya boyunca milliyetçi duygular uyandırıyor. Konuşma devlet merkezli olmasına ve Cumhuriyet'i göstermesine rağmen, konuşmayı yapma şekli son derece yabancı düş-

¹⁵⁶ Susan Dominus, *The National Front's Post-Charlie Hebdo Moment*, 18 Şubat 2015, <https://www.ny-times.com/2015/02/22/magazine/the-national-fronts-post-charlie-hebdo-moment.html>, Son erişim tarihi: 10.02.2020

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ OSCE - ODIHR, *Hate Crime Against Muslims*, <https://www.osce.org/odihr/373441?download=true>, Son erişim tarihi: 16.11.2019

¹⁶⁰ Breeden, *French Court Acquits Marine Le Pen of Hate Speech*, The New York Times, 2017.

manlığı içermekteydi ve Fransa'daki göçmenlere ve azınlık gruplarına yönelik nefret dolu bir nitelikteydi.¹⁶¹

Fransız medyası genel olarak saldırgan ve dışlayıcı bir toplumu yansıtmaktadır ve medyanın kendisinin de değişmeye ihtiyacı vardır. Fransa'nın en önemli üç ilkesi olan “özgürlük, eşitlik ve kardeşlik” artık toplumu tanımlamada yeterli değildir. Fransız toplumu içerisinde şu an her zamankinden daha çok çeşitlilik içermektedir ve Fransız kimliği de bu çeşitliliklere uygun olarak değişmelidir. Bu ancak medyanın “davranış kalıplarını” değiştirmesi, ülkenin ilkelerini değiştirmesi ve değerlerine toplumdaki “çeşitliliği” eklemesi ile mümkün olabilir. Fransa'nın en önemli ilkeleri *liberté, égalité, fraternité* ve *diversité* olarak değişmeli ve dönüşmelidir.

F) İslamofobinin Görünür Bir Biçimi Olarak Türbanofobi

Tarihsel ve geleneksel olarak, örtülü Müslüman kadınlarla ilk Batı bağlantısı, sömürge keşiflerinden önce çok olağandışıydı. 17. yüzyılın başlarında, örtülü Müslüman kadınların sömürge betimlemeleri erkek gezginlerin masallarının ürünü ve Arapça metinlerin kötü çevirileriydi.¹⁶² 18. yüzyılda, sömürgeci genişleme, 'İslam'da kadınlara dair bir Batı anlatısı' üretmeye başladı.¹⁶³

Oryantalist anlatı ve söylem içinde, örtülü kadın bedeni İslam'ın sembolü haline geldi. Temel olarak, bir kadının İslam adına peçe takması, kadının Müslüman erkekler

¹⁶¹ Atabong, *Immigration and the Revival of Nationalist Sentiments in France: A Nationalistic Rhetoric of Marine Le Pen*, 2018.

¹⁶² Leila Ahmed, *Women and Gender in Islam*, London: Yale University, 1993, s. 149.

¹⁶³ Ibid. s. 149.

tarafından zorlanarak peçe takması olarak görülmüştür. Bu yaklaşımla peçe, İslam'ın kendisinin geriliğinin simgesi haline geldi.¹⁶⁴

Örtülü kadın vücudu, özellikle cinsiyet eşitliği bağlamında 'ideal' Batılı kadının tam tersiydi. Bu bağlamda, örtülü Müslüman kadınların "kurtuluşu" sömürgeciliğin nedeni haline geldi. 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında sömürgeci güçler, sömürgeleştirilmiş ülkelerle ilgili olarak bir 'medeniyet misyonunu' kabul ettiler. Peçe, Batılı erkekler tarafından kurtarılması gereken boyun eğdirilmiş Müslüman kadının, Fransız ve İngiliz sömürge imparatorluklarının birikimini meşrulaştırmak için kullanılması bir nedeni idi.¹⁶⁵

Viktorya dönemi ahlakında, Müslüman kadınlar, harem fikriyle ilişkili olan erkek erotik fantezilerinin hedefi idi.¹⁶⁶ Kadınlar 'egzotik' olarak görülüyordu ve örtü bu egzotizmin merkezine yerleştirilmişti. Bu bilgiler dahilinde görüldüğü gibi, peçe 'eski, gizemli ve romantizmin kendisini' temsil ediyordu.¹⁶⁷ "Kapalı olanı ortaya çıkarma" ve "görünmeyenleri görme" arzusu sömürge söylemlerinde sürekli olan bir özelliktir. Bu aynı zamanda örtülü kadın bedenini açığa çıkarma isteği bir libidinal arzuya da işaret etmektedir.¹⁶⁸

Batılı erkeklerin, açık, kapanmamış kadınları görebileceği haremler de dahil olmak üzere kadınların özel dünyasına girmelerine izin verilmedi. Sonuç olarak, örtünün çıkarılması, kolonizasyonun nihai şekli oldu.

¹⁶⁴ Alia Al-Saji, 'The Racialisation of Muslim Veils: A Philosophical Analysis' *Philosophy and Social Criticism*, Vol: 36, Issue: 8, Kasım 2010, s. 875-902.

¹⁶⁵ Vivian Bradford, *The Veil and the Visible*, Western Journal of Communication, Volume: 63, Issue: 2, The role of the hijab in France's history of secularism, 1999, s. 115-139.

¹⁶⁶ Harem, örtülü Müslüman kadınların ortaya çıkarılabileceği bir alandı.

¹⁶⁷ Felicity Nussbaum, *Torrid Zones: Maternity, Sexuality, and Empire in Eighteenth Century English Narratives*, 1. Baskı, Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1995.

¹⁶⁸ Judy Mabro, *Veiled Half-Truths: Western Travellers Perceptions of Middle Eastern Women*, London: I. B. Tauris & Co Ltd, 1991.

Peçeli kadın bedenini açığa çıkarmak için cinsel bir istek olarak örtü, emperyal genişlemenin motivasyonlarıyla kaynaşmıştır. Örtülü bedenleri 'Batılılaşmış bedenlere' dönüştürmeye çalışmak, onlara 'Batı değerlerini' dayayarak sömürgeci güçlere karşı direnişe bastırmada kilit bir faktördü. Günün sonunda, kadınların örtülerini kaldırmak, örgünün Batı üstünlüğünün kurulmasına karşı 'görünür' bir engel olarak görülmesi temelinde 'uygarlık görevi' nin merkezi bir nedeni haline geldi.¹⁶⁹

Sonuç olarak, sömürge zamanları peçe, Müslüman kadınları örtülerini kaldırarak “modernize etme” ve “uygarlaştırma” arzusuna paralel olarak örtünün arkasını görmek için bir cinsel arzuydu. Bu bağlamda, İslâm'daki örtü, toplumsal cinsiyet baskısının bir sembolü ve aynı zamanda bir egzotizm belirtisi olarak görülüyordu. Müslüman kadınlar halka açık yerlerde tanıtılması ve 'görünmeyenleri görmesi' gereken konular olarak görülüyordu. Bu bize, perdeyi görmenin sömürgeci yollarının hala mevcut olduğunu ve örtülü Müslüman kadınları, özellikle de örtünün halka açık olarak yasaklandığı Fransa gibi bazı Avrupa ülkelerinde görmek için bir mercekle işlevi gördüğünü göstermektedir.

Görüldüğü gibi, sömürgecilik dönemlerinde peçe, kapalı Müslüman kadınların Batılı erkekler tarafından kurtarılmasını sembolize eder. 11 Eylül'den sonra, örtü İslamcı radikalizmin ve ayrılmanın sembolü olarak görülüyordu. Ayrıca cinsiyet baskısının bir işareti olarak. Peçe, Batı'da “tehdit” olarak görülüyor. Örtünün bu yanlış anlaşılması, İslamofobiyi farklı şekillerde beslemektedir. Örtünün takılması üç temel soruna işaret etmektedir: toplumsal cinsiyet güvenliği, eşitlik ve entegrasyon.¹⁷⁰

Cumhurbaşkanı Sarkozy, 22 Haziran 2009 tarihinde, Versay'da bulunan ulusal parlamentonun özel bir oturumunda çarşaf hakkında şöyle bir açıklama yapmıştı:

¹⁶⁹ Julie Billaud, & Julie Castro, *Whores and Niqabees: The Sexual Boundaries of French Nationalism Politics*, Culture and Society, Volume: 31, No: 2, 2013, s. 810- 901.

¹⁷⁰ Nathan Lean, *The Islamophobia Industry, How the right manufactures fear of muslims*, London, Pluto Press, 2012 s. 172.

“Ülkemizde bir "örgünün" arkasında kalmış, tüm sosyal hayattan kopmuş, kimlikten mahrum kalmış kadınlar kabul edilemez. Bu, Fransız Cumhuriyeti'nin kadın haysiyeti üzerine sahip olduğu bir fikir değildir. Çarşaf bir dinin sembolü değildir. Çarşaf itaatin bir işaretidir. Fransız Cumhuriyeti'nin topraklarında bu hoş karşılanmayacaktır.”¹⁷¹

Medyada ve siyasette dini kıyafetlere yönelik bu tür bir yaklaşım, -buna daha çok takıntı da denebilir- çoğunluğun hoşgörüsüzlüğüne güçlendirirken aynı zamanda azınlığın korkularını da artırmaktadır.

Fransız toplumunun ve hükümetinin peçe takan kadınlara karşı bakış açısı sorundur. Toplumun birçok kesiminde örtülü bir kadın görmek endişe yaratmaktadır ve türban takmış bir kadın toplumsal önyargılardan kurtulamamaktadır.¹⁷²

Fransa'da 1980 yılında, devlet okullarında kızların başörtüsü takmasını yasaklaması, kamuoyunda tartışmalar başlattı. Müslümanların başörtüsü Fransız laikliğinin ihlali olarak ele alındı.¹⁷³

Başörtüsü meselesi, 2003 yılında, İçişleri Bakanı Nicolas Sarkozy'nin Müslüman kadınların resmî kimlik fotoğraflarında başörtüsü olmaları gerektiğini belirttiği zaman dikkat çekti. Bu aynı zamanda ABD'de 11 Eylül'den sonra başlayan terörizmle ilgili bir endişeydi.¹⁷⁴

Başörtüsü ile ilgili tartışma, 2004 yılında bir yasaklama ile sonuçlandı.¹⁷⁵ 15 Mart 2004 yılında, Fransız hükümeti, devlet okullarında dine atfedilen "göze çarpan işaretler" giyilmesini yasaklayan bir yasa çıkardı.

¹⁷¹ Laurent Joffrin, Sarkozy: *'La burqa n'est pas la bienvenue sur le territoire de la République'*, 22 Haziran 2009, https://www.liberation.fr/france/2009/06/22/sarkozy-la-burqa-n-est-pas-la-bienvenue-sur-le-territoire-de-la-republique_566253, Son Erişim tarihi: 22.03.2020

¹⁷² Alexander Seale, *Decathlon capitulates to French hijabophobia*, 28 Şubat 2019, <https://www.trt-world.com/opinion/decathlon-capitulates-to-french-hijabophobia-24563>, Son Erişim tarihi: 12.03.2020

¹⁷³ Joan Wallach Scott, *The Politics of the Veil*, Oxford-Princeton, Princeton University Press, 2007, s. 15

¹⁷⁴ Ibid. s. 29-30

¹⁷⁵ Ibid. s.7

Kanun konuyu şöyle düzenliyor:

Devlet okullarında, ortaokul ve liselerde, öğrencilerin dini ilişkilerini açıkça ortaya koyan işaretler veya giysiler giyilmesi yasaktır. Bu kuralı uygulamak için disiplin prosedürleri, öğrenciyle yapılan bir tartışmadan önce gelecektir.

Ayrıca "açıkça ortaya koyan" ifadesinin ne anlama geldiği açıklanmalıdır: Yasaklanan kıyafetler ve dini işaretler, büyük bir haç, peçe veya kafatasının kapağı gibi göze çarpan işaretlerdir. Dini bağlantıyı gösteren işaretler olarak görülmeyen işaretler, örneğin madalyonlar, küçük haçlar, Davut'un yıldızları, Fatima'nın elleri veya küçük Kuranlar gibi gizli işaretlerdir. Yasa görüldüğü gibi bütün dini sembolleri düzenlemektedir. Buna Yahudiler ve Hristiyanlar da dahil ancak yasanın çıkış noktası başörtüsü takan Müslüman kızlara yöneliktir.¹⁷⁶

Fransız Hükümeti, halka açık alanlarda, örtünmeyi yasaklayan tasarıyı gündeme getirdi. Bu tasarı kamuoyu tarafından desteklendi ve yalnızca bir karşı oyla kabul edildi. Bedenin tamamen kapatılması Fransız ulusal birliğine ve seküler kimliğe uymuyordu. Kanun halk tarafından da desteklendi.¹⁷⁷

Yasaklanan başörtüsü neredeyse sadece peçe (*voile*) olarak adlandırılmaya başlandı ve Fransız geleneklerine ve kanunlarına gerçekten zararlı olduğu düşünülüyordu. Pek çokları tarafından peçe, İslam'ın moderniteye karşı muhalefetine nihai sembolü olarak görülmektedir.¹⁷⁸ Bunun nedeni, laikliğin ihlal edilmesiydi. Bir ulustaki insanlar arasındaki farklılıkların bu denli derin olmasının, eşitlik üzerine kurulu bir cumhuriyet rejiminde kabul edilemez olarak görülmektedir. Kanun yürürlüğe girdikten sonra

¹⁷⁶ Ibid., Giriş.

¹⁷⁷ Ibid. s. 172

¹⁷⁸ Ibid., Giriş: 2.

yapılan ankete göre, Müslüman kadınların %51'i İslam inancını aktif olarak uyguladıklarını söylediler bile sadece %14'ü başörtüsü takmaya devam etti.¹⁷⁹

Fransız Hükümeti konuya ilişkin yaptırımlarda bulundu ve protestolar patlak verdi. Dünyanın dört bir yanındaki Müslümanlar için Fransız yasaları, Avrupa'nın en büyük Müslüman topluluğu olan kendi vatandaşlarının/halkının altı milyonuna kasti bir saldırıydı. Daha sonra, çoğunlukla Cezayir ve Fas kökenli olan Fransız gençlerinin protestoları, bu anlayışın yaygın bir önyargı olduğunu ve "diğer" Fransız vatandaşları olarak ihanete uğradıklarını vurguladılar.

Bununla birlikte, başörtüsü yasağı sembolizminin Avrupa'daki göçmen karşıtı Müslüman krizini ateşlediğini kabul eden Avrupa Birliği, liberal demokrasilerde değerler, eşitlik ve farklılıklar anlamına gelen VEIL adlı üç yıllık bir çalışma başlattı. Örgüt Danimarka, Avusturya, Fransa, Yunanistan, Almanya, Türkiye, Hollanda ve Birleşik Krallık'a odaklandı. Çalışma, çoğunluğu Müslüman kadınlar olmak üzere azınlıkları Avrupa topluluğuna entegre etmek için var olan ayrımcılık karşıtı politika ve stratejilerin bir değerlendirmesidir.¹⁸⁰

Çalışma sonucunda hazırlanan rapora göre Batı, uzun süredir Doğu'nun sekülerleşmesini teşvik etmektedir. Scott, "başörtüsünün yasaklanmasının modernleşmeyi temsil ettiği fikrine meydan okunmalıdır" demektedir. Scott'a göre, mücadele, Doğu ve Batı arasındaki farklılıklar etrafında dönmektedir. Sorunun gelenek ile modernite arasında olmadığını veya kilise ile devletin ayrılması gibi evrenselci değerlerle ilgili olmadığını da ileri sürmektedir. Scott, başörtüsünü yasaklayan yasaların ırkçılık, milliyetçilik ve sömürge sonrası suçluluk ve korku ile beslendiğini savunuyor.¹⁸¹

¹⁷⁹ Ibid., Giriş: 3.

¹⁸⁰ Ibid. s.7-8.

¹⁸¹ Ibid. s.9.

Fransa'daki Müslümanların kendilerini önce Fransız ikincil olarak Müslüman olarak tanımladıklarını bilmek ilginçtir. Başörtüsü yasağının, İslami eğitim veren özel okulların açılmasına sebep olacağı ve toplumsal bölünmelerin derinleşeceğine inanılıyor. Bunun yanında toplumsal bölünmeyi engellemeye çalışan bununla mücadele eden tartışmaların da varlığından söz edilebilir.¹⁸²

Rapora göre, siyasetçiler ve aktivistler için peçe, radikal İslamcı siyasetin bir amblemiydi ve artık sadece bir kumaş parçası olarak değerlendirilememektedir. Avustralya Brownyn Piskoposu'nun söylediği gibi: "Peçe, kültürler çatışmasının simgesi haline geldi. Ayrıca peçeler kadınların uğradığı zulmü temsil ediyor"¹⁸³

Fransız İslamofobisi sık sık türbanofobi ile (İslami kıyafetlerin reddedilmesi) karışır.¹⁸⁴ Toplumdaki birçok turban karşıtı insani, seküler ve eşitlik değerlerine sahip çıkarak, kamusal alanda erkek ve kadın arasındaki eşitliği bozacak değerlere karşı çıkmaktadırlar.: Fransız halkının çoğunluğu için, başörtüsü büyük ölçüde "endişe verici"dir. Ayrıca, temel laik ve cumhuriyetçi değerleri tehlikeye atan yeni bir İslami köktencilik sembolü olarak görülmektedir.¹⁸⁵

Başörtüsünün endişe verici olmasının sebebi, genç kızların bu pratiği ailelerinden almaları -ki bu türban giyme baskısı ile de yapılabilir- ve herhangi bir İslami gruba üye olmasalar bile, potansiyel bir üye konumuna geçebilmelidir. Bir diğer neden de bu tarz İslami pratiklerin laikliği halk içinde yeniden üretmiyor oluşudur.¹⁸⁶

¹⁸² Ibid. s.9.

¹⁸³ Ibid., Giriş.

¹⁸⁴ Vincent Geisser, *Islamophobia: a French Specificity in Europe?* Human Architecture: Journal of the Sociology of Self Knowledge, Vol: 8, No: 2, Article 6, 2010, s. 43.

¹⁸⁵ Vincent Geisser, *Islamophobia: a French Specificity in Europe?* Human Architecture: Journal of the Sociology of Self Knowledge, Vol: 8, No: 2, Article 6, 2010, s. 43-44.

¹⁸⁶ Joan Wallach Scott, *The Politics of the Veil*, Oxford-Princeton, Princeton University Press, 2007, Giriş. s. 31.

İnsanlar dinlerinin onlardan gerektirdiğine inandıkları kuralları takip etmeye başlamak-
tadırlar.¹⁸⁷

Şimdi Fransa'daki türbanofobi örneklerine bakmak yerinde olacaktır:

Fransa'da, İslamofobiye Karşı Fransa Ulusal Gözlemevi, başörtülü kadınlara karşı yapılan sözlü ve fiziksel saldırıların arttığını iddia etmektedir. İslamofobi'ye ilişkin CCIF verileri, 2014 yılında, İslamofobik eylemlerin %81,5'inin kadınları hedef aldığını göstermektedir. Müslüman kadınlar (başörtüsü takanlar) fiziksel saldırganlığa uğrayanların %100'ünü oluşturmaktaydı.¹⁸⁸ Fransa'da İslamofobiye Karşı Kolektif (CCIF) derneği, Fransa'daki İslamofobik eylemlerin kurbanlarının %70'inin kadın olduğunu belirtmektedir. Müslüman kadınlara yönelik saldırılar, sözlü saldırılara, hizmetlere erişimin engellenmesine, Müslüman kadınların zorla başörtülerinin çıkartılmasına ve tecavüz gibi fiziksel saldırı girişimlerine kadar çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır.¹⁸⁹

Fransa ve yurtdışından gelen eleştiriler, ülkenin peçeye odaklanmasının, kabaca 8 milyon Müslüman için çok saldırgan olduğu doğrultusundadır. Gelen eleştiriler, laik bir katılım duygusunu teşvik etmek yerine, örtülü kadınların kamusal alanlara ve toplum alanlarına erişimini kısıtlayan yasaların, genel olarak Müslümanlara ve özellikle de Müslüman kadınlara yönelik bir ayrımcılığın yükseldiğini belirtmekteydi.¹⁹⁰

Türbanlı kadınlara yönelik örnekler çok sayıdadır:

Bir Müslüman kadın olan Youssra, üç buçuk yaşındaki oğlunun okul gezisine katılmak istedi ancak başörtüsü giydiği için isteği reddedildi. "Eğer geziye katılmak is-

¹⁸⁷ Ibid. s. 32

¹⁸⁸ Ibid. s. 26

¹⁸⁹ Enes Bayraklı & Farid Hafez, European Islamophobia Report, 2018, s. 12 ,https://setav.org/en/assets/uploads/2019/09/EIR_2018.pdf, Son erişim tarihi: 15.03.2020

¹⁹⁰ Annabelle Timsit, *A Gap ad with a girl in a hijab shows how differently the US and France view personal liberty*, 24 Ağustos 2018,<https://qz.com/1354629/a-gap-ad-showing-a-girl-in-a-hijab-is-infuriating-french-politicians/>, Son Erişim tarihi: 08.01.2020

tiyorsan başörtünü çıkar." "Türban, laik Fransız Cumhuriyeti'ne bir hakarettir." gibi yargılamalara maruz kaldı. Herkes için eşitlik ve özgürlük adına haklarını korumaya çalışıyordu. Onun için en üzücü olan ise oğlunu göz yaşları içinde görmektir. Oğlu annesinin neden onunla gelemediğini bilmiyordu.

Bir başka olay ise Montreuil'de yaşandı. 37 yaşındaki Yetto Souiriy başörtüsü giydiği sebebiyle okul gezisine katılamadı ve diğer ebeveynler tarafından dışlandı.

*'Ben çocukken, bir sorun olmadı' dedi. Burada doğdum. Kabul edildim, ancak Fransa şimdi Müslümanlara karşı bir tür öfke besliyor gibi görünüyor. Fransa'da sol için çok umut vardı, ancak ayrımcılık açısından hiçbir şey değişmedi. Dükkanlarda bile, insanlar şöyle derdi: Başörtüsünü çıkar. Sadece agresif olmak için giyiyorsun.'*¹⁹¹

Fathi isimli bir başka kadın ise, kendi annesinin okul gezilerine çıkıp başörtüsü taktığını hatırladığını ve bununla ilgili bir sorun olmadığını söylemektedir. "Bazen toleransın geriye gittiğini düşünüyorum." diye de ekliyor. Bir keresinde başörtüsü yüzünden bir okul gezisine gitmesi durduruldu ama büyük, görünür bir haç takan başka bir annenin geziye çıkmasına izin verildiğini fark etti. "Bir haç olan annenin destekleyici olduğunu ve eğer onun haçını çıkarması istenirse asla yapamayacağını söyledi." Fathi, hastane çarşaflarına etiket yapıştırırken küçük bir dikiş makinesi kullanırken başörtüsünün güvenlik riski olduğunu söylemesi üzerine işini özel bir şirkette bıraktı. 11 Eylül'den sonra, başörtüsü ile yalnız başına dışarı çıkmanın kendisini güvende hissettirmediğini söyledi.¹⁹²

¹⁹¹ The Guardian, *About Us*, <https://workforus.theguardian.com/index.php/life-at-GNM/>, Son Erişim tarihi: 21.03.2020

¹⁹² Angelique Chrisafis, *France's headscarf war: 'It's an attack on freedom'*, 22 Haziran 2013, <https://www.theguardian.com/world/2013/jul/22/frances-headscarf-war-attack-on-freedom>, Son erişim tarihi: 18.03.2020

TRT WORLD internet sitesinde, 28 Şubat 2019'da yayınlanan 'Decathlon, Fransız türbanofobisine teslim oldu' başlıklı makale Decathlon'un Fransa'daki türban içeren spor kıyafetlerini satmamaya karar verdiğini bildirmektedir:

Fransız politikacılar, Decathlon adlı spor mağazasının "koşu türbanı" spor kıyafetinin satışını engellemek için alarına geçti. Sporcu feministler bir anda feminist karşıtı tutumlar sergilediler. Müslüman kadınların özgürlüğü, Fransız seküler değerlerine karşıt göründü. Emmanuel Macron gibi politikacılar sosyal medyada Müslümanların başlarını örtmesine karşı öfkesini gösterdi. Olumsuz geri bildirimlerin ardından Decathlon, söz konusu Müslüman giysilerin Fransa'da "şu anda" satışta olmayacağını söyledi. Macron Hükümeti'nin Sağlık Bakanı Agnes Buzyn'in Fransız radyosu RTL'ye verdiği bir demeçte "Bu kadınlarla anlaşılmadığım bir nokta. Bir Fransız markasının başörtüsü tanıtmamasını tercih ederim." dedi.

Macron'un partisinden Aurore Berge ise, Fransız değerlerine saygı duymayan dükkanı ziyaret etmeyeceğini söyleyerek tweet attı. "Kadın ve vatandaş olarak seçimim, artık değerlerimizi yıkan bir markaya güvenmemek" dedi.

Anlaşılmazlığın, Fransa'da, Müslüman kadınların giydiği kıyafetler üzerine yoğunlaştığı görülüyor. Laik bir ülkede, birçok insan bu tarz kıyafetleri kadınlar "baskılama aracı" olarak görmektedir. Toplumun bir diğer kısmı ise bu kıyafetlerin, Müslüman kadınların toplumun bir aktif parçası olması adına önemli olduğunu savunmaktadır. Ek olarak, eğer bir kadının giydiği kıyafet, Fransız sekülerizminin katı kurallarına uymuyorsa, o kadının seçimlerine saygı gösterilmediği dile getirilmektedir.

Decathlon'un davası, başörtüsü şeklindeki spor kıyafetlerinin Fransa'da halkın protestolarına neden olduğu tek olay değildir:

2016 yazında, "burkini" mayoları üzerine yapılan tartışma, Fransa'nın en yüksek idare mahkemesi olan Danıştay'ın (*Conseil d'Etat*), Villeneuve-Loubet kasabasının ge-

tirdiği burkini mayo yasağını kaldırması ile önemli bir örnek teşkil etmektedir. 30 sahil kasabasına getirilen yasaklar mahkeme tarafından görülmüş ve “temel özgürlüklere ciddi ve yasadışı bir saldırı” olduğu kararına varılmıştır.¹⁹³

Şubat 2018'de "*Voice France*" yarışmacısı, sosyal medyaya yapılan saldırılar nedeniyle yarışmadan çekildi. Fransız bir şarkıcı olan Mennel Ibtissem sosyal medya üzerinden birçok nefret dolu mesaj ve yorum almıştı. Bunun nedeni yarışmada okuduğu şarkının bir kısmının Arapça olması ve başörtüsü takmasıydı. Toplumun bir kısmı "gerçek" Fransız kadını temsil etmeyen ve başörtüsü takan birinin yarışmada olmasını uygun bulmuyordu. Toplumun bir kısmı bu tarz sıradan bir müzik yarışmasında Müslüman bir kadın görmekten rahatsızdı. Mennel'in yarışmaya "başörtüsü ile katılmaya cesaret etmesi" ona karşı bir karalama kampanyasının başlamasına sebep oldu. İnsanlar Mennel'in eski sosyal medya paylaşımlarını paylaşp, Mennel'in Fransa'daki terör saldırılarıyla ilgili komplo teorilerini desteklediğini ortaya çıkardı. Bu paylaşımların bazıları gerçekten ciddi paylaşımlardı ancak insanlar genel anlamda Mennel'in bu paylaşımları 20 yaşında yapmış olduğunu gözden kaçırdı. 20 yaşındaki diğer gençlerin sosyal medya sayfalarına neler koyduklarını kimse sorgulamadı. İnsanlar Mennel'in gösteriden çıkarılmasını istedi. Şovda yer almasına karşı çıkan kampanya kartopu etkisi yarattı ve ülke çapında ortaya çıktı. Sonunda Ibtissem, ırkçı ve İslamofobik sosyal medya yayınlarına yaptığı yorumlar nedeniyle yarışmayı bıraktı.

2012'den beri bu yarışmaya katılan diğer insanlar ne olacak? Sosyal medyada neler paylaştığını ve ne düşündüğünü biliyor muyuz? Fransızlar Mennel'in yaptığı gibi diğer katılımcıların ilanlarına katlandılar mı? Gerçek şu ki Fransa'da, şarkıcıların ünlü olmadan önce yaşamlarının her alanında mükemmel olması beklenmiyor. Fransız

¹⁹³ Alexander Seale, *Decathlon capitulates to French hijabophobia*, 28 Şubat 2019, <https://www.trt-world.com/opinion/decathlon-capitulates-to-french-hijabophobia-24563>, Son Erişim tarihi: 12.03.2020

sanatçıların, türban takan Müslüman kadınlar olmadığı sürece gençliklerinde hata yapmış olmaları önemli değildir ancak bu olay Fransa'nın ulusal televizyonda başörtüsü olan kadınları görmeye hazır olmadığını gösteriyor. Bu olay halkın, sıradan bir yarışma programında bile türbanlı bir kadın gördüğünde ne derecede panik ve endişe duyduğunu gösteriyor. Başörtüsü (başörtüsü) olan kadınlar, Fransız halkının her yerinde görülüyor. Ne yazık ki, türbanlı kadınlara nadiren kamuoyunda kendilerini seslendirmek için fırsatlar veriliyor. Mennel Ibtissem'in Voice programından çıkarılması, Fransa'nın başörtüsü takıntılı ülkesinin onu giymeyi seçen kadınların seslerini duymaya hazır olmadığını bir başka işarettir¹⁹⁴

Başörtüsü giyen hamile bir Müslüman kadın, 2013 yılında Paris, Fransa'da şiddetli bir şekilde saldırıya uğradı. Saldırı sonucu aldığı fiziksel darbelerden ötürü düşük doğum yaptı ve bebeğini kaybetti.¹⁹⁵

Bir başka örnek globalcitizens.org adlı internet sitesindeki "Kızlar ve Kadınlar" bölümünden, "Başörtüsü Giyen Kadınlar, Müslüman Karşıtı Saldırıların En Sık Hedefleridir" adlı araştırmadan geliyor. Anket, İslami bir sembol olarak başörtüsünün kadınlar görünür bir hedef haline getirdiğini ortaya koyuyor. 2016 yılında, Fransa'da "burkini mayo" yasağından sonra, polis memurları, Müslüman kadınlara plajda burkini mayo giydikleri için ceza kesiyorlardı.¹⁹⁶

Başörtüsü yasağı, Fransa'daki birçok Müslüman kadın için yasaların ayrımcılık yaratan bir mefhum olduğu kanısını doğuruyor. Ev dedikleri ülkenin onları kabul etmediğini ve sürekli olarak reddettiğini gösteriyor. Bir Fransız Müslüman, Mass-

¹⁹⁴ Rokhaya Diallo, *Hijab: a very French obsession*, 4 Nisan 2018, <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/hijab-french-obsession-180402135257398.html>, Son Erişim tarihi: 11.03.2020

¹⁹⁵ Dermana Šeta, *Forgotten women: The impact of Islamophobia on Muslim women*, European Network against racism, European Network Against Racism, 2016, s. 27.

¹⁹⁶ Annabelle Timsit, *A Gap ad with a girl in a hijab shows how differently the US and France view personal liberty*, 24 Ağustos 2018, <https://qz.com/1354629/a-gap-ad-showing-a-girl-in-a-hijab-is-infuriating-french-politicians/>, Son Erişim tarihi: 08.01.2020

achusetts Amherst Üniversitesi'nde sosyoloji profesörü olan Z. Fareen Parvez'e “Biz kadınlar psikolojik olarak yorgunuz” dedi. Başka bir Müslüman kadın Parvez'e, işverenin “Burada asla kabul edilmeyeceksin” diyerek başörtüsünü giydiği için onu kovduğunu söyledi.¹⁹⁷

Başörtüsü, Müslüman kadınlar için anlamlı ve güçlü bir semboldür. Onu giymeye günlük kıyafetlerinin bir parçası haline getirmeye karar veren Müslüman kadınlar için ne yazık ki, başörtüsü onları görünür kılıyor ve saldırganlık, nefret ve şiddet riski taşıyor. Başörtülü kadınlara yönelik şiddet yalnızca Fransa'da yaşanmamaktadır. Batı dünyasındaki bir çok ülkede buna benzer çok sayıda örnek bulunmaktadır.

Kadınlardan gelen bu hikayeler, İslamofobinin her geçen gün büyüdüğünü ve Müslümanların hayatlarını etkilediğini gösteriyor. Bugün itibariyle, İslamofobi halka çok fazla sızdı ve Fransa'nın kamusal ve sosyal alanlarını istila ettiği görülmekte. İslamofobik eylemlerin çoğu, okullar veya hastaneler gibi kamu binalarında gerçekleşmekte. Ayrıca, Müslüman karşıtı eylemlerin çoğunluğu bireysel ayrımcılığa dayanmaktadır.

Le Monde gazetesi ve Institute Français d'Opinion Publique (İFOP) tarafından Ocak 2011'de oluşturulan anket, Fransız vatandaşlarının %68'inin Müslümanların “topluma iyi bir şekilde entegre olmadığına” inandığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların neredeyse %60'ı, sorunun Müslümanların Fransız toplumuna entegrasyonunu reddetmesinden kaynaklandığını söyledi.

Le Figaro tarafından yayınlanan bir anketin sonucuna göre Fransa'da İslam dinin imajı ciddi bir şekilde bozulmaktadır. Bu araştırma, Fransız halkının %68'inin Müslümanların entegrasyon eksikliğinin "Fransız toplumuna katılma isteksizliği" olduğunu ve

¹⁹⁷ Z. Fareen Parvez, *EU court allows companies to ban headscarves. What will be the impact on Muslim women?*, 17 Mart 2017, <https://theconversation.com/eu-court-allows-companies-to-ban-headscarves-what-will-be-the-impact-on-muslim-women-74678>, Son erişim tarihi: 19.03.2020

%43'ünün Fransa'da Müslüman bir toplumun varlığının ülke kimliğine önemli bir tehdit olarak görüldüğünü gösterdi.¹⁹⁸

2014 yılında yapılan bir ankette, Fransa'daki katılımcıların %79'u başörtüsünün 2013'te 11 puandan fazla olan “vivre ensemble” (“birlikte yaşamak”) için bir sorun olduğunu belirtti.¹⁹⁹

Ulusal Gözlemevi'nin istatistiklerine bakıldığında, Fransa'daki İslamofobik saldırıların ana hedefinin örtülü kadınlar olduğu görülmektedir. *Collectif Contre l'Islamophobie en France* tarafından hazırlanan 2017 raporunda, Kawtar Najib şunları belirtmektedir:

“Kadınlar daha görünür ve daha duyarlı olduklarından, örtülü kadınlar Müslüman karşıtı eylemlerin mükemmel hedefleridir. Aslında, örtülü kadınlar, birçok ülkede ve özellikle Fransa'da, okullarda dini sembolleri yasaklayan 15 Mart 2004 tarihli yasanın aşağılayıcı (ve bu nedenle yasa dışı) yorumlarının bulunduğu İslamofobik eylemlerin ilk kurbanlarıdır.”²⁰⁰

2018 yılında yapılan bir anket, iki yıl öncesine göre Fransızların %56'sının İslam'ın Fransız toplumunun değerleri ile uyumlu olduğuna inandığını ve aynı yüzdenin daha önce ters orantılı olarak diğer görüşe, yani İslam'ın Fransız değerleri ile uyuşmadığı yargısında olduklarını ortaya çıkardı.²⁰¹

¹⁹⁸ Jean- Marié Guénois & Service Infographie, *L'image de l'islam se dégrade fortement en France*, 14 Ekim 2012, <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2012/10/24/01016-20121024ARTFIG00700-l-image-de-l-islam-se-degrade-fortement-en-france.php>, Son erişim tarihi: 15.03.2020

¹⁹⁹ Dermana Šeta, *Forgotten women: The impact of Islamophobia on Muslim women*, European Network against racism, European Network Against Racism, 2016, s. 27.

²⁰⁰ Collectif Contre l'Islamophobie en France, *Rapport sur l'Islamophobie pendant l'année 2017*, 2018, s. 20, <http://www.islamophobie.net/wp-content/uploads/2018/04/ccif-rapport-2018.pdf>, Son Erişim tarihi: 10.03.2020

²⁰¹ The Local, *More and more French believe Islam is compatible with society*, 12 Şubat 2018, <https://www.thelocal.fr/20180212/more-and-more-french-believe-islam-compatible-with-life-in-france>, Son Erişim tarihi: 10.03.2020

G) Fransa'da İslamofobiği Önleme, Azaltma ve Ortadan Kaldırma

Yaklaşımları

İslamofobi hakkında konuşmanın içinde barındırdığı zorluklar vardır. İslamofobi son tahlilde, oldukça karmaşık, üzerine konuşulması ve bir anlamda yönetilmesi gereken bir olgudur. Müslümanların topluma entegrasyonu, çeşitli Avrupa ülkelerinde son yirmi yılda kamu tartışmalarında ve siyasi gündemdeki öncelikli konulardan biri olmuştur. 11 Eylül'den sonraki tartışmalar, sonrasındaki olaylar ve Madrid ve Londra'daki terörist saldırılar sonrasındaki tartışmalar ile önemli bir aşamaya gelindi. Kalıcı ve kalabalık bir Müslüman nüfusun olduğu katı bir şekilde laik olan bazı Avrupa ülkelerinde, kamusal alanda dinin yerinin ne kadar olacağı sorusu ortaya çıkmıştır. Buna rağmen, Avrupa devletlerinin Müslümanların kimliklerini, uygulamalarını ve taleplerini karşılama şekli bir ülkeden diğerine göre farklılık göstermektedir.²⁰²

Fransa'da İslamofobi düşüncesi etrafında şekillenen endişeler özellikle "Fransız olma" üzerine yoğunlaşmıştır. Tam entegrasyon çabaları ise aşağıda yer alan faktörler sebebiyle zorlaşmaktadır: İlk olarak, Fransız devletinin saldırgan laikliği; ikincisi, Müslüman nüfusun Fransa'nın ulusal kimliği anlayışında dışlanması; üçüncüsü, Fransız devletin ataerkil bir topluma bağlılığıdır. Genel olarak bakıldığında, Fransa'daki Müslüman entegrasyonu bu şekilde başarısız olmuştur.²⁰³

²⁰² Local Multidem Project, *Muslim identities and the school system in France and Britain: The impact of the political and institutional configurations on Islam-related education policies*, Eylül 2007, <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/muslim-identities-and-the-school-system-in-france-and-britain-the-impact-of-the-political-and-institutional-configurations-on-islam-related-education-policies>, Son erişim tarihi: 10.03.2020

²⁰³ Ki- Eun Peck, *The Challenges to Muslim Integration in France*, McGill Journal of Political Studies, 31 Ocak 2017, <https://mjps.ssmu.ca/2017/01/31/the-challenges-to-muslim-integration-in-france/>, Son erişim tarihi: 10.03.2020

1- Devletlere Göre Önlemler (Entegrasyon Politikaları) ve İslamofobi'yi Azaltma Önerileri

a) Müslüman Kadınların Entegrasyonu

Fransa'da burka (gözler dahil tüm vücudu kapsayan gevşek bir giysi) giymek kamusal alanlarda yasaklanmıştır. Bunlardan, başörtüsü kullanan Müslüman kadınlar, görünür bir İslami sembolü üzerlerinde bulundurdıkları için İslamofobik saldırıların ana hedefi olmuşlardır. Tanınmaları kolaydır ve bu nedenle savunmasız bir kategoriye temsil ederler.

Müslüman kadınların entegrasyonunun, özellikle kadınlar başörtüsü giydiğinde, özel bir sorun olduğu anlaşılmaktadır. ECRI, Fransız makamlarına başörtüsü takan Müslüman kadınların halka açık yerlere girmelerini engelleyen ayrımcılığı önlemek adına halka açık bilgilendirme ve halkı bilinçlendirme kampanyası yapmayı önerdi. Fransız yetkilileri bu konuda çalıştıklarını açıkladılar. Müslüman kadınlardan çocuklarına eşlik eden okul etkinliklerine katılırken başörtüsülerini çıkarmaları istenmektedir. ECRI, Conseil d'État'ın Aralık 2013'te çocuklarına bakan ebeveynlerin kamu hizmeti çalışanı olmadıklarını ve bu nedenle başörtüsü takma konusunda serbest olduklarını belirten bir görüş ortaya koyduğunu belirtti. Bununla birlikte, uygulamalar her zaman takip edilememektedir ve benzer olaylar günlük olarak gerçekleşmeye devam etmektedir. ECRI, Fransız makamlarının, okul etkinliklerinde annelerin başörtüsü takabilmesi adına kuralları net bir hale getirmeleri gerektiğini ve okul yetkilileri tarafından hiçbir ayrımcılığa uğramamaları gerektiğini önermektedir.²⁰⁴

²⁰⁴ European Commission against Racism and Intolerance, *ECRI Report on France*, Mart 2016, s. 26, <https://rm.coe.int/fifth-report-on-france/16808b572d>, Son Erişim tarihi: 20.03.2020

Fransa'da iyi örnekler olarak, Müslüman kadın inisiyatifleri *The Comité 15 mars et Libertés* ve *Association pour la Reconnaissance de Discriminations et des Libertés aux Femme Muslumanes* verilebilir. Bu kuruluşlar, İslamofobinin Müslüman kadınlar üzerindeki etkisini göstermek için bildiriler, raporlar ve makaleler yayınlamaktadır.²⁰⁵

b) Ülkeyi birleştirmek - Fransa'nın İslamı

1980'lerden bu yana Fransa, ülkenin Müslüman azınlığını bütünleştirmek ve İslamcı radikalizmle mücadele etmek amacıyla ikili bir İslam markası yaratmaya çalıştı. Bunun amacı, kamuoyunda olumlu bir İslam imajı oluşturmaktır. Özellikle ulusal değerlerle çatışmayan ve radikalizm karşıtı bir İslam görüntüsü sergilemektir. Ne yazık ki, bu girişimler çok başarılı olmamıştır.

Fransa'nın şu anki Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron "İslam'ın Fransa'da nasıl örgütlendiğine" işaret ederek, "Fransa'daki İslam'ın yeniden örgütlenmesi gerektiğini" belirtti. Macron'un planlarından biri ülke içindeki İslami kuruluşlara dışarıdan gelen fonu kesmek adına, bu kuruluşları doğrudan ülke tarafından fonlamaktır. Bir başka planı ise Fransa içindeki imamları eğitmek ve "Fransa Büyük İmamı" makamını kurmaktır. Geçmişte, Hollande Hükümeti'nin yaptığı gibi, dışarıdan bir ortakla çalışmak değil ancak imamları Fransa içinde eğitmek gibi bir planı vardır. Böylece imamlara Fransız

²⁰⁵ Dermana Šeta, *Forgotten women: The impact of Islamophobia on Muslim women*, European Network against racism, European Network Against Racism, 2016, s. 30.

değerlerini yansıtan laik bir eğitim verilebilecek. İmamlar kutsal kaynakların eğitimi yanısıra kültür eğitimi de alacaklardır.²⁰⁶

c) Sosyal bütünleşme

Avrupa'daki Müslüman toplulukları sosyal, kültürel ve ekonomik geçmişleri bakımından çeşitlilik gösterir. Müslümanların, yaşadıkları, Avrupa toplumlarına uyum sağlama ve entegre olma isteği de önemli bir sorundur. Sonuç olarak, genel olarak bu sorun, toplumda ve yöneticilerde, birlikte barış içinde yaşama adına problemler yaratır. Çoğunluk-azınlık ilişkilerinde eşitsizlik gerçektir.²⁰⁷

Sosyal dışlanma ve işsizlik, Müslümanların Fransız toplumuna entegrasyonunda önemli bir rol oynamaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, Fransa'daki işsizlik oranı, aynı eğitimi almış, Müslümanlar için Hristiyanlara kıyasla daha yüksektir. Müslümanlar, kendi ülkelerinde yaşayan diğer gruplardan daha az eğitilidir.²⁰⁸

İslam'ın yanlış yorumlanmasını önlemek için eğitim araçları ve kamusal İslam bilgisinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. *Parle-moi d'Islam* (Benimle İslam hakkında konuş) projesi, aşırılık yanlısı işverenlerin, dini metinleri genç Müslümanların beynini yıkamak için kullanmalarına ve onları suistimal ederek şiddete teşvik etmelerini önlemek amacıyla Paris saldırılarından sonra başlatıldı. Projenin arkasındaki aktivistler,

²⁰⁶ Karina Piser, *A New Plan to Create an 'Islam of France*, 29 Mart 2018, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/03/islam-france-macron/556604/>, Son Erişim tarihi: 20.03.2020
Farid Hafez, *Macron en route to new policy on Islam?* 01 Mart 2018, <https://www.aa.com.tr/en/analysis-news/opinion-emmanuel-macron-en-route-to-new-policy-on-islam/1077045>, Son Erişim tarihi: 20.03.2020

²⁰⁷ Bichara Khader, *Muslims in Europe: The Construction of a "Problem"*, <https://www.bbvaopenmind.com/en/articles/muslims-in-europe-the-construction-of-a-problem/>, Son Erişim tarihi: 21.03.2020

²⁰⁸ Alberto Bisin, Thierry Verdier, Eleonora Patacchini & Yves Zenou, *Are the Muslims immigrants different in terms of cultural integration?* Nisan- Mayıs 2008, s.447, <http://www.igier.unibocconi.it/files/11.pdf>, Son Erişim tarihi: 22.03.2020

genç kitle ile iletişim kurmalarını sağlayacak araçlar geliştirerek sosyal ağlar üzerinde güçlü katılım gösteren *Selefilerin*²⁰⁹ ve aşırılık yanlılarının etkisine karşı çıkmayı amaçlıyorlar. Oluşturdukları eğitim videoları, grubun YouTube kanalında ve sosyal ağlarında görüntülenmektedir ve İslam hakkında yeniden bir anlatım ve dini metinlere bilinçli bir yaklaşım sunmaktadır.²¹⁰

d) Sivil toplum kuruluşları

Sivil toplum kuruluşları, ırkçı ve İslamofobik ağların faaliyetlerine ve bunların zararlı mesajlarına karşı koymak için farklı stratejiler ve araçlar geliştirmiştir. Önerilerden biri, Müslüman topluluklara karşı devam eden ayrımcılığa dikkat çekmek için istatistiklerin, kesin verilerin kullanılması ve değişim fikrinin desteklenmesidir.

İslam'ın en büyük savunuculuk grubu olan Fransa'da İslamofobiye Karşı Kolektif örgütü, İslam ve Müslümanların damgalanması ve ayrımcılığı ile ilgili konularda lobicilik yapmakta ve hukuk ve politika reformunu teşvik etmektedir. Yayınladığı yıllık raporu, İslamofobinin eğilimlerini ve modellerini belirlemeye ve kapasitesini ölçmeye yardımcı olmaktadır. Grup son zamanlarda, Emmanule Macron'un iktidardaki ilk aylarının en tipik önlemlerinden biri olan ulusal güvenliği ve terörizme karşı mücadeleyi destekleyen yasaya karşı diğer insan hakları gruplarıyla birlikte bir kampanya yürütmüştür.

²⁰⁹ Dini metinlere muhafazakar ve literalist yaklaşımı ile bilinen Sünni İslam'ın bir kolu olan selefizm, günümüz terör örgütleri için düzenli olarak ideolojik bir temel sağlamakla suçlanıyor. Ancak akademisyenler, sessiz apolitik Selefilik, siyasi taahhüt ve reforma odaklanan siyasi Selefilik ile şiddet eylemleriyle mürted rejimleri devirmeye çalışan Cihadi Selefizm arasında ayrım yapıyorlar. Bu eğilimin taraftarları arasında hangi grubun ait olduğu ve bu harekete ait olmadığı hakkında da çok fazla tartışma var.

Aktivistler, daha geniş bir kitleye ulaşmak için duygusal bir bağ kurmak ve insanları kolektif kamu eylemlerine (ortaklıklar, koalisyonlar), mizah ve hikaye anlatma tekniklerine ve dolaylı eylemlere (örnek olarak Müslümanların kamusal alandaki görünürlüğü) yönlendirmek için çalışıyorlar.²¹¹

Fransa'da bu yönde çaba gösteren bir sivil toplum örgütü örneği olarak, *the Collective Against Islamophobia in France* (CCIF) verilebilir. CCIF, bir cinsiyete odaklı olarak İslamofobinin her şekline karşı savaştırmaktadır. Veri toplama metodolojilerinde, veri ayrımının cinsiyete göre yapıldığını garanti eder ve buna özellikle dikkat eder. Analizlerini ve etkinliklerini, İslamofobinin toplumsal cinsiyet ile bağlı olan yönlerine adanmışlardır.²¹²

e) Medya

Bu tezde, Müslümanları ve İslam'ı tarif ederken medyanın ne kadar önemli olabileceği sıklıkla vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle medya Müslümanların ve İslam'ın, gayrimüslimler tarafında nasıl görüldüğünü, gözlemlendiğini ve Müslümanlara nasıl davranıldığını doğrudan etkilemektedir.

Bugün küresel medya kendi kabuğunda bir liderdir; etkisi diğer herhangi bir kurumun etkisini aşmamaktadır. Bu nedenle, küresel bir lider olarak bir tutum sürdürmeleri hayati önem taşımaktadır; eğilim içermeyen ve olayı, nedenlerini ve

²¹¹ Andrea Bila, *Reversing the Trend: Countering Islamophobic Narratives in France*, University of Leeds, 2018, <https://cik.leeds.ac.uk/2018/04/10/reversing-the-trend-countering-islamophobic-narratives-in-france/>, Son erişim tarihi: 14.03.2020

²¹² Dermana Šeta, *Forgotten women: The impact of Islamophobia on Muslim women*, European Network against racism, European Network Against Racism, 2016, s. 30.

sonuçlarını yansıtan haber ve medya görüntüleri ve fotoğrafları için hesap verebilir bir düzene geçmelidir.²¹³

Yaşadığımız yüzyılda, en etkili bilgi kaynaklarından biri de medyadır. Bu nedenle İslam ve Müslüman toplumunun, kamuoyundaki olumsuz görüntüsünün değişmesi için medyanın da bu konuda önemli bir rol oynaması gerekmektedir. Müslüman toplumunu susturmak yerine, onlara da yer verilmesi uzmanlar tarafından, bu kötü imajın düzelmesi için önerilmektedir.²¹⁴ Örnek olarak, Avrupa Komisyonu ve EUMC raporundaki bir katılımcı, "... Müslüman temsilcilerinin medyada daha görünür olması ve daha sorumlu ve nüanslıların seçilmesi" gerektiği görüşünü ortaya koyuyor.²¹⁵

Medya aktivizmi, İslamofobi sorununa karşı çıkmanın alternatif bir yoludur. Öğrenci örgütü üyeleri, *Fransa'daki Müslüman Öğrenciler (Etudiants musulmans de France)*, güçlü bir medya varlığının, birlik ve dayanışma mesajı aktaran kampanyaların nefret öykülerine kıyasla daha ağır basabileceğine inanıyor. Örgüt, Müslümanları suçlamaya karşı kampanyalar yürütmekte ve dinler arası anlayışı destekleyen bir gençlik örgütü olan *Coexister* ile birlikte, toplumsal birliği teşvik etmek için bilinçlendirme kampanyalarında ve kamu etkinliklerinde yer almaktadır.²¹⁶

Bu kısmı Avrupa Komisyonu ve EUMC raporundan bir katılımcının dokunaklı ifadesiyle sonlandırmak yerinde olacaktır:

²¹³ Kanika Walia, Md Sajid Khan, Whalia, Md Nazmü İslam, *Islam, Terrorism, Hate Crimes and Western Politics: Islamophobia in the Context of Globalization and the Media*, 30 Nisan 2019, https://insamer.com/en/terrorism-hate-crimes-and-western-politics-islamophobia-in-the-context-of-globalization-and-the-media_2142.html, Son erişim tarihi: 28.02.2020

²¹⁴ European Commission & EUMC, *The fight against Anti-Semitism and Islamophobia - Bringing Communities Together*, Sonbahar 2003, s. 67, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/178-Report-RT3-en.pdf, Son Erişim tarihi: 11.03.2020

²¹⁵ İbid., s. 78

²¹⁶ Andrea Bila, *Reversing the Trend: Countering Islamophobic Narratives in France*, University of Leeds, 2018, <https://cik.leeds.ac.uk/2018/04/10/reversing-the-trend-countering-islamophobic-narratives-in-france/>, Son erişim tarihi: 14.03.2020

*Avrupa'da bu meselelerle uğraşmazsak, geçen yüzyılda, İkinci Dünya Savaşı sırasında ve Bosna'da, Almanya'da geçen yüzyılda olanların tekrarlanmasına yol açabilecek ırksal ve dini gerekçelerle önyargı artışını tekrar görebiliriz.*²¹⁷

²¹⁷ European Commission & EUMC, *The fight against Anti-Semitism and Islamophobia - Bringing Communities Together*, Sonbahar 2003, s. 113, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/178-Report-RT3-en.pdf, Son Erişim tarihi: 11.03.2020

SONUÇ

Avrupa toplumlarında hızla büyüyen, İslamofobi veya Müslüman karşıtı ırkçı söylem özellikle de Avrupa'nın en büyük Müslüman topluluğuna ev sahipliği yapan Fransa'da günümüzde ciddi bir tehdit haline gelmiştir. Kamusal alanlarda İslami sembollerin sergilenmesiyle ilgili tartışmalar artmaktadır ve artan korku ise gerginliklere yol açmaktadır. Bu endişenin kaynağı ise, Fransız Müslümanların, neyi arzuladıkları ve dinlerini nasıl uyguladıkları konusunda genel bir anlayış eksikliğidir. Bu durum göz önüne alındığında, Fransa özelinde, İslamofobi hakkında bir inceleme yapılması ve durumun ne derece ciddi olduğunun araştırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Fransa'nın ulusal ilkeleri, *Liberté, égalité, fraternité*, aynı zamanda kolektif beyaz Fransız bilincinin sosyal alt çizgisi oldu. Fransa laik bir devlettir ve laikliğin Fransız ulusal kimliğinde önemli bir rolü ve temeli vardır. Fransız milliyetçiliği, toplumu birleştirmek için laik köklerini kullanabilir, aynı zamanda bu köklerden güç alarak laik olmayanları da eleştirebilir. Bir kişinin tamamen Fransız vatandaşı olarak kabul edilebilmesi için, benzer bir laiklik görüşü edinmesi ve sürdürmesi beklenmektedir.

Fransız kimliği ilk olarak temelde cumhuriyetçi değerlere sahip Fransız sloganı - özgürlük, eşitlik, kardeşlik ve laiklik - üzerine kurulmuştur. Fransız olmak, Fransız milletini ve değerlerini, din veya ırk gibi kişisel özelliklerden daha yukarıya koymak anlamına gelmektedir.

Fransız kimliği, tarihsel köklerine bağlı, kendi toplumununu korumaya odaklanan ve kendine ait olmayan "diğerleri"ni dışında bırakan karmaşık bir yapı olarak görölmüştür. Bu bağlamda Fransız ulusal kimliğinin derinlerine indiğimizde, Fransız Anayasası içinde sürekli olarak tekrarlanan ve Fransız kültüründe yansıtılan ve yayılan, özel bir Fransız toplumu yaratan farklı değerler ortaya çıkmaktadır. Fransız kimliği, tanımlaması zor ancak Fransız toplumu ve yönetimi üzerinde büyük bir etkiye sahip olan değişken ve belirsiz bir yaklaşımdır.

Laïcité olarak geçen Fransız laikliği, Fransız kimliğini belirleme ve etkilemede baskın bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda Fransız devletini ve toplumu da etkilemektedir. *Laïcité*, kilise ve devletin birbirinden ayrılmasıyla sonuçlanan, uzun bir dinsel çatışma tarihinin devrimci bir sonucunu sembolize etmektedir.

Fransa'daki kültürel normlar özel bir Fransız kültürünü desteklemektedir ve Fransız toplumu, yeni gelenlerin toplumun bir parçası olmak için bu durumu kavramalarını beklemektedir. Ülkedeki dini gruplar, öngörülen vatandaşlık sınırlarının dışına çıktığında, ayrımcılık başlamaktadır. İnsanlar için farklı, bilinmeyen ve yabancı bir şey varsa, insanlar arasında korku ve endişe verici etkilere neden olmaktadır. Fransız toplumunda da yaşanan durum aynı bu şekildedir.

2015 yılında Fransa'da gerçekleşen trajik saldırıların ardından, bilinmeyene karşı yaşanan korku bir kez daha ortaya çıkmıştır. Her saldırıdan sonra, sorumlu bulma ihtiyacı vardır ve bu araştırmada ortaya çıktığı gibi, çoğu zaman kurbanlar dinleri Hristiyanlık yerine İslam olan sıradan Fransız vatandaşlarıydı.

Bu çalışma, gösterdi ki 2015'teki Charlie Hedbo saldırıları, Fransa'nın 11 Eylül'ü olarak görülüyor. Charlie Hebdo saldırılarından sonra Müslümanlara yönelik saldırılar arttı ve İslamofobi geniş çapta yayıldı. Özellikle başörtülü kadınlara yönelik saldırılar ve cami gibi İslamla ilgili kurumlara da saldırılar yoğunlaştı. İslamofobinin, aynı za-

manda türbanofobi üzerinden de şekillendiği de görülmektedir. Örtülü Müslüman kadınların görünürde olan dini ve kültürel 'farklılığı', onları toplumun 'benzerlik' normlarından direkt olarak ayırmaktadır.

Müslüman kadınlar, İslamofobik saldırıları gerçekleştiren kişilerin gözünde 'kolay' hedef olarak görülmektedir. Bu durum onları, yaşadıkları toplum içerisinde, İslamofobyanın 'gerçek' kurbanları haline getirmektedir. İslamofobik saldırıların çoğu Müslüman kadınları hedef almaktadır.

Ortaya çıkan önemli hususlardan biri de Müslümanların ülkedeki iş dağılımı alanına entegrasyonudur. Fransız Müslümanlar yüksek işsizlik oranlarına sahiptir ve Müslümanların iş başvurularında kabul görme ihtimalleri diğer dinlere mensup Fransızlardan çok daha düşüktür. Fransa'daki Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında net sosyo-ekonomik sınıf farklılıklar mevcuttur ve Müslümanlar aynı işi yapan Hristiyanlardan her ay ortalama 400 avro daha az kazanmaktadır.

Bu tezde, İslam'ı ve Müslümanları tanımlarken medyanın oynadığı rolün ne kadar önemli olduğunu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Medya, İslam'ın ve/veya Müslümanların nasıl görüldüğü, klişeleştirildiği, gözlemlendiği, öngörüldüğü ve belki de en önemlisi İslam ve Müslümanlara gayrimüslimler tarafından nasıl muamele edildiği ile ilgili etki yaratmaktadır. Ana akım medya (kitaplar, TV, radyo ve gazeteler), İslam ve Müslümanlarla ilgili olumsuz yayınların oluşturulmasına büyük ölçüde katkı sağlıyor. Ana akım medyanın yanında korku, olumsuzluk ve birçok kez yanlış bilgiler yayan İslamofobik web siteleri ve İslamofobik sosyal medya siteleri de bulunmaktadır. Eğer bu etki sürekli olarak olumsuz yönde ortaya çıkarılırsa ve yalnızca radikal ya da kötü bir şey olduğunda gündeme getirilirse, toplum gözünde de Müslümanlık olumsuz bir şey olarak görülecektir. Fransa'daki medya tam olarak bu olumsuz etki yönünde yayın yapmaktadır.

Tezde ayrıca, Fransa'daki İslamofobi'yi ortadan kaldırmak için alınan veya alınması gereken, Müslüman kadınların sosyal hayata kazandırılması gibi bazı alınması gereken önlemlere de değinilmiştir. Fransa'nın başörtüsüne karşı yaklaşımını değiştirmesi, özellikle de başa giyilen bir kıyafet temelinde nefret edilen Müslüman kadınlar için bu durumun ortadan kaldırılması, daha sağlıklı ve üniter bir toplum oluşması adına önerilmektedir. Bu uğurda Fransız politikacıların da desteği önemlidir.

Bir devlet, kamusal alanda dini sembollerin yeri olmadığı gerekçesiyle Müslüman kadınların belirli kıyafetleri giymelerini yasakladığında, İslam'ı bütünleştirme yönündeki olumlu girişimler baltalanmaktadır. Devlet tarafından ise bu durum, dini kıyafetlerin, devletin tarafsızlığını tehlikeye attığı ve entegrasyonsuzluğun bir sembolü olduğu hükmü hakimdir. Özellikle Fransa'da, başörtüsünü çıkarmayı reddeden birçok kadın için, bu yasaklar, toplumu bütünleştirmekten uzaktır ve aksine sosyal dışlama olarak sonuçlanmıştır. Bu nedenle yeni yaklaşımlar tanıtılmalı ve uygulanmalıdır.

Çözülmesi gereken bir diğer önemli sorun da Müslümanların istihdamıdır. İşgücü piyasasında ırk ayrımcılığı zaten yaygındır ve şimdi görünür şekilde Müslüman olanlara uygulanan dini bir önyargı ile birleşmektedir. Ayrımcılık karşıtı yasalar zayıftır ve katı bir şekilde uygulanmamaktadır. İşverenler, dindar olmayan Müslümanlara karşı ayrımcılık yapmazken, olağanüstü yetenekli olmadıkları sürece dindar Müslümanlara karşı ayrımcılık yapmaktadırlar. Dindar Müslümanlar, özgeçmişleri ele alınarak ayıklanmakta (2015 saldırısından sonra kesinlikle daha da yaygın hale gelen bir modeldir) ve çalışmaları iş yerinin güvenliği için sakıncalı görülmektedir. Müslüman karşıtı istatistiksel ayrımcılığı azaltmanın bir yolu, işverenlere, çalışanlara ve iş arayanlara işyerinde dini inançların ifade edilmesinin önündeki yasal engelleri hatırlatan eğitim kılavuzları dağıtarak bu oranı azaltmaktan ibarettir.

Elbette, İslamofobi'nin azaltılması ve ortadan kaldırılması için en büyük görev medyaya düşmektedir. Medyanın toplumu değiştirme gücü ele alındığında, Müslüman temsilcilerin medyada daha görünür olması ve İslamın pozitif yönlerini anlatmaları, İslam hakkında daha eğitici bilgiler vermeleri gerekmektedir. Ancak bu sayede, toplumun genelinde hüküm süren İslam'a ve onun sembollerine karşı gelişen korku azalacak ve İslamofobi'nin ortadan kaldırılması mümkün olacaktır.

Fransa örnek alındığında Avrupa'da İslamofobi toplum içerisinde kabul gören ve kaygı uyandıran büyük bir soruna dönüşmüştür. Müslümanlar toplum içerisinde istenmeyen ve potansiyel şiddet yanlısı kişiler olarak görülmektedirler. İslamofobi'yi ortadan kaldırmak için yerel hükümetler tarafından eşitlik ilkelerini yerine getiren, kapsayıcı ve kollayıcı ciddi adımlar atılmalıdır. Aynı zamanda Müslüman topluluklarında uyum yoluyla topluma kendi kimliklerini koruyarak entegre olmaları gerekmektedir.

Her hikayede olduğu gibi burada da iki taraf ve görüş vardır. Bu nedenle, İslamofobiyi önleme, azaltma ve ortadan kaldırma tedbirleri hem Müslümanlar hem de gayrimüslimler tarafından uygulanmalıdır. Dini özgürlük, hem inananlar hem de inmayanlar tarafından karşılıklı hoşgörü sağlandığı zaman da oluşmaktadır. Eğer dünya bunu başaramazsa, dini özgürlük asla sağlanamayacaktır.

KAYNAKÇA

I. KİTAPLAR

Ahmed, L. (1993) *Women and Gender in Islam*, London: Yale University. (ss. 149).

Al-Saji, A. (2010) 'The Racialisation of Muslim Veils: A Philosophical Analysis' *Philosophy and Social Criticism* 36 (8) (ss.875-902).

Annus.A (2015). "Koraan", *Kirjastus Avita*.

Bailey, R. (2008). *Immigration and migration*, New York: Facts On File, s. 69.

Berger, P. L. (1967). *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion*. Garden City, NY: Doubleday.

Billaud, J. and Castro, J. (2013) *Whores and Niqabees: The Sexual Boundaries of French Nationalism* *Politics, Culture and Society* 31 (2). (ss. 810- 801)

Cesari, Jocelyne et al. (2006). "Securitization and Religious Divides in Europe: Muslims in Western Europe after 9/11", Report Submitted to the Changing Landscape of Citizenship and Security 6th PCRD of European Commission, Paris).

Cesari, J. (2013). 'Why the West fears Islam. An exploration of Muslims in Liberal Democracies'. (ss.14).

Delanty, G. (2010) Community. New York: Routledge. (ss. 73).

Esposito, J. (2011). "Introduction," in John Esposito and Ibrahim Kalin (eds.), Islamophobia: the challenge of pluralism in the 21st century (Oxford: Oxford University Press) (ss.9-17).

Esposito, J.L. (2002). What Everyone Needs to Know about Islam, Oxford University Press. (ss. 39-58).

Esposito, J.L. (2007). Who Speaks for Islam? What a Billion Muslims really Think, Gallup Press, New York, referred Gillum, J. (2010). Is Islam Peaceful or Violent: Comparing Islam and Christianity to Reveal The Propaganda of Terrorism.

Gottschalk, P., & Greenberg, G. (2008). Islamophobia: Making Muslims the enemy. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, (ss.5).

Keaton, T.D. (2006). Muslim Girls and the Other France: Race, Identity Politics, and Social Exclusion, Indiana University Press. (ss. 8).

Lean, N. (2012, September). The Islamophobia Industry, How the right manufactures fear of muslims. (ss.172).

Lean, N. (2012). 'The Islamophobia Industry , how the right manufactures the fear of muslims'. (ss.13-14).

Mabro, J. (1991) *Veiled Half-Truths: Western Travellers Perceptions of Middle Eastern Women*, London: I. B. Tauris.

Meer, Nasar and Tariq Modood (2009). "Refutations of racism in the 'Muslim question'," *Patterns of Prejudice*, Vol. 43, Nos 3-4: (ss. 335-354).

Modood, T. (2002). "The Place of Muslims in British Secular Multiculturalism" in Nezar Alsayyad and Manuel Castells (eds.), *Muslim Europe or Euro-Islam: Politics, Culture and Citizenship in the Age of Globalization*. Lanham: Lexington Books. (ss.113-130).

Nasr, H. (2004). "Entrenched Stereotypes," Inform presented in the Seminar on confronting Islamophobia, stresses importance of leadership, two-way integration dialogue in Secretary General United Nations, New York.

Ouis, P & Anne Sofie Roald. (2003). *A.S. Muslim i Sverige*, Stockholm, Wahlström & Wikstrand, (ss. 28).

Rousseau, N. (2014). *Society Explained: An Introduction to Sociology*. Maryland: Rowman and Littlefield.

Said, W. E. (1997) *Covering Islam – How the media and the experts determine how we see the rest of the world*. London: Vintage Books.

Scott, J.W. 'The Politics of the veil', (2007), Joan Wallach Scott Introduction.

Scott, J.W. (2007). *Politics of the Weil*. (ss. Introduction, 2, 3, 7-9, 15, 29-31).

Scott, J.W. (2007). *The Politics of the veil*. Princeton: Princeton University Press. ("Sondage exclusif: Intégration voile et droits des femmes... Ce que veulent les musulmanes," *Elle*. December 15, (2003),. (ss. 78-94).

Semati, M (2010). "Islamophobia, Culture and Race in the Age of Empire," *Cultural Studies*, 24: 2, (ss. 256-275).

The Runnymede Trust & Conway, G.R. (1997). *Islamophobia: A Challenge For Us All*. London: Runnymede Trust.

II. MAKALELER

Adida,C.L, Laitin, D.D & Valfort,M.A. (2010). Identifying barriers to Muslim integration in France, Article in *Proceedings of the National Academy of Sciences* . (ss.6). Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/49629445_Identifying_Barriers_to_Muslim_Integration_in_France

Akbarzadeh, S. & Smith, B. (2005): The Representation of Islam and Muslims in the Media (The Age and Herald Sun Newspapers). Melbourne: Monash University. Erişim adresi: https://www.academia.edu/8645594/The_Representation_of_Islam_and_Muslims_in_the_Media

Bayraklı, E, Hafez, F. (2017) The sate of Islamophobia in Europe. (ss.22, ss.29) . Erişim adresi: <http://www.islamophobiaeurope.com/executive-summary/2017-2/>

Benitez, M. & Ülger, İ. K. (2016). Islamophobia in France, from racism to ‘neo-populism’. (ss.52). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/317186>

Bisin, A, Verdier,T, Patacchini, E & Zenou, Y. (Nisan-Mayıs 2008).

Are the Muslims immigrants differentin terms of cultural integration? Erişim adresi: <http://www.igier.unibocconi.it/files/11.pdf>

Bradford, V. (1999) ‘The Veil and the Visible’ Western Journal of Communication 63 (2). The role of the hijab in France’s history of secularism.(ss. 115-139), Erişim adresi: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10570319909374633>

Bunzl, M. (2005). “Between Anti-Semitism and Islamophobia: Some Thoughts on the New Europe”, American Ethnologist, Vol. 32: 499-508. (ss. 506) Erişim adresi: https://www.jstor.org/stable/3805338?seq=1#page_scan_tab_contents.

Chakrabarti, S.K. (2009). Media in France and the Politics of Integration. (ss. 26). Erişim adresi: http://www.mcrg.ac.in/minority/studyvisit_Sumon.pdf

Denison, J. (2009). Radical Islam, The Greatest Threat To The Western World, Denison Forum, Erişim adresi: <https://www.denisonforum.org/resources/radical-islam/>

Edvardsson, L. (2008) Islamophobia, Features of Islamophia and Strategies against it. Erişim adresi: <http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/7768/Master%20Thesis.pdf?sequence>

Fekete, L. (2004). Anti-Muslim Racism and the European Security State. DOI: <https://doi.org/10.1177/0306396804045512>

Imhoff, R. & Recker, J. (2012). Differentiating Islamophobia: Introducing a new scale to measure Islamoprejudice and secular Islam critique, Political Psychology, 33/6, s. 812. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/260100969_Differentiating_Islamophobia_Introducing_a_New_Scale_to_Measure_Islamoprejudice_and_Secular_Islam_Critique

Istriyani, R & Yuliatun. (2016). Media: causes and strategies to overcome islamophobia, Qudus International Journal of Islamic Studies, Vol: 4, Issue: 2, s. 202, Erişim adresi: <http://journal.stainkudus.ac.id/index.php/QIJS/article/view/1759/pdf>

Joseph, S. (2008). Living in a Culture of Fear: A Muslim Perspective, European Judaism, 41: (ss.62-98). DOI: [10.3167/ej.2008.410108](https://doi.org/10.3167/ej.2008.410108)

Kaya, A. (2007). Islamophobia as a form of governmentality: unbearable weightiness of the politics of fear. (ss. 7) Erişim adresi: https://eu.bilgi.edu.tr/media/uploads/2014/05/22/islamophobia_.pdf

Lalami, L. (2015, 10 Ocak). Why we must resist simple explanations of the Charlie Hebdo massacre. *The Nation*. Erişim adresi: <http://www.thenation.com/article/194593/why-we-must-resist-simple-explanations-charlie-hebdo-massacre>

Lee, S. A., Gibbons, J. A., Thompson, J. M., & Timani, H. S. (2009). The Islamophobia Scale: Instrument development and initial validation. *International Journal for the Psychology of Religion* 19(2), (ss. 92-105).

Le Monde. (2015, 7 Ocak). Charlie Hebdo » visé par une attaque terroriste, deuil national décrété. *Le Monde*. Erişim adresi: https://www.lemonde.fr/societe/article/2015/01/07/attaque-au-siege-de-charlie-hebdo_4550630_3224.html

McLamb B, (2016). *Is the Fear of Islam Rational?*, *Journal of Political Sciences & Public J Affairs*. Erişim adresi: <https://www.longdom.org/open-access/is-the-fear-of-islam-rational-2332-0761-1000195.pdf>

Meer, N. & Modood, T. (2009). “Refutations of racism in the ‘Muslim question’,” *Patterns of Prejudice*, Vol. 43, Nos 3-4. (ss.335-354). doi:<https://doi.org/10.1080/00313220903109250>

Motamedi, S. (2017). Proliferating a Culture of Fear: Islam in a Post 9/11 America. Chapman University, (ss. 5). Erişim adresi: https://digitalcommons.chapman.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=polisci_student_work

Moten, A. R. Understanding and Ameliorating Islamophobia, International Journal of Philosophy of Culture and Axiology, 9(1)/2012, (ss. 162). Erişim adresi: <https://www.ingentaconnect.com/content/plg/cultura/2012/00000009/00000001/art00010?crawler=true>

Muravchik, J. (2015), Muslims and Terror: The Real Story An honest reckoning of Islamic opinion and Islamic violence. (ss. 37). Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/279331501_Muslims_and_Terror_The_Real_Story_An_honest_reckoning_of_Islamic_opinion_and_Islamic_violence

Nussbaum, F. A. (1995) Torrid Zones: Maternity, Sexuality, and Empire in Eighteenth Century English Narratives, Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Polonska-Kimunguyi, E. & Gillespie, M. (2016) Terrorism discourse on French international broadcastin: France 24 and the case of Charlie Hebdo attacks in Paris. *European Journal of Communication* 31:5, (ss.568-583). Erişim adresi: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0267323116669453>

Semati, M. (2010). Islamophobia, Culture and Race in the Age of Empire, Cultural Studies.(ss.266-277). Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/248996200_Islamophobia_culture_and_race_in_the_age_of_empire

Seta, D. (2016). Forgotten women: The impact of Islamophobia on Muslim women. European Network against racism. (ss.27-28). Erişim adresi: https://www.enar-eu.org/IMG/pdf/forgottenwomenpublication_lr_final_with_latest_corrections.pdf

Troper, M. (1999). "French Secularism, or Laïcité," Cardozo Law Review 21, no. 2. (s.1276).

Vertovec, S. (2002). "Islamophobia and Muslim Recognition in Britain" in Y. Yazbek Haddad (ed.), Muslims in the West: From Sojourners to Citizens. Oxford and New York: Oxford University Press: (ss.19-35).

Werbner, P. (2005). "Islamophobia, Incitement to Religious Hatred Legislating for a New Fear?" Anthropology Today, Vol. 21, No. 1. (ss. 5-9).

Zúquete, J. P. (2008). The European extreme-right and Islam: New directions? Journal of Political Ideologies, 13, (ss.321-344). Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/240524859_The_European_extreme-right_and_Islam_New_directions

III. İNTERNET KAYNAKLARI

a) Gazeteler

Abbruzzese, J. (2015, 7 Ocak). What is Charlie Hebdo? Behind the covers of the French satirical magazine targeted in deadly attack. *Mashable Australia*. Erişim adresi: <https://mashable.com/2015/01/07/charlie-hebdo-magazine/>

Al Arabiya. (2010, 20 Mayıs). France Makes Way for New Mega-Mosque. Al Arabiya News. Erişim adresi: <http://www.alarabiya.net/articles/2010/05/20/109111.html>

Al Jazeera America. (2015, 23 Ocak). Anti-Muslim Acts Have Soared in France Since Paris Attacks, Group Says. *Al Jazeera America*. Erişim adresi: <http://america.aljazeera.com/articles/2015/1/23/france-sees-increase-in-antimuslim-attacks.html>

Al-Jazeera (2015, 14 Ocak) Al-Qaeda in Yemen claims Charlie Hebdo attack. *Aljazeera*. Erişim adresi: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2015/01/al-qaeda-yemen-charlie-hebdo-paris-attacks-201511410323361511.html>

Anadolu Ajansı. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/en/analysis-news/opinion-emmanuel-macron-en-route-to-new-policy-on-islam/1077045>

Breeden, A. (2017, 21 Aralık). French Court Acquits Marine Le Pen of Hate Speech. *The New York Times*, Erişim adresi: <https://www.nytimes.com/2015/12/16/world/europe/french-court-acquits-marine-le-pen-of-hatespeech.html>

David Chazan. (2015, 06 Mart), Demand for More Mosques in France Raises Tension, *Telegraph*, Erişim adres: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/11518106/Demand-for-more-mosques-in-France-raises-tension.html>

Chrisafis, A. (2013, Temmuz).France's headscarf war: 'It's an attack on freedom'. *The Guardian*. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2013/jul/22/frances-headscarf-war-attack-on-freedom>

Curry, C. (2017, 11 Temmuz). Women Who Wear Headscarves Are the Most Frequent Targets of Anti-Muslim Attacks: Survey. *Global Citizen*. Erişim adresi: <https://www.globalcitizen.org/en/content/women-who-wear-headscarves-are-the-most-frequent-t/>

Diallo, R. (2018, 4 Nisan). 'Hijab: a very French obsession. *Aljazeera*. Erişim adresi: <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/hijab-french-obsession-180402135257398.html>

Doherty, B. & Davidson, H. (2015, 15 Ağustos). Charlie Hebdo shooting: police release names and photos of two brothers wanted for the attack – as it happened. *The Guardian*. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/live/2015/jan/07/charlie-hebdo-magazine-shooting-france-police-manhunt-suspects> doi: 10.1177/0267323116669453

Dominus, S. (2015, 18 Şubat). The National Front's Post-Charlie Hebdo Moment. *New York Times Magazine*. Erişim adresi: <https://www.nytimes.com/2015/02/22/magazine/the-national-fronts-post-charlie-hebdo-moment.html>

FHC, F. (2018, 16 Şubat). Macron against the 'Epidemic' of Nationalism and Populism. *Medium*. Erişim adresi: <https://medium.com/funda%C3%A7%C3%A3o-fhc/macron-against-the-epidemic-of-nationalism-andpopulism-4c7967d9588>.

France24. (Jun. 19, 2012, 19 Haziran). Marseille Mega-Mosque Gets Go-Ahead. Erişim adresi: <http://www.france24.com/en/20120619-marseille-mega-mosque-gets-ap-peals-court-go-ahead>

Guénois, J.M. & Service Inographie. (2012, 24 Ekim). L'image de l'islam se dégrade fortement en France. *Le Figaro*. <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2012/10/24/01016-20121024ARTFIG00700-l-image-de-l-islam-se-degrade-fortement-en-france.php>

Heater, S. (2015, 14 Ocak) Al-Qaeda in Yemen admits responsibility for Charlie Hebdo attacks and warns West of more 'tragedies and terror'. *Independent*. Erişim adresi: <https://www.independent.-co.uk/news/world/middle-east/al-qaeda-in-yemen-admits-responsibility-forcharlie-hebdo-attacks-and-warns-west-of-more-tragedies-9976898.html>

Laurent Joffrin, L. (22 Haziran 2009). Sarkozy: 'La burqa n'est pas la bienvenue sur le territoire de la République', Erişim adresi: <https://www.liberation.fr/france/>

[2009/06/22/sarkozy-la-burqa-n-est-pas-la-bienvenue-sur-le-territoire-de-la-republique_566253](https://www.theguardian.com/world/2009/06/22/sarkozy-la-burqa-n-est-pas-la-bienvenue-sur-le-territoire-de-la-republique_566253)

Marlière, P. (2012, 19 Eylül). Charlie Hebdo – more anti-Islamic than anti-Clerical. *The Guardian*. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2012/sep/19/analysis-charlie-hebdo-cartoons>

Naylor, H. & Murphy, B. (2015, 14 Ocak). Al-Qaeda in Yemen claims responsibility for 'vengeance' attack on Paris newspaper. *The Washington Post*. Erişim adresi: https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/al-qaeda-in-yemen-claims-responsibility-for-vengeance-attack-on-paris-newspaper/2015/01/14/1d83604c-9bef-11e4-bcfb-059ec7a93ddc_story.html

Nossiter, A. (2019, 31 Ekim). How İSİS changed France, *The New York Times*, Erişim adresi: <https://www.nytimes.com/2019/10/31/world/europe/al-baghdadi-isis-france.html>

Piser, K. (2018, 29 Mart). A New Plan to Create an 'Islam of France'. Erişim adresi: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/03/islam-france-macron/556604/>

Quartz. About. Erişim adresi: <https://qz.com/about/>

Seale, A. (2019, 28 Şubat). Decathlon capitulates to French hijabophobia. *TRT World*. Erişim adresi: <https://www.trtworld.com/opinion/decathlon-capitulates-to-french-hijabophobia-24563>

Settoul, E. (2006, 26 Aralık). Ramon Grosfoguel: “Le communautarisme en France est surtout un communautarisme blanc”. *Oumma*. Erişim adresi: <https://oumma.com/ramon-grosfoguel-le-communautarisme-en-france-est-surtout-un-communautarisme-blanc/>

Sides, J. (2015, 23 Kasım). New research shows that French Muslims experience extraordinary discrimination on the job market. *The Washington Post*. Erişim adresi: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2015/11/23/new-research-shows-that-french-muslims-experience-extraordinary-discrimination-in-the-job-market/>

Sides, J. (2015, 23 Kasım). New research shows that French Muslims experience extraordinary discrimination on the job market. *The Washington Post*. Erişim adresi: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2015/11/23/new-research-shows-that-french-muslims-experience-extraordinary-discrimination-in-the-job-market/>

Stone, J. (2015, 14 Ocak). Firebombs and pigs heads thrown into mosques as anti-Muslim attacks increase after Paris shootings. *Independent*. Erişim adresi: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/firebombs-and-pigs-heads-thrown-into-mosques-as-anti-muslim-attacks-increase-after-paris-shootings-9977423.html>

Sud Ouest, (2018, 23 Mart). Les attentats meurtriers en France depuis janvier 2015. *Sud Ouest*. Erişim adresi: <https://www.sudouest.fr/2018/03/23/les-attentats-meurtiers-en-france-depuis-janvier-2015-4308140-6093.php>

Taibi, C. (2017, 6 Aralık). These are the Charlie Hebdo Cartoons That Terrorists Thought Were Worth Killing Over. *The Huffpost*. Erişim adresi: https://www.huffpost.-com/entry/charlie-hebdo-cartoons-paris-french-newspaper-shooting_n_6429552

The Atlantic. (2018, Mart 29). A New Plan to Create an 'Islam of France', Erişim adresi: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/03/islam-france-macron/556604/http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2018/05/13/01016-20180513ARTFIG00190-macron-prepare-son-plan-pour-l-islam-de-france.php>

The Associated Press, (2017, 5 Haziran). A history of terror attacks in Europe, *The Global And Mail*, Erişim adresi: <https://www.theglobeandmail.com/news/world/a-history-of-terror-attacks-in-europe/article22356144/>

The Guardian, About Us, Erişim adresi: <https://workforus.theguardian.com/index.php/life-at-GNM/>

The Guardian. (2006, 2 Kasım). Paris airport bars 70 Muslim workers. *The Guardian*. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2006/nov/02/france>

Timsit, A. (2018, 24 Ağustos). A Gap ad with a girl in a hijab shows how differently the US and France view personal liberty.. Erişim adresi: <https://qz.com/1354629/a-gap-ad-showing-a-girl-in-a-hijab-is-infuriating-french-politicians/>

IV. DİĞER

Allen, C. (2010). Islamophobia. London: Ashgate. Erişim adresi: <https://serdargunes.files.wordpress.com/2015/04/islamophobia-christopher-allen-2010.pdf>

Atabong, N. N'M.(2018, Bahar). Immigration and the Revival of Nationalist Sentiments in France: A Nationalistic Rhetoric of Marine Le Pen. Erişim adresi: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/58696/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201806213316.pdf?sequence=1>

Bickford, K. (2014). “Nationalism in the French Revolution of 1789, (ss..61). Erişim tarihi: <https://digitalcommons.library.umaine.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1146&context=honors>

Andrea Bila, (2018). Reversing the Trend: Countering Islamophobic Narratives in France, University of Leeds, Erişim adresi: <https://cik.leeds.ac.uk/2018/04/10/reversing-the-trend-countering-islamophobic-narratives-in-france/>

Bleich, E. (2011), What Is Islamophobia and How Much Is There? Theorizing and Measuring an Emerging Comparative Concept, *American Behavioral Scientist*, (ss. 1583). Erişim adresi:

https://www.researchgate.net/publication/228195168_What_Is_Islamophobia_and_How_Much_Is_There_Theorizing_and_Measuring_an_Emerging_Comparative_Concept

CCIF (2018). Rapport sur l'islamophobie pendant l'année 2017: dates, chiffres et questions. (ss.20). Erişim adresi: <http://www.islamophobie.net/wp-content/uploads/2018/04/ccif-rapport-2018.pdf>

Le Collectif Contre l'Islamophobie en France, 2011.

Constitution of The Fifth Republic, (1958). Preamble, Article 1. Erişim adresi: https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/anglais/constitution_anglais_oct2009.pdf

Constitution of The Fourth French Republic, (1958). Preamble, Article 5. Erişim adresi: https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/anglais/constitution_anglais.pdf

Cornish, A. (2015, 4 Mart) French Law 'Laicite' Restricts Muslim Religious Expression. *NPR*. Erişim adresi: <http://www.npr.org/2015/03/04/390757722/french-law-laicite-restricts-muslim-religious-expression>.

Council of Europe (2004). “Islamophobia” and its consequences on Young People” Report by Ingrid Ramberg, European Youth Centre Budapest (1–6 June), Budapest. Erişim adresi: <https://rm.coe.int/16807037e1>

Council of Europe. ECRI Report on France. (2016, May) (ss.26). Erişim adresi: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-france/16808b572d>

Curry, C. (2017, 11 Haziran). Women Who Wear Headscarves Are the Most Frequent Targets of Anti-Muslim Attacks: Survey. *Global Citizen*. Erişim adresi: <https://www.globalcitizen.org/en/content/women-who-wear-headscarves-are-the-most-frequent-t/>

Definitions, Definitions for Islamophobia, Erişim adresi: <https://www.definition-s.net/definition/islamophilia>

Diyanet İşleri Bakanlığı, KUR’AN - I KERİM, Enbiya suresi, 21/25. Erişim adresi: <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Enbiy%C3%A2-suresi/2508/25-ayet-tefsiri>

Diyanet İşleri Bakanlığı, KUR’AN - I KERİM, Ahzab suresi, 33/72. Erişim adresi: <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Ahz%C3%A2b-suresi/3605/72-73-ayet-tefsiri>

Euro-Islam (2016, 5 Mayıs). New French Report Shows Rise in Attacks on Muslims, Sustained Targeting of Jews amid Rising Tolerance (report). *EuroIslam News and Analysis on Islam in Europe and North America*. Erişim adresi: <http://www.euro-is->

lam.info/2016/05/06/new-french-report-shows-rise-in-attacks-on-muslims-sustained-targeting-of-jews-amid-rising-tolerance-report

Europe1. (2018, 11 Şubat). Macron travaille à la "structuration de l'islam de France. Erişim adresi: <https://www.europe1.fr/politique/macron-travaille-a-la-structuration-de-lislam-de-france-3570914>

European Commission against Racism and Intolerance. (2016, 1.Mart). ECRI Report on France. Erişim adresi: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-france/16808b572d>

European Commission & European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC). (2003) The fight against Anti-Semitism and Islamophobia – Bringing Communities Together, s.s. 67, 78, 113, Erişim adresi: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/178-Report-RT3-en.pdf

Fareen Parvez, Z. (2017, 17 Mart). EU court allows companies to ban headscarves. What will be the impact on Muslim women? *The Conversation*. Erişim adresi: <https://theconversation.com/eu-court-allows-companies-to-ban-headscarves-what-will-be-the-impact-on-muslim-women-74678>

Fitzgerald, H. (2019, 26 Mayıs). Muslims In France Complain Of Widespread “Islamophobia”. Erişim adresi: https://www.newenglishreview.org/blog_direct_link.cfm?blog_id=68402

Geisser, V. "Hijabophobia in France": Note for the seminar of the Council of Europe, Islamophobia and its consequences on Young People, European Youth Centre Budapest, 1 - 6 June, 2004.

Geisser, V. (2003). "Islamophobie médiatique: les journalistes et les intellectuels en question?," *La nouvelle islamophobie*, op. cit.(s. 10-56).

Geisser, V. (2010) Islamophobia: a French Specificity in Europe? *Human Architecture: Journal of the Sociology of SelfKnowledge*: Vol. 8: Iss. 2, Article 6. (s. 43)Erişim adresi: <https://scholarworks.umb.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1381&context=humanarchitecture>

Geisser, V. (2010). Islamophobia: a French Specificity in Europe?," *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self and Knowledge*, Vol. III, No. 2 (Fall): (s.39-46).

Geisser, V. (2010). Islamophobia: a French Specificity in Europe?," *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self and Knowledge*, Vol. III, No. 2 (Fall): (s.39-46).

Glasser, A (2016, 6 Mayıs), New French Report Shows Rise in Attacks on Muslims, Sustained Targeting of Jews, *Human Rights First*. Erişim adresi: <https://www.hu->

manrightsfirst.org/blog/new-french-report-shows-rise-attacks-muslims-sustained-targeting-jews

Gibson, M. (2015, 7 Ocak). The Provocative History of French Weekly Newspaper Charlie Hebdo. *Time*. Erişim adresi: <https://time.com/3657256/charlie-hebdo-paris-attack/>

Grosfoguel, R and Mielants, E. (2006), “The Long-Durée Entanglement Between Islamophobia and Racism in the Modern/Colonial Capitalist/Patriarchal World System”, *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, V(2006): (s.1-12). Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/254693798_The_-_Long-Duree_Entanglement_Between_Islamophobia_and_Racism_in_the_Modern-Colonial_CapitalistPatriarchal_World-System_An_Introduction

Hackett, C. (2017, 29. Kasım). 5 facts about the Muslim population in Europe, . Pew Research Center. Erişim adresi: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/11/29/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>

Hafez, F. (2018, 1 Mart). Macron en route to new policy on Islam?, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/en/analysis-news/opinion-emmanuel-macron-en-route-to-new-policy-on-islam/1077045>

Halliday, F. (1999, September). “Islamophobia Reconsidered,” *Ethnic and Racial Studies* 22, No. 5. (ss. 892-902).

Institut Montagne. ‘A French Islam is possible’. Report September 2016. (ss.10)

Erişim adresi: <https://www.institutmontaigne.org/ressources/pdfs/publications/a-french-islam-is-possible-report.pdf>

Islamophobia Register Australia. Erişim adresi: <https://www.facebook.com/islamophobiaregisteraustralia/>

Jardin, A. (2016) French Islam is possible, Institut Montagne, Report September 2016, (ss.10). Erişim adresi: <http://www.institutmontaigne.org/ressources/pdfs/publications/a-french-islam-is-possible-report.pdf>

JURICAF, (19 Aralık 2017). France, Cour administrative d’appel de Versailles, 4ème chambre, Erişim adresi: <https://juricaf.org/arret/FRANCE-COURADMINISTRATIVEDAPPELDEVERSAILLES-20171219-15VE03582>

Khader, B. Muslims in Europe: The Construction of a “Problem”, Erişim adresi: <https://www.bbvaopenmind.com/en/articles/muslims-in-europe-the-construction-of-a-problem/>

Kovaljov, E (2016). “Terrorism ja Islam” Erişim adresi: <https://digi.lib.ttu.ee/i/file.php?DLID=6254&t=1>

Local Multidem Project, (06.09.2007). Muslim identities and the school system in France and Britain: The impact of the political and institutional configurations on Islam-related education policies, Erişim adresi: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/>

[librarydoc/muslim-identities-and-the-school-system-in-france-and-britain-the-impact-of-the-political-and-institutional-configurations-on-islam-related-education-policies,](#)

Louati, Y. (2016). Islamophobia in France, National report 2016. (ss.186, ss.195). Erişim adresi: <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2017/03/France.pdf>

Louati, Y. (2016). 'Islamophobia in France', National report 2016, Yasser Louati. (ss.188-189). Erişim adresi: <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2017/03/France.pdf>

Mozaffari, M. (2007) 'What is Islamism. History and Definition of a Concept, Totalitarian Movements and Political Religions, Vol. 8, No. 1, 17–33, s.23. Erişim adresi: https://pure.au.dk/ws/files/22326292/What_is_Islamism_Totalitarian_Movements_article.pdf

Observation of Islamic Cooperation, Fourth OIC Observatory Report on Islamophobia, May 2010 to April 2011, 2011, s. 23-24, Erişim adresi: http://www1.oic-oci.org/uploads/file/Islamophobia/2011/en/islamophobia_rep_May_2010_to_April_2011_en.pdf,

OSCE, Hate crime against Muslims. Erişim adresi: <https://www.osce.org/odihr/373441?download=true>

OSCE. Hate crime reporting. France. Erişim adresi: <http://hatecrime.osce.org/france>

Ouis, P. & Roald, A.S. (2003) Muslim i Sverige. Stockholm: Wahlström & Wikstrand.

Oxford Dictionaries Online (US English). (n.d.). Oxford Dictionaries Online. Erişim adresi: <https://www.lexico.com/definition/islamophobia>

Peck,K. (2017, 31 Ocak). The Challenges to Muslim Integration in France, McGill Journal of Political Studies. Erişim Adresi: <https://mjps.ssmu.ca/2017/01/31/the-challenges-to-muslim-integration-in-france/>

Pew Research Center, (2017, Kasım) 5 facts about the Muslim population in Europe. Erişim adresi: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/11/29/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>

Ramberg, I. (2004) *Islamophobia and Its Consequences on Young People*, European Youth Centre Budapest 1–6 June, 2004, s. 25. Erişim adresi: <https://rm.coe.int/16807037e1>

SETAV, European Islamophobia report 2018, Islamophobia in numbers, Erişim adresi: <https://setav.org/en/assets/uploads/2019/09/EIR2018Infographics.pdf>

The Conversation. (2018, 13 Nisan). Islamophobia in Paris and London – how it differs and why. *The Conversation*. Erişim adresi: <https://theconversation.com/islamophobia-in-paris-and-london-how-it-differs-and-why-94793>

The Living History Forum, (2015, Ocak 7), A history of terror attacks in Europe, Erişim adresi: <https://www.theglobeandmail.com/news/world/a-history-of-terror-attacks-in-europe/article22356144/>

The Living History Forum, Islamophobia English Summary, Erişim adresi: https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/material_file/islamofobi-english-summary.pdf

US Department of State (2013). France: International Religious Freedom Report. Erişim adresi: <https://www.state.gov/international-religious-freedom-reports/>

Walia, K, Khan, S & İslam,N. (30 Nisan 2019). Islam, Terrorism, Hate Crimes and Western Politics: Islamophobia in the Context of Globalization and the Media, https://insamer.com/en/terrorism-hate-crimes-and-western-politics-islamophobia-in-the-context-of-globalization-and-the-media_2142.html

World Population Review. France Population 2019. Erişim adresi: <http://world-populationreview.com/countries/france-population/>

Zempi, E.C. (2014). Unveiling Islamophobia: The Victimisation of Veiled Muslim Women. Erişim adresi: <http://library.college.police.uk/docs/theses/ZEMPI-unveiling-Islamophobia-2014.pdf>

ÖZET

Dünya’da yükselişe geçen göç oranları sebebiyle çok kültürlü toplumlarda İslam dinine inanan kişiler, yani Müslümanların sayısı artmıştır. Kendi öz vatanlarında yaşayan ve islam dinine inanmayan kişilerin, Müslümanlara karşı eylemlerini açıklamak için İslamofobi kavramı ortaya çıkmıştır. İslamofobi ile ilgili tanımlar, geleneksel Batılı görüşlerinde ve Doğu’ya özgü kavramlar ile Batılı olanlar zıtlaştığında daha çok görülmektedir. Zıtlaşma sonucu ayrışmalar, bir diğer deyişle, kapsama ve dışlamanın oluşturulması, çoğunluğun azınlıklara karşı normları belirlediği öne çıkan bir özellik olmuştur.

Bu araştırma İslamofobi, özellikle Fransa’daki İslamofobi -ne olduğu, nereden geldiği, zorlukları ve etkileri- hakkında örneklere dayanan bir tarihsel çalışma sergilemekte, dahası, Fransa’da İslamofobi’yi önlemek ve ortadan kaldırmak için kullanılabilecek stratejileri göstermektedir. Çalışmanın zaman örgüsü, İslamofobi’nin teorik yönleri ve tarihiyle başlar, sonrasında medyada ve toplumda İslamofobi ile ilgili ampirik araştırmalar ile devam eder. Fransız toplumundaki ampirik bulgularda, Fransa’nın ayrımcılık sorunları, entegrasyon çabaları ve İslamofobi’ye karşı stratejilerle karşı karşıya olduğunu ayrıca göreceğiz.

Çalışma nihayetinde İslamofobi’nin, Fransa özelinde ve etnik ilişkiler göz önüne alındığında, günümüzün çok kültürlü toplumları için istilacı bir faktör olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ülkeler ve toplumlar İslamofobi’nin yükselişte olduğunu

kabullenmelidir. Öyle ki, İslamofobi, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde önlem alınması gereken önemli bir sorun olarak tanımlanmalıdır.

Anahtar Sözcükler: İslamofobi, İslam, Müslüman, Müslümanlara karşı ayrımcılık ve/veya düşmanlık, Fransız toplumu, Medya Temsilciliği, Din, Başörtüsü, Burka, Entegrasyon, Etnik İlişkiler.

ABSTRACT

As a result of to enlarged immigration and Muslim presence in multicultural societies, approached like Islamophobia are generated and are used to explain acts by non-Muslims against Muslim Diasporas. Islamophobia is seen in the definitions where traditional Western views and the Occident versus the Orient become apparent. This kind of relationship is separating one from other in other words building up inclusion and exclusion, and, where majority's norms against minorities are prominent features.

This research exhibits a better understanding about Islamophobia, especially Islamophobia in France – what it is, its essence, struggles and effects. Moreover, this study will show the strategies that can be used in order to prevent and eliminate Islamophobia in France. The study starts with the theoretical aspects of Islamophobia, history of Islamophobia, and thereafter, leads to research about the Islamophobia in media and in public. In the research findings in french society we will see that France faces with issues of discrimination, efforts for integration and strategies against Islamophobia.

The study eventually shows that Islamophobia is an invasive factor of today's multicultural societies in France's example and as well as in ethnic relations. This is why countries and societies should recognize the Islamophobia rise. It must therefore be recognized as an important diversity that has to be consigned, both on national and international levels.

Key words: Islamophobia, Islam, Muslim, discrimination and/or hostility against Muslims, French society, Media Representation, Religion, Hijab, Burqa, Integration, Ethnic Relations.